Signed By: Dijkstra, Sytze <s.dijkstra@noardeast-fryslan.nl>
04/11/2022 17:28:59 CET
ID: 54fcd314-95eb-4287-aada-08f067443f59
Auth: Scribble

BEGROTING NOARDEAST-FRYSLÂN 2023

GEMEENTE NOARDEAST FRYSLÂN

Inhoudsopgave

Inleiding ... 4
Programma 1: Ynwenner en Bestjoer ... 18
Programma 2: Mienskip ... 22
Programma 3: Soarch en Wolwêzen ... 25
Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje ... 31
Programma 5: Wenjen en Omjouwing ... 38
Programma 6: Iepenbiere Romte ... 45
Algemiene dekkingsmiddels ... 47
Overhead ... 49
Heffing VPB ... 50
Onvoorzien ... 51
Geprognotiseerde balans per 31 december ... 52
De meerjarenbegroting 2023 - 2026 ... 53
Paragraaf lokale heffingen ... 55
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 63
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen ... 68
Paragraaf financiering ... 74
Paragraaf bedrijfsvoering ... 77
Paragraaf verbonden partijen ... 82
Paragraaf grondbeleid ... 100
Vaststellingsbesluit ... 102

Inleiding

De begroting van 2023 van Noardeast-Fryslân laat een positief beeld zien, maar wordt overschaduwd door de zorgelijke financiële situatie van veel van onze inwoners, verenigingen en bedrijven. Dit komt met name door de hoge energiekosten. Naast investeringen voor nieuw beleid wordt daarom in de begroting ook geld uitgetrokken om inwoners, verenigingen en bedrijven te helpen die het financieel moeilijk hebben. Bijvoorbeeld door het ondersteunen bij de verduurzaming van woningen en panden.

Met de investeringen voor nieuw beleid wordt voortgebouwd op de raadsbreed ingezette koers. Met als speerpunten wonen, zorg, economie, duurzaamheid en vooral ook een betere verbinding met de mienskip. Zo worden initiatieven vanuit de mienskip gestimuleerd met een dorpen- en wijkenfonds.

Op het gebied van wonen wordt, samen met dorpsbelangen, werk gemaakt van de woningbouwplannen in de dorpen. Binnen de zorg wordt eenmalig meer geld uitgetrokken voor een betere verbinding met het onderwijs en het welzijnswerk. Daarmee wordt de zorg dichterbij georganiseerd met structureel financieel voordeel voor de komende jaren. Dat geldt ook voor duurzaamheid. Ook daarin wordt geïnvesteerd, zodat inwoners, verenigingen en bedrijven kunnen profiteren van duurzame en goedkopere energie. Met betrekking tot de economie werken we stevig verder aan onze ambitie om van de regio Noordoost-Fryslân een topregio te maken; met de gemeente Noardeast-Fryslân en regiostad Dokkum als belangrijk onderdeel daarvan.

Bij de Perspectiefnota in juli was al geld uitgetrokken voor de nieuwbouwplannen van de scholen in Noardeast-Fryslân. In de begroting is rekening met de € 1,5 miljoen aan kapitaallasten die daar jaarlijks mee gemoeid zijn. Dat geldt ook voor de kosten van de nieuwe rondweg om Wânswert, zodat die eveneens op korte termijn gerealiseerd kan worden. Daarnaast wordt de Onroerendezaakbelasting bevroren, zodat huizenbezitters in deze financieel moeilijke tijd niet met hogere woonlasten te maken krijgen.

Voor de jaren na 2023 is het perspectief voor onze gemeente ook erg goed. Het saldo van het begrotingsjaar 2026 laat echter een opvallend sterke daling zien. Dat geeft aan dat de structurele financiële positie van Noardeast-Fryslân onder druk staat en dat we in deze begroting voorzichtigheid hebben betracht met het aangaan van structurele investeringen. Met de voorgestelde eenmalige investeringen, met name in de zorg, moet de komende jaren dan ook gewerkt worden aan het verder verbeteren van de structurele positie van onze gemeente.

Uitgangspunten van de begroting

Uitgangspunt voor de begroting 2023-2026 is de Perspectiefnota 2023-2026. Na de Perspectiefnota zijn er nog diverse mutaties geweest welke van invloed zijn op het begrotingssaldo.

De provincie heeft als toezichthouder een wettelijke plicht om gemeentelijke begrotingen te toetsen op structureel en reëel evenwicht. De toets vindt eerst plaats op het begrotingsjaar en als deze niet in evenwicht is moet aangetoond worden dat het evenwicht uiterlijk in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming wordt hersteld. Hierbij mag geen sprake zijn van een opschuivend meerjarenperspectief waarbij in de opvolgende begrotingen alleen de laatste jaarschijf sluit. Het is dus belangrijk om het begrotingsjaar structureel in evenwicht te hebben en te houden.

Voor het financieel beleid wordt als uitgangspunt genomen dat er ruimte voor nieuw beleid aanwezig is, met als randvoorwaarde dat er sprake is van een structureel en reëel sluitende begroting en dat daarnaast de Algemene reserve gedurende de hele begrotingsperiode aan de minimum vastgestelde randvoorwaarde moet voldoen.

Algemene financiële uitgangspunten

De algemene technische uitgangspunten bij het opstellen van de begroting 2023 zijn:

- De raming van lasten en baten van bestaand beleid vindt plaats op basis van analyses en niet uitsluitend op basis van inflatie indexering.
- De meicirculaire van het gemeentefonds wordt structureel verwerkt. De september- en december circulaire worden incidenteel voor het lopende jaar en het jaar T+1 verwerkt.
- De raming van gemeentelijke bijdragen aan externe instanties vindt plaats op basis van ervaringscijfers en recente ontwikkelingen.
- Voor de meerjarenbegroting wordt geraamd op basis van constante prijzen.

- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten en incidentele baten zijn dekkingsmiddel voor incidentele lasten.
- De samenwerking met Dantumadiel is integraal onderdeel van de begroting, de baten en lasten worden verantwoord op het taakveld Overhead.
- De algemene reserves en de weerstandscapaciteit voldoen aan normen die zijn gebaseerd op een risicoanalyse opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.
- De financierings- en schuldpositie en het kasstroomsaldo voldoen aan de normen van de Economische Monetaire Unie (EMU) en de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF).
- In de begroting wordt ruimte gelaten voor onderhoud van kapitaalgoederen volgens de door de raad vastgelegde kwaliteitsniveaus.
- Vrijvallende kapitaallasten van vervangingsinvesteringen met betrekking tot de bedrijfsvoering blijven beschikbaar voor noodzakelijke vervangingen in de bedrijfsvoering.

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de volgende technische parameters.

Begrotingsparameter	**Aan te houden waarde**
Prijseffect bij interne budgetten (m.b.t. de leveringen binnen de gemeente)	Geen vaste aanpassingen, maximaal volgens de Prognose van de HCPI (geharmoniseerde consumentenprijsindex) van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP) van maart 2022: 2,2%.
Prijseffect bij externe budgetten (uitgaven)	Geen vaste indexering, eveneens maximaal volgens CPB-prognose van de HCPI 2022: 2,2%.
Rente % (voor interne verrekeningen: kosten kort geld, rekenrente reserves, kapitaallasten)	Uitgegaan wordt van het volgens BBV-bepalingen berekende omslagpercentage. Voor 2023 is deze vastgesteld op 1,2%
Cao-loonstijgingspercentage (betreft stijging bovenop periodieke loonstijging)	Loonvoet sector overheid op basis van CBP CEP raming maart 2022: 3,6%.

De afgelopen maanden is er sprake van de hoogste inflatie sinds de Tweede Wereldoorlog. Met name als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen, maar ook de sterk gestegen grondstofprijzen. Ook nemen de looneisen vanuit de vakbonden fors toe en deze zijn bijvoorbeeld in de nieuw afgesloten cao voor NS-personeel ook daadwerkelijk geëffectueerd. Voor de gemeentelijke cao kan dit ook flinke gevolgen hebben. Gezien de huidige situatie waarin wij verkeren is het onduidelijk of de meegenomen indexatie op de loon- en prijsontwikkeling toereikend zal zijn. Hiervoor is een risico opgenomen in NARIS. Daarnaast zal de inflatieontwikkeling gevolgd blijven en indien nodig kan dit bijgesteld worden bij de tussentijdse rapportages.

Uitgangspunten tariefbeleid

In het hiernavolgende schema zijn de uitgangspunten voor de componenten van het tariefbeleid opgenomen.

(Belasting)tarieven	**Uitgangspunten**
Onroerendezaakbelasting (OZB)	Er zal geen indexatie plaatsvinden op de tarieven. Uitgangspunt is de woonlasten 2022. Hierbij de OZB te compenseren bij een significante daling of stijging in de afvalstoffenheffing en rioolrechten, waardoor de totale stijging lokale lasten voor woningeigenaren conform de hoogte van de woonlasten 2022 zal zijn.
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkend, inclusief de component BTW–compensatie.
Rioolrechten	100% kostendekkend, inclusief de component BTW–compensatie.
Leges	Verhoging tarieven afhankelijk van kostenniveau, berekend op basis van het model opgesteld door de Adviesgroep Nederlandse Gemeenten (ANG-model).
Begraafrechten	Indexatie tarieven met 2,2%
Tarieven sportaccommodaties (binnen– en buitensport)	Tarieven volgens vastgesteld beleidsplan.

Van deze algemene uitgangspunten kan met betrekking tot de OZB-tarieven worden afgeweken op basis van een politieke afweging tussen bezuinigingen op uitgaven voor de burger versus tariefverhogingen voor de burger.

Uitgangspunten beleidsindicatoren

De uniforme set van beleidsindicatoren is voorgeschreven in het BBV. Hierin is aan de gemeenten opgelegd gebruik te maken van een basis set van beleidsindicatoren voor de begroting en de verantwoordingsstukken. Het doel hiervan is om de resultaten van beleidsmatige inspanningen van gemeenten beter inzichtelijk te maken en te kunnen vergelijken met het landelijke gemiddelde.

De set van beleidsindicatoren is ondergebracht bij het betreffende programma binnen de begroting. Een klein aantal beleidsindicatoren, welke betrekking hebben op de eigen organisatie, worden door gemeenten zelf ingevuld. Voor de overige beleidsindicatoren dient gebruikt te worden gemaakt van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Ook de definities van de diverse beleidsindicatoren worden op deze website nader toegelicht. Voor wat betreft de actualiteit van de maatstaven kunnen grote verschillen bestaan. Het jaar waarover wordt gerapporteerd staat bij de betreffende indicator vermeld.

Resultaat begroting 2023 – 2026

In de onderstaande tabel ziet u de begroting 2023 en de meerjarenraming zoals deze in de begroting 2023 is opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**Rekening 2021**	**Begroting 2022**	**Begroting 2023**	**Raming 2024**	**Raming 2025**	**Raming 2026**
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	-6.763	-6.830	-7.103	-7.144	-7.198	-7.075
2: Mienskip	-8.557	-9.179	-8.445	-7.971	-9.293	-8.869
3: Soarch en Wolwêzen	-52.669	-54.437	-55.949	-54.501	-53.964	-53.713
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-857	-1.214	-709	-519	-188	-234
5: Wenjen en Omjouwing	-1.391	-4.127	-3.526	-2.663	-2.635	-2.565
6: Iepenbiere Romte	-15.363	-19.840	-20.543	-20.637	-20.992	-20.725
Algemiene dekkingsmiddels	110.986	107.938	115.498	119.004	121.127	114.266
Overhead	-17.954	-19.502	-18.840	-18.689	-18.280	-18.797
Heffing VPB	-8	-5	-5	-5	-5	-5
Onvoorzien	0	-96	-98	-98	-98	-98
Totaal saldo van baten en lasten	**7.424**	**-7.292**	**278**	**6.776**	**8.473**	**2.186**
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	-12.469	-4.796	-289	-289	-289	-289
Onttrekkingen aan reserves	11.744	15.340	5.391	2.147	1.204	655
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**-725**	**10.544**	**5.102**	**1.858**	**915**	**366**
Geraamde resultaat	**6.699**	**3.252**	**5.381**	**8.634**	**9.387**	**2.551**
Waarvan incidentele baten en lasten			84	133	173	304
Waarvan structurele baten en lasten			5.297	8.501	9.214	2.247

Het geraamde resultaat wordt gecorrigeerd met diverse overige incidentele baten en lasten van €84.000 om zo een goed beeld te krijgen van het structurele exploitatiesaldo.

Verschillenverklaring

Ten opzichte van de Perspectiefnota wijkt de begroting af. In de volgende tabel worden deze wijzigingen weergegeven.

Bedragen (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Exploitatiesaldo PPN 2023-2025	8.281	10.793	11.963	5.711
Mutaties t.o.v. PPN	-2.900	-2.159	-2.576	-3.160
Primitieve begroting 2023-2026	**5.381**	**8.634**	**9.387**	**2.551**

	Bedragen (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
1	BUIG	-1.382	-1.382	-1.382	-1.382
2	IOAW	312	312	312	312
3	Jeugd	-260	-260	-260	-260
4	Stelpost Jeugd	0	784	721	724
5	WMO	130	130	130	130
6	Omgevingswet	-445	-445	-445	-445
7	Stijging gasprijzen	-190	-190	-190	-190
8	OZB	344	344	344	344
9	Wensen	-1.610	-1.755	-1.755	-1.755
10	Overig	201	303	-51	-638
Totaal mutaties		-2.900	-2.159	-2.576	-3.160

Toelichting

1. BUIG

De raad is in juli 2022 door het college bijgepraat over het structurele nadeel op de BUIG van € 1,4 miljoen. Op basis van de nader voorlopige beschikking van het rijk ontvangt gemeente Noardeast-Fryslân structureel € 1,4 miljoen minder rijksbijdrage BUIG. De raad is hier in de raadvergadering van juli 2022 over ingelicht. Het nadeel is structureel verwerkt in de begroting.

2. IOAW

De afgelopen jaren is er een dalende trend zichtbaar in het aantal IOAW-gerechtigden. Het structurele voordeel van € 312.000 is verwerkt in de begroting.

3. Jeugd

Door stijgende tarieven van de maatwerkvoorzieningen Jeugd, moeten de kosten bijgeraamd worden. Het structurele nadeel van € 260.000 is verwerkt in de begroting.

4. Stelpost Jeugd

Door het Rijk en de VNG wordt gewerkt aan de Hervormingagenda jeugdzorg, welke naar verwachting eind 2023 wordt afgerond. Vooruitlopend hierop heeft gemeente Noardeast-Fryslân voor 2022 en 2023 aanvullende, incidentele middelen ontvangen via het gemeentefonds. Naast de besparingsopgave die volgt uit de uitspraak van de Commissie van Wijzen heeft het kabinet besloten tot het realiseren van de aanvullende besparing van structureel € 511 miljoen, welke een Rijksverantwoordelijkheid is gemaakt. Concreet betekent dit dat het aan de Rijksoverheid is om de besparing in te vullen met wettelijke maatregelen. Het gaat daarbij om maatregelen waardoor gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden. Er is overeengekomen dat gemeenten voor de jaarschuiven 2024 tot en met 2026 de extra middelen mogen reserveren. Voor gemeente Noardeast-Fryslân komt dit neer op € 784.000 in 2024, € 721.000 in 2025 en € 724.000 in 2026. De extra opbrengsten zijn verwerkt in de begroting.

5. WMO

Door een structurele toename van het aantal maatwerkvoorzieningen WMO, stijgt de te ontvangen eigen bijdrage ook. Het voordeel van € 130.000 is structureel verwerkt in de begroting.

6. Omgevingswet
Het is de bedoeling dat de Omgevingswet (en de Wet Kwaliteitsborging) per 1 januari 2023 in werking zal treden. De definitieve beslissing van de Eerste Kamer en het eventuele Koninklijk Besluit wordt verwacht in oktober 2022. Gezien de intentie dat de Omgevingswet per 1 januari 2023 ingevoerd wordt, wordt er een minderopbrengst van 40% ingeschat bij de leges, wat een structurele daling van € 575.000 aan leges opbrengsten met zich mee brengt. Gevolg van de invoering van de omgevingswet is dat ook de structurele lasten voor het opstellen van de bestemmingsplannen naar beneden bijgesteld kunnen worden met € 130.000. Het structurele nadeel van € 445.000 is verwerkt in de begroting.

7. Stijging gasprijzen
De stijgende gasprijzen hebben invloed op de gasprijzen die de gemeente Noardeast-Fryslân moet betalen voor haar gemeentelijke gebouwen. Ingeschat wordt dat dit een structureel nadeel oplevert van € 190.000. Het nadeel is verwerkt in de begroting.

8. OZB
De woonlasten stijgen ieder jaar met het inflatiepercentage. Tijdens de raadsbehandeling van de perspectiefnota heeft de fractie van de CDA de wens uitgesproken om de woonlasten te laten dalen tot het fries gemiddelde. Om deze reden is de inflatie niet doorgevoerd op de woonlasten. De OZB-stijging van € 344.000 wordt enerzijds verklaard door de areaaluitbreidingen en anderzijds door de stijging van de OZB-niet woningen.

9. Wensen
In het structurele begrotingssaldo zijn voor € 1,8 miljoen aan wensen verwerkt. Deze wensen worden in onderstaande paragraaf toegelicht.

10. Overige verschillen
In bovenstaande verschillenverklaring zijn alleen bedragen groter dan € 100.000 meegenomen. Het saldo van de overige verschillen bedraagt in 2023 € 201.000.

Wensen
Het college heeft ten laste van het begrotingssaldo voor een bedrag van € 1,8 miljoen aan structurele middelen en € 4,1 miljoen aan incidentele middelen toegekend aan diverse wensen. Onderstaand worden deze wensen toegelicht.

Programma 1

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
1	**Aansluiting bij DataFryslân** DataFryslân is een samenwerking van een aantal Friese overheden, RUG Campus Fryslân, NHL-Stenden en het Fries Sociaal Plan bureau. Door samen te werken met andere overheden kan de gemeente haar manier van datagedreven werken verbeteren en kennis uitwisselen met andere deelnemers. Het helpt de gemeente verder bij het monitoren van haar beleid en zien wat succesvol is.	€23.000	
2	**Verhoging budget Oud en Nieuw viering** Gemeente Noardeast-Fryslân heeft structureel € 30.000 opgenomen in de begroting voor Oud en nieuw viering. Om de dorpen en de stad extra mogelijkheden te bieden om activiteiten/evenementen te organiseren tijdens Oud en Nieuw en om ervoor te zorgen dat iedereen een goed en veilige jaarwisseling heeft wordt dat budget structureel verhoogt naar € 50.000.	€ 20.000	
3	**Uitvoeren evenementenbeleid** In 2022 is het evenementenbeleid door het college vastgesteld. In 2021 en 2022 konden we het beleid uitvoeren omdat er op onderdelen als evenementenveiligheid, constructies, evenementenafval, geluidsmetingen/ontwikkelen locatieprofielen extra geld beschikbaar gesteld was. Daarnaast	€ 60.000	

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	is de stroomfaciliteit in de binnenstad niet toereikend en zal deze aangepast moeten worden. Om dit structureel uit te kunnen voeren zal er € 60.000 beschikbaar gesteld moeten worden.		
4	**Stedenband Fulda – Crediton** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen met daarin de ambitie de stedenband met Fulda en Crediton te versterken en te verbreden. De komende periode worden de plannen samen met het comité en de onderwijsinstellingen verder uitgewerkt. Om invulling te geven aan deze motie is er structureel € 20.000 nodig. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Stedenband Crediton en Fulda.	€ 20.000	
5	**Structurele inbedding jeugdboa** De afgelopen twee jaar is uitvoering gegeven aan de pilot jeugdboa. Op dit moment vindt een tussentijdse evaluatie plaats. Afgaande op de eerste signalen is het aannemelijk dat de inzet van de jeugdboa succesvol blijkt en in aanmerking komt voor structurele inbedding in de gemeentelijke organisatie en aanpak op het gebied van jeugd(overlast).	€ 65.000	
Totaal		**€188.000**	

Programma 2

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
6	**Beweegteam** Het beweegteam (Buurtsportcoaches) voert al enkele jaren het sportbeleid van de gemeente uit. Middels een uitvoeringsplan wordt invulling gegeven aan een groot aantal vraagstukken als het gaat om sport en bewegen maar ook vitaliteit en gezondheid. Het beweegteam is een belangrijke schakel tussen (bewegings)onderwijs, verenigingen, maatschappelijke partijen en commerciele sportaanbieders. Het huidige budget is ontoereikend en door het vervallen van cofinanciering zal het structurele budget verhoogt moeten worden met € 60.000.	€60.000	
7	**Dorpen- en Wijkenfonds** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen om het dorpen- en wijkenfonds te verhogen met € 900.000. Gemeente Noardeast-Fryslân heeft een fonds beschikbaar waar nog € 220.000 in beschikbaar is. Om het fonds voor de komende 3 jaren te benutten wordt er € 900.000 toegevoegd aan het fonds voor de jaren 2023 t/m 2026. Met het verwerken van de aanvulling van het dorpen- en wijkenfonds voor 3 jaar in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Dorpen- en wijkenfonds.		€ 900.000
8	**Voorleesexpres** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over de voorleesexpres. Om invulling te geven aan deze motie is er structureel € 15.000 nodig. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie VoorleesExpress.	€ 15.000	
9	**Húsfesting Museum Dokkum** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over de huisvesting van Museum Dokkum. Om invulling te geven aan de motie zal hiervoor begin 2023 een onderzoek worden gestart waarvoor incidenteel € 45.000 nodig. Met het verwerken van de incidentele onderzoeksmiddelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Húsfesting		€ 45.000

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	Museum Dokkum.		
10	**Subidieregeling kleine activiteiten** Organisaties van dorpsfeesten, koningsdagen en andere kleinere activiteiten in de dorpen kunnen bij de gemeente geen bijdrage krijgen voor het organiseren van een activiteit/dorp. Anderszijds lopen de kosten op als het gaat om bijv. inhuur van verkeersregelaars, beveiliging, ehbo, materialen. De wens is om €1.000 beschikbaar te stellen per dorp/organiseerde dorpen en ook organisaties die in Dokkum (bijv. stichting stadsfeesten) een activiteit/evenement organiseren. Het gaat specifiek om evenementen/activiteiten die voor 'eigen' inwoners van het dorp of de stad georganiseerd worden.	€ 60.000	
11	**Verhogen subsidie admiraliteitsdagen** De admiraliteitsdagen krijgen een structurele subsidie van € 25.000. Bij het organiseren van een volwaardige editie wil de gemeente deze bijdrage structureel verhogen met € 35.000.	€ 35.000	
12	**Onderhoudsbudget dorphuizen** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over een fonds voor dorpshuizen. Het dorpshuizenbeleid moet geharmoniseerd worden. Voor een nog op te stellen subsidieregeling voor het groot onderhoud is het huidige budget niet toereikend. Om invulling te geven aan deze motie is er structureel € 75.000 nodig. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Fonds voor dorpshuizen.	€ 75.000	
13	**Herinrichting skatepark** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over de herinrichting van het skatepark. Om invulling te geven aan deze motie is incidenteel € 50.000 nodig. Met het verwerken van de incidentele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Herinrichting skatepark.		€50.000
14	**Doortrekken van de SOM naar de dorpen** De voorbereiding en implementatie van de SOM Dokkum was een complex traject dat een aantal jaren in beslag heeft genomen en betrekking had op een afgebakend gebied. Het uitrollen van deze Ontwikkelingsmaatschappij, dan wel delen daarvan, over de dorpen zal naar verwachting nog complexer en uitdagender zijn. Het in stand houden c.q.het verbeteren van (gemeentelijke) monumenten, cultureel erfgoed, karakteristieke panden zoals voormalige fabriekspanden etc. rechtvaardigen echter deze uitrol. De kosten voor het aantrekken van een projectleider om dit proces te leiden worden geraamd op €100.000 incidenteel.		€ 100.000
15	**Frysk** Der leit in stevige ambysje fanút de nota “mei elkoar foarút mei it Frysk” en it Lokaal Akkoart. oangeande it Frysk en de streektalen. Om de ambysjes te realisearjen is ekstra amtlike ynset nedich fan 16 oeren yn de wike. Dit wurdt as folgt yndield: 12 oeren foar de útfiering (yntern/ekstern werve), en útwreiding oeren amtner Frysk mei 4 oeren foar koördinaasje. Mei troch dizze ekstra oeren kin ûnder oaren it brûken fan it Frysk yn de organisaasje in ekstra ympuls jûn wurde. Foar de extra oeren is € 24.000 ekstra nedich. Foar de útfiering fan it Frysk taalbelied is no € 26.000 per jier beskikber. Om alles projekten en ambysjes út te fieren is € 10.000 mear nedich. Benammen foar mear kommunikaasje útingen fan de gemeente oangeande it Frysk.	€ 34.000	
Totaal		**€ 532.000**	**€ 1.095.000**

Programma 3

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
16	**Meedoen!** Het project Meedoen! loopt nu 2,5 jaar en richt zich op de doelgroep die al langere tijd in de bijstand verblijft. De activiteiten richten zich op het in beweging krijgen van mensen, om zo mogelijk de volgende stap in participatie te kunnen zetten. Het doel is iedere bijstandsgerechtigde een passend participatie aanbod te doen, naast dat we de gehele doelgroep doelmatig in beeld hebben. En er frequent contact is. Per jaar zijn de kosten € 125.000. Er zijn tot op heden 35 personen volledig uitgestroomd naar regulier werk door de inzet van dit project. Dat levert een besparing in het bijstandsbudget op van € 500.000. Tevens zijn 50 personen ingestroomd in een re-integratietraject en 20 doorverwezen naar het gebiedsteam. We zien dat de huidige bijstandspopulatie in toenemende mate een intensievere begeleiding nodig heeft om mee te kunnen doen in de samenleving. Gezien de financiële en kwalitatieve opbrengst van dit project wordt de inzet nu structureel verwerkt.	€125.000	
17	**50-banenplan naar 100-banenplan** Op dit moment loopt er een 50 banenplan waarbij personen met een bijstandsuitkering door Dokwurk in dienst worden genomen met de inzet van loonkostensubsidie van € 10.000 per persoon. Een uitkering kost gemiddeld € 5.000, dus ieder dienstverband levert de gemeente een besparing in het bijstandsbudget op van € 5.000. per persoon. De kwalitatieve winst is dat een dienstverband een hoger sociaal maatschappelijke status oplevert voor mensen met een afstand naar de arbeidsmarkt. Het doel is om mensen binnen drie jaar vanuit dit dienstverband bij Dokwurk, door te laten stromen naar reguliere werkgevers. De bemiddeling van werk naar werk is kansrijker dan van uitkering naar werk. We zien dit als re-integratie 2.0. Het lopende banenplan is succesvol, wel willen dit uitbreiden met 50 plekken/banen.		€ 350.000
18	**Energiearmoede** Op het gebied van energiearmoede voert de gemeente al verschillende activiteiten uit. Daarnaast zijn er activiteiten die nu nog niet worden uitgevoerd, maar die in het kader van het 'Plan van Aanpak Energiearmoede' naar alle waarschijnlijkheid wel worden opgestart. Het is momenteel nog lastig om te bepalen welke activiteiten het meest effectief zijn en prioriteit verdienen, omdat deze verdiepingsslag pas terugkomt in het plan van aanpak. De onderdelen waar op gaat worden ingezet: - Ljochtbus - Energiecoaches - Isolatiemaatregelen - Witgoedregeling - Loket voor geldzaken		€ 1.100.000
19	**Algemene gezondheid** De functie van Adviseur Publieke Gezondheid is sinds 2021 niet ingevuld. Er is geen formatiebudget beschikbaar. Het voorstel is om het budget Algemene Gezondheid structureel te verhogen met € 127.500. Dit bedrag is nodig om het beleidsterrein te bemannen en te voorzien van de koppeling met het jeugddomein.	€ 127.500	
Totaal		**€ 252.500**	**€ 1.450.000**

Programma 4

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
20	**Wijkuitvoeringsplannen** In 2022 is gestart met het wijkuitvoeringsplan (WUP) Dokkum als eerste in de gemeente. De inzet is gericht op actieve deelname van inwoners, samen met inwoners maken we systeeemkeuzen in die worden uitgewerkt in een businesscase, voor een specifieke wijk. Dit vraagt om aanvullende middelen. Daarnaast is in de TVW bepaald door de Raad in december 2021 dat er jaarlijks twee nieuwe wijken worden opgestart om de wijkuitvoeringsplannen te starten. Dit ten einde alle wijken en dorpen in de gemeente in 2050 van het aardgas af te kunnen koppelen. Dit vraagt in 2023 voor incidenteel extra middelen. Met het vaststellen van de Transitievisie warmte eind 2021, heeft de raad ingestemd met het jaarlijks starten van twee nieuwe Wijkuitvoeringsplannen in de gemeente. Met een gemiddelde doorlooptijd van 8 jaar per WUP en 52 kernen, maakt dat hier een structurele werkvoorraad ontstaat. De structurele invulling van deze benodigde capaciteit 2 fte ten behoeve van de WUP's structureel.	€ 200.000	€ 162.500
21	**Aalsumerpoortbrug** Tijdens de geplande vernieuwing van de Aalsumerpoortbrug in 2023 is er tijdelijk een zware noodbrug nodig om de binnenstad van Dokkum tijdens het bouwproces van het vernieuwen van de brug toegankelijk te houden voor bevoorradingsverkeer. Zonder zware noodbrug komt de continuïteit van bevoorrading van de binnenstad tijdens de bouw in gevaar, omdat dit de enige aanvoerroute voor bevoorrading is naar het grootste deel van het kernwinkelgebied. Vanwege een eerder heringerichte Markt is een alternatieve aanvoerroute daarlangs niet meer mogelijk. Voor een noodbrug als tijdelijke voorziening voor maximaal 9 maanden is er geen reële mogelijkheid tot afschrijven. Daarvoor is incidenteel budget nodig van € 200.000. Daarnaast heeft technisch onderzoek uitgewezen dat hergebruik van de bestaande brugfundering bij realisatie van een nieuwe brug niet mogelijk is. Het gaat hier voor de brugfundering om een kapitaalinvestering van € 300.000 met een afschrijving van 25 jaar.	€ 16.000	€ 200.000
22	**Dorpsbiografieën** We staan als gemeente de komende jaren voor de uitdaging om woningbouwprojecten op te starten (fase 1 en 2). Het is essentieel om hier een ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische onderbouwing aan toe te voegen. Door het maken van dorpsbiografieën borgen we de ruimtelijke kwaliteit en brengen we landschappelijke- en cultuurhistorische waarden in beeld. Het benodigde budget €200.000 bedraagt voor de komende 4 jaar €50.000 per jaar. Er is bij de besluitvorming over de jaarstukken al € 50.000 beschikbaar gesteld, waardoor er nog € 150.000 nodig is.		€ 150.000
23	**Voorbereidingskrediet bedrijventerreinen** De komende jaren wordt er een uitbreiding voorzien van 20 hectare bedrijventerrein. Tot en met 2025 zal uitbreiding plaatsvinden in Dokkum (12 ha.), Hallum (4 ha.), Kollum (2 ha.) en Kollumerzwaag (2 ha.). Afspraken zijn hierover gemaakt met Provincie Fryslân en vastgelegd in het Convenant Bedrijventerreinen Noordoost-Fryslân 2022-2035. In Dokkum betreft het de uitbreiding van Betterwird met 10 ha		€ 150.000

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	en een nieuwe woon-werklocatie van 2 ha. Voor Betterwird is reeds een voorbereidingskrediet beschikbaar. Voor de andere algemene bedrijventerreinen in de gemeente nog niet. e hebben als gemeente nagenoeg geen bedrijfskavels meer beschikbaar, terwijl er wel substantiële vraag is in de diverse kernen. Daarom is het belangrijk dat de uitbreidingen met vaart kunnen worden opgepakt en er een voorbereidingskrediet beschikbaar is. Er is bij de besluitvorming over de jaarstukken geld beschikbaar gesteld, waardoor er nog € 150.000 nodig is.		
Totaal		**€ 216.000**	**€ 662.500**

Programma 5

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
24	**Woonbeleid** Gezien de grote druk die momenteel op de woningmarkt ligt en de toegenomen complexiteit aan regionale afspraken en de uiteindelijke transitie richting de omgevingswet is het belangrijk om de ambities te koppelen de reëel te verwachten benodigde financiële middelen. Voor een actieve uitvoering van het woonbeleid is er structureel € 70.000 extra nodig.	€ 70.000	
Totaal		**€ 70.000**	

Programma 6

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
25	**Fonds onderhoud particuliere monumentale bomen** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over het industrieel en karakterastiek erfgoed. Voor het behouden van onze (particuliere) monumentale bomen is een vergoeding nodig om de particulier te voorzien van periodieke onderhoudsnoei. Dit vraagt namelijk om specialitische snoei. Om invulling te geven aan de motie is hier structureel € 30.000 voor nodig. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Industrieel en karakteristiek erfgoed.	€ 30.000	
26	**Startbudget voor geveltuin en steenbreek initiatieven** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen over het Grienfûns. Om het bewustzijn te stimuleren en de enthousiasme te vergroten voor vergroening van de buitenruimte kan een bedrag beschikbaar gesteld worden voor de burger die met een initiatief komt. Randvoorwaarden is maatwerk en moet nog verder worden uitgewerkt. Het bevorderen van biodiverse woon- en leefomgeving door educatieve momenten te organiseren waarbij EPR-kastjes, vleermuis-kastjes en mini bijenhotels uitgereikt kunnen worden. Om invulling te geven aan de motie is hier structureel € 30.000 voor nodig. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Grienfûns.	€ 30.000	
27	**Fonds voor groene initiatieven** Om het bewustzijn te stimuleren en te vergroten voor vergroening van de buitenruimte kan een bedrag beschikbaar gesteld worden voor de burger die met een initiatief indient. De randvoorwaarden is maatwerk en moet nog verder worden uitgewerkt. Structureel is hier € 25.000 voor nodig.	€ 25.000	
28	**Ecologisch bermbeheer**		€ 240.000

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	De huidige wijze van bermbeheer binnen de gemeente Noardeast-Fryslân is dat deze 2 of 3 keer worden geklepeld. Een gedeelte wat is aangemerkt als insectenroute wordt gefaseerd gemaaid waarbij grasdelen afwisselend blijven bestaan, ook in de winter, voor behoud en bevordering van de leefomgeving voor allerlei insecten. Bermen beheren als hooibeheer (ecologisch maaien) kost globaal € 6 per are ten opzichte van traditioneel klepelen €3 per are. Voor de uitwerking is een business case nodig. Voor de komende 2 jaar wordt eerst € 120.000 beschikbaar gesteld om dit uit te voeren.		
29	**Inventarisatie beeldbepalende bomen met VTA** Om alle (particuliere) beeldbepalende bomen in beeld te krijgen (inventariseren, registreren en beoordeling snoeibehoefte/VTA) is vakkundige inzet door derden noodzakelijk. Deze inventarisatie zal dan als basis dienen voor de bestemmmingsreserve (groenfonds) voor snoei van beeldbepalende (particuliere) bomen, volgens een pakket van randvoorwaarden.		€ 34.000
30	**Fietspad Jaachpad** De raad heeft op 7 juli 2022 een motie aangenomen voor het fietspad Dokkum-Burdaard. Het Jaachpad is te smal en het wegdek is niet (meer) vlak. Het is noodzakelijk om het Jaachpad te verbreden. Om invulling te geven aan de motie is een investering nodig van € 419.000 welke in 25 jaar afgeschreven wordt. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Fietspad Dokkum-Burdaard.	€ 22.000	
31	**Fietspad Doniaweg Hallum** Bij motie heeft de gemeenteraad aan het college gevraagd om de kosten inzichtelijk te maken voor de revitalisering van het fietspad langs de Doniawei in Hallum. Volgens de reguliere planning conform het kapitaalgoederenbeheer staat de vervanging van het fietspad gepland voor 2029. In de vervangingslijst is hiervoor € 125.000 opgenomen. De revitalisering van het fietspad is door het Ingenieursburo becijferd op € 470.000. Het verschil van € 345.000 wordt vooral veroorzaakt door het verbreden van het fietspad, het aanbrengen van en onderhoudsvriendelijke verharding en benodigde grondaankopen. De investering wordt afgeschreven in 25 jaar.	€ 17.000	
32	**Uitvoering mobiliteits- en verkeersveiligheidsbeleid** Voor mobiliteits- en verkeersveiligheidsbeleid is momenteel geen structureel budget beschikbaar. Echter mobiliteit en verkeersveiligheid staan hoog op de agenda. Er zijn landelijke afspraken gemaakt voor het streven naar 0 verkeersslachtoffers in 2050. Om deze ambities waar te kunnen maken is structureel € 150.000 nodig om het wegennetwerk van onze gemeente verkeersveiliger en bereikbaar te houden, maar ook om andere ambities te verwezenlijken, zoals het stimuleren van fietsen door aantrekkelijke fietsroutes.	€ 150.000	
33	**Brug Mellemawei Oostrum** Bij de nota kapitaalgoederen is voor wat betreft de kunstwerken gekozen voor een instandhoudingsniveau. (minimale niveau) De Mellemabrug betreft een brug die gebruikt wordt door bewoners van 1 woning en voor de toegang naar een aantal landerijen. In kader van het Sud Ie	€ 18.000	

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	project wordt er een recreatieve route over deze brug beoogd waardoor er andere eisen aan de brug worden gesteld. De vervanging van de brug bedraagt € 345.000 en wordt afgeshreven in 25 jaar.		
34	**Herinrichting Legeweg + Parksteeg** De onderhoudskwaliteit van de Legeweg en de Parksteeg is onder de maat. De Legeweg en de Parksteeg moeten daarom op korte termijn vervangen worden. Samen met de buurt is er al een herinrichtingsplan gemaakt. De investering voor de Wetsersingel is al beschikbaar gesteld. Om de overlast in de binnenstad tot een minimum te beperken is het wensellijk om het totale werk in 1 keer uit te voeren. De bestaande investering zal verhoogd moeten worden met € 534.000 en wordt afschreven in 25 jaar.	€ 28.000	
35	**Opwaardering en herinrichting vervangingsprojecten.** In de Nota Kapitaalgoederenbeheer (2021) zijn meerjaren de noodzakelijke vervangingen van wegen opgenomen, maar alleen de 1:1 vervangingen zijn hierin opgenomen. De meerkosten van opwaarderingen en complete herinrichtingen zijn toen niet meegenomen in. De meerkosten van de inrichtingsplussen ten behoeve van verkeer/duurzaamheid/etc. voor de volgende wegen Kerkstraat te Marrum, Riedhusstrjitte te Ternaard en Worp van Peymastrjitte te Ternaard zijn niet meegenomen. De investering bedraagt € 186.599 en wordt afgeschreven in 25 jaar.	€ 10.000	
36	**Aanbrengen bermverhardingen** In de gemeente zijin meerdere wegen met gevaarlijke bermen. Onze buitendienst vult de sporen en gaten elk jaar op met asfaltgranulaat, maar dit isook niet zonder risico's. Met een investering van € 95.000 kunnen langs een aantal verbindingswegen met dergelijke bermproblematie bermverhardingen van grasbetontegels worden aangelegd. De investering wordt in 25 jaar afgeschreven.	€ 20.000	
37	**Bestrijding invasieve exoten** Dit zijn planten die van nature niet in Nederland voorkomen en vaak schadelijk zijn voor de natuur. Het aantal ‘vreemde’ soorten neemt toe. Dit heeft invloed op de biodiversiteit en onze omgeving. In onze gemeente gaat het tot nu toe vooral om de volgende soorten: Japanse Duizendknoop, Reuzenberenklauw en Grote Waternavel. Sinds medio 2021 worden hotspots van invasieve exoten digitaal vastgelegd. Op deze manier ontstaat er sturingsinformatie en kan er (jaarlijks) effectiever bestrijding plaatsvinden door de eigen dienst of een marktpartij. (De gemeente doet al actief mee met een samenwerking Provincie/Wetterskip/SIF). Voor de bestreiding is structureel € 60.000 nodig.	€ 60.000	
38	**Geluidsscherm rondweg Noord** De raad heeft op 7 juli 2022 de motie aangenomen voor het realiseren van een geluidswerende voorziening (geluidscherm) langs de Rondweg-Noord, tussen het busstation en de rotonde ter hoogte van V/d Akker. De geluidsoverlast is toegenomen na de realisatie van De Centrale As. Door uitvoering te geven aan de motie is een investering nodig van € 800.000 welke in 25 jaar afgeschreven wordt. Met het verwerken van de structurele middelen in de begroting wordt invulling gegeven aan de motie Geluidscherm Rondweg Noord.	€ 42.000	
39	**Faciliteren 7 leerwerktrajecten bij Gemeentewurk** Op basis van de analyse van het personeelsbestand, de		€ 662.000

Wens Nr.	Omschrijving	Bedrag	
		Structureel	Incidenteel
	huidige en te verwachte deelname aan het generatiepact, de uitstroom op korte- en lange termijn en rekening houdend met de 'slechte' arbeidsmarkt, is het helder dat op korte termijn geanticipeerd moet worden om de werkzaamheden zoals gesteld voor de teams, te kunnen blijven uitvoeren op hetzelfde kwaliteitsniveau.Het tekort aan arbeidskracht binnen team Uitvoering te compenseren door 7 BBL-trajecten (leer/werk) mogelijk te maken. Door de inzet van 3 jarige BBL-trajecten op MBO 3 niveau, kunnen jongeren aan de organisatie worden gebonden. Deelnemers aan deze BBL trajecten kunnen, gezien de te verwachte uitstroom, op termijn doorstromen in een reguliere functie binnen team Uitvoering. De mogelijkheid om door te stromen in een 'reguliere' baan heeft naar verwachting een positief effect op het aantrekken van jongeren. Het betreft een opbouw met een maximum aantal van 7 trajecten per jaar voor een afgebakende periode tot en met 2026. Voor de invulling van de trajecten zal nauwe samenwerking met Dokwurk worden gezocht. De inzet ba de BBL trajecten zal in gezamenlijkheid met Dantumadiel uitgevoerd worden. Het aandeel van Noardeast-Fryslân in deze kosten bedraagt € 138.000 voor 2023, € 193.000 voor 2024, € 193.000 voor 2025 en € 138.000 voor 2026.		
40	**Lease gereedschap** Dit in een lease constructie en met aanschaf van 6 acculaadstations als eenmalige investering. Overgang in verband met duurzaamheids aspecten. Overgang is noodzakelijk in verband met veranderende regelgeving. Betreft regelgeving ARBO , geluidsbelasting en milieu. Kosten van de investering om dit mogelijk te maken bedragen € 95.000. Hiervan is het aandeel van Noardeast-Fryslân € 70.000 in de investering, kapitaallast hiervan bedraagt € 15.000.	€ 15.000	
41	**Bekostiging kapverordening** Het optuigen van een kapverordening is reeds besproken in de raad. Voorwaarde is wel dat er geen leges worden doorberekend naar de bewoner/aanvrager. Structurele bekostiging van een vergunningstelsel wordt geraamd op € 24.000.	€ 24.000	
Totaal		**€ 497.000**	**€ 936.000**

Het totaal aan structurele wensen bedraagt €1,8 miljoen en het totaal aan incidentele wensen bedraagt € 4,1 miljoen.

Stand van de eenmalige middelen

In het bijlagenboek van de begroting is de staat van reserves en voorzieningen opgenomen met de stand per 1 januari 2023 van de Algemene reserve van € 21,7 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de doorlopende verplichtingen uit 2023 en met onttrekkingen en toevoegingen in 2023. Het verwachte eindsaldo op transactiebasis per 31 december 2023, rekening houdend met de meerjarige mutaties bedraagt € 18,8 miljoen en op dit bedrag rusten geen verplichtingen. De algemene reserve (vrij besteedbaar) en de reserve ter dekking van de risico's van € 3,9 miljoen, worden samen de incidentele weerstandscapaciteit genoemd.

Zero Based Budgeting

BMC heeft eind 2021/ begin 2022 een onderzoek uitgevoerd aan de hand van de Zero Based Budgeting (ZBB)-methodiek. Op 31 mei 2022 heeft BMC de resultaten van het onderzoek aan het college gepresenteerd. Het doel van ZBB was aan de ene kant het laten zien van het bestaansrecht van het product (onder meer: wettelijke basis, te realiseren maatschappelijk effect, gewekt vertrouwen bij en verwachtingen van burgers) en anderzijds was onze meerjarenraming fors negatief zodat de noodzaak bestond om forse ombuigingen te realiseren.

Financieel perspectief bij PPN 2023 geen noodzaak meer tot ombuigingen

De perspectiefnota 2023 en met name de meicirculaire zorgde voor een geheel ander financieel perspectief. Hierdoor hoeven er geen ombuigingen op korte termijn gerealiseerd te worden en is het ZBB-rapport voor dat doel op dit moment minder relevant.

De begroting 2023 laat een sluitend financieel meerjarenperspectief zien. Alleen zijn er voor na 2026 nog grote onzekerheden over de financiën. Onderuitputting van budgetten blijft een belangrijk onderwerp. In aanloop naar de perspectiefnota zal hier een gemeente brede analyse op uitgevoerd worden en de resultaten hiervan zullen meegenomen worden in perspectiefnota 2024-2026.

Na de presentatie van BMC is het rapport opgeleverd (zie Bijlage 2) met formats per begrotingsproduct. Onderstaand wordt een korte reactie op de door BMC aangedragen “Quick wins” gegeven.

Quick Wins volgens ZBB-rapport BMC

1. *Meer inkomsten: Het gaat hierbij voornamelijk om het verhogen van belastingen zoals OZB, forensen- en toeristenbelasting en de leges.*
   Deze inkomstenverhogingen treffen voornamelijk de burgers en toeristen van onze gemeente. Gezien de door uw raad aangenomen motie “geen OZB-verhoging” bij de begrotingsbehandeling op 4 november 2021 vinden wij het niet op zijn plaats om hier op dit moment gevolg aan te geven. Daarnaast zorgt de omgevingswet ervoor dat er minder mogelijkheden zijn om leges te heffen is het verhogen van leges voor bijvoorbeeld bouwvergunningen is strijd met het stimuleren van woningbouw.
2. *Besparingen op het sociaal domein o.a. efficiencywinst toegang*
   Binnen het sociaal domein lopen een aantal trajecten om de toegang tot bijvoorbeeld de jeugdzorg te verlagen door scholen hierin een rol te geven. De verwachting is dat de investeringen hierin een effect zullen hebben van meer dan € 1 miljoen. De komende tijd zal uitwijzen of het ingezette koersresultaat zal opleveren.
3. *Onderhoud kapitaalgoederen op een lager beheerniveau onderhouden*
   Er kan worden gekozen voor een lager beheermodel. Dit is echter in strijd met het in juni 2021 door uw raad vastgestelde onderhoudsniveau. U heeft bij de besluitvorming over het kapitaalgoederen beheer een amendement aangenomen om toe te werken naar het niveau basis in plaats van het voorgestelde niveau laag. Bij de vaststelling van de begroting 2022 is het budget voor kapitaalgoederen verhoogd om wegen en groen op niveau basis te kunnen onderhouden.
4. *Besparing op personeel*
   Op dit moment is het onverantwoord om op personeel te besparen gezien de aankomende ontvlechting. Daarnaast is de arbeidsmarkt erg lastig, het is moeilijk goed personeel te werven en vast te houden.
5. *Versoberen voorzieningen*
   Het gaat hierbij om een aantal niet wettelijke voorzieningen zoals de muziekschool, welzijnswerk, kunst en cultuur, musea etc. Er zijn grote bedragen te besparen, echter besparing hierop zal leiden tot een verschraling van het aanbod en mogelijk ook sluiting van voorzieningen. Eenmaal gesloten voorzieningen zijn niet snel en eenvoudig weer terug te krijgen in de toekomst. Een besparing acht het college dan ook niet wenselijk.

Opmerking BMC over budgethouderschap

In paragraaf 2.6. Op bladzijde 17 wordt door BMC aangegeven dat er een beperkt zicht is bij medewerkers en managers op de budgetten en dat men zwaar leunt op de kennis van de medewerkers van financiën. Dit is erg risicovol, want de budgethouders dragen wel verantwoordelijkheid voor de rechtmatige besteding van “hun” budget en ook voor de bewaking daarvan. Financiën is daarin faciliterend. Het college wil dat hieraan de komende periode aandacht wordt geven in relatie tot de verbeteragenda en de lijnfunctionarissen (directie en clusterhoofden) en niet financiën hierin de verantwoordelijkheid te geven.

Verbetering Planning & Control

De rekenkamercommissie heeft naar aanleiding van het onderzoek naar de financiële informatievoorziening een tweetal rapporten met aanbevelingen ten aanzien van de Planning & Control cyclus uitgebracht. De eerste verbeteringen van de Planning & Control cyclus zijn zichtbaar gemaakt in de tweede tussentijdse rapportage 2022 en in de voorliggende begroting 2023. Het is nog een tussenstap omdat de programma’s nog in ontwikkeling zijn. Dit is ook de reden dat er verschillen zichtbaar zijn tussen de verschillende programma’s.
In aanloop naar de Perspectiefnota 2024-2026 zal de raad meegenomen worden in verdere verbeteringen in de Planning & Control cyclus.

Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

Portefeuillehouder(s) : J.G. Kramer & B. Koonstra

Met het motto 'Samen, persoonlijk en in de buurt' werkt de gemeente Noardeast-Fryslân aan haar dienstverlening. De gemeente stelt zich daarbij dienstbaar op. De afgelopen jaren is daarbij een lijn ingezet waarin de gemeente duidelijk, bereikbaar en betrouwbaar is. De gemeente wil deze lijn de komende jaren doortrekken door de dienstverlening verder de professionaliseren, efficiënter te maken en de kwaliteit te vergroten. Om dit te doen wordt de komende jaren de dienstverlening gemonitord en klantenprocessen efficiënter ingericht.

Inwoners, bedrijven en klanten moeten gemakkelijker met de gemeente in contact kunnen komen. Hierbij wordt ook gekeken naar digitale middelen om deze communicatie te verbeteren.

Inwoners moeten in veilige omgeving kunnen wonen en deze omgeving ook als veilig ervaren. Samen met ketenpartners, zoals de politie, werkt de gemeente aan deze veilige omgeving. Daarin heeft de gemeente een regisserende rol en een kaderstellende rol door middel van het veiligheidsbeleid. Deze laatste rol komt tot uiting in de veiligheidsagenda *Mei elkoar foar feiligens*. Op de veiligheidsagenda wordt ook zo veel mogelijk aangesloten in het programma. Daarbij wordt op actuele thema's ingespeeld, maar ook verder gewerkt aan jeugdproblematiek en ondermijning.

In het Lokaal akkoord is een belangrijke rol weggelegd voor evenementen in de gemeente. De rol van de gemeente is daarbij om toe te zien dat de gemeente op een verantwoorde manier plaatsvinden. Om organisatoren hierbij te ondersteunen is in 2020 het evenementenbeleid opgesteld. Deze wordt de komende jaren verder uitgevoerd. In aansluiting op het lokaal akkoord wordt de komende jaren gewerkt aan een plek waar evenementen plaats kunnen vinden en worden organisatoren verder ondersteund in het organiseren van hun evenement.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft een stedenband met de Crediton en Fulda. Dit is een internationale samenwerking. Deze samenwerking heeft potentie en de komende jaren wordt gewerkt aan het benutten deze potentie. Bestaande verbindingen worden daarbij uitgebouwd en nieuwe kansen worden benut.

Nr	**Subdoelen** activiteiten
101.1	**Doel: Professionele, efficiënte en kwalitatieve dienstverlening met aandacht voor het behouden van de menselijke maat en persoonlijk contact**
	Subdoel 1: De waardering van de dienstverlening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2023 minimaal een 7,5. (2018: 6,7)
	Activiteit 1a: Jaarlijks wordt de klanttevredenheid en -bejegening gericht op het verbeteren van onze dienstverlening gemonitord.
	Activiteit 1b: Investeren in een organisatie-ontwikkelingsprogramma gericht leren denken en handelen vanuit de behoefte van de klant (klantbetrokken benadering) en de zelfredzaamheid van de klant bevorderen.
	Subdoel 2: Klantprocessen meer efficiënt en effectief inrichten.
	Activiteit 2a: Aan de hand van de klantreismethode processen verbeteren en efficiënt inrichten zodat de inwoner beter geholpen wordt. In 2023 worden 3 klantreizen uitgewerkt.
	Activiteit 2b: Aan de hand van de klantreismethode processen verbeteren en efficiënt inrichten zodat de inwoner beter geholpen wordt. In 2023 worden 3 klantreizen uitgewerkt
	Subdoel 3: Betere service dienstverlening openbare ruimte aan je klanten.
	Activiteit 3a: Invoeren Meldingen Openbare Ruimte (MOR) systeem die eenvoudig is te gebruiken is voor onze inwoners.
	Activiteit 3b: Inrichten KCC Gemeentewurk en Iepenbiere romte.

Nr	Subdoelen activiteiten
101.2	**Doel: Verbeteren van de communicatie met de bedrijven, klanten en inwoners**
	Activiteit 1: In 2023 zal een onderzoek naar het gebruik van een chatfunctie op de website worden uitgevoerd
102	**Doel: De inwoners ervaren een veilige leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte.**
	Subdoel 1: De komende jaren wordt er ingezet op de aanpak van problematische jeugdgroepen en groepsgedrag door: het verminderen van criminaliteit en overlast het versterken van de sociale positie en de jongeren perspectief bieden het verstoren van de negatieve groepsdynamiek het voorkomen van aanwas het vergroten van het veiligheidsgevoel in de wijken en dorpen en onder de jongeren
	Activiteit 1A: De aanpak problematische jeugdgroepen en groepsgedrag wordt verder ontwikkeld.
	Subdoel 2: Een evenementenrijke gemeente met een gezond horecaklimaat, waarbij een veilig verloop vooropstaat. Overlast, geweld en excessief middelengebruik wordt zoveel als mogelijk voorkomen.
	Activiteit 2A: Het in 2020 vastgestelde evenementenbeleid wordt doorgezet.
	Activiteit 2B: Er wordt een evenemententerrein in Dokkum ontwikkeld.
	Activiteit 2C: Organisatoren worden ondersteund in de professionalisering van hun evenement door middel van de organisatie van workshops en bijeenkomsten.
	Activiteit 2D: De meerwaarde en het inrichten van de functie van een gemeentelijke horecacoördinator wordt verkend.
	Subdoel 3: Medewerkers, inwoners en ondernemers herkennen ondermijnende criminaliteit en weten hoe en waar ze dit moeten melden. Er is hierbij specifiek aandacht voor het buitengebied.
	Activiteit 3A: Er wordt extra ingezet op de ambtelijke en bestuurlijke integriteit en weerbaarheid in relatie tot het thema ondermijning door middel van bijeenkomsten.
	Activiteit 3B: Er wordt extra ingezet op de ambtelijke en bestuurlijke integriteit en weerbaarheid in relatie tot het thema ondermijning door middel van workshops
	Activiteit 3C: Het uitvoeren van onderzoeken die voortvloeien uit de in het ondermijningsbeeld genoemde signalen, bovenop de reguliere werkzaamheden.
	Activiteit 3D: Er wordt extra ingezet op bewustwording van inwoners, ondernemers en de eigen organisatie.
	Activiteit 3E: Medewerkers worden getraind in het bibob-beleid om bewustzijn te creëren en het beleid verder te implementeren.
103.2	**Doel: De internationale vriendschapsband met Fulda en Crediton wordt voortgezet.**
	Activiteit: In 2023 wordt samen met het vriendschapscomité Fulda-Crediton gewerkt aan een versterking van de uitwisseling met Fulda en Crediton

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Dienstverlening
	Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)
	Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast-Fryslân (2018)
	Dienstverleningsconcept Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
	Veilige woon- en leefomgeving
	Veiligheidsagenda Noardeast-Fryslân 2020 – 2023: Mei elkoar foar feiligens
	Regionaal Beleidsplan Veiligheid Noord-Nederland 2020 – 2023 (Politie)
	Beleidsplan Veiligheid 2019 – 2022 (Veiligheidsregio Fryslân)
	Samenwerkingsovereenkomst Veiligheidshuis Fryslân
	Convenant Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)
	Beleidsregels artikel 13b Opiumwet (2019)
	Handhavingsarrangement met politie (2022)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Vereniging van Friese Gemeenten	De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 18.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.
Vereniging van Waddenzeegemeenten	Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzeegemeenten.
Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel veiligheid	Belangrijke partner bij het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving
Shared Servicecentrum Leeuwarden	Het SSL garandeert en faciliteert de ICTvoorzieningen en –dienstverlening voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Zij schept zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening.
Centrumregeling samenwerking Dantumadiel en Noardeast-Fryslân	De gemeente Dantumadiel laat door de gemeente Noardeast-Fryslân in beginsel alle gemeentelijke taken uitvoeren, voor zover deze niet aan anderen zijn opgedragen en zoals omschreven in het dienstverleningshandvest (art 7 centrumregeling).

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2023	13,06	n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2023	12,81	n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	542,41	n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2023	10.26%	n.v.t.
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2021	5,00	7,00
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2021	0,40	1,80
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2021	2,90	4,30
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2021	0,40	1,30
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2021	4,40	6,10

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, uitgedrukt in fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is (inclusief boventallige werknemers), dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Het aantal fte wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Apparaatskosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden hiervan zijn seksuele misdrijven, lichamelijk letsel door schuld, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)	CBS
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.	CBS

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
101 Bestuur	74	-2.532	-2.457
102 Dienstverlening	600	-925	-326
103 Veiligheid	60	-4.380	-4.320
Totalen voor mutaties reserves	**734**	**-7.838**	**-7.103**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	175	0	175
Geraamd resultaat	**909**	**-7.838**	**-6.928**

Programma 2: Mienskip

Waar gaat programma 2 'Mienskip' over?

Portefeuillehouder(s) : A.J. Soepboer & J. D. de Vries

In Noardeast-Fryslân staan inwoner en samenleving centraal en gaan we uit van de leefwereld van de inwoners in onze samenleving. Dat past bij de veranderde rollen die overheid, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties innemen. Verbondenheid, betrokkenheid en samenwerking zijn kernwoorden van dit programma.

Onze gemeente kent een rijk verenigingsleven en sterke mienskipssin. Activiteiten op het gebied van sport en cultuur, al dan niet in verenigingsverband, verbindt mensen en vergroot de levendigheid van de dorpen. Het is daarom belangrijk initiatieven in de dorpen en wijken te blijven stimuleren en ondersteunen.

Sport, muziek en cultuur dragen bij aan de sociale samenhang. Voor deze activiteiten zijn voorzieningen nodig: dorpshuizen, bibliotheken en sportaccommodaties. Deze voorzieningen moeten toekomstbestendig en duurzaam zijn, betaalbaar, bereikbaar en toegankelijk.

Het onderwijs én de school als sociale plek in wijk en dorp zijn van groot belang in onze gemeente en dat willen we graag behouden. De gemeente heeft samen met de schoolbesturen een integraal huisvestingplan (IHP) ontwikkeld. Dit zal de komende jaren worden uitgevoerd. We stimuleren tegelijkertijd de samenwerking Onderwijs en Zorg, in lijn met de Friese preventie-aanpak (FPA).

Als Fryske gemeente willen we onze eigen taal en de streektalen meer koesteren. De gemeente doet zelf meer om het Frysk een prominente plek te geven en ook in het onderwijs te stimuleren.

Nr	Subdoelen activiteiten
201.1	**Meer sociale verbondenheid en betrokken burgers**
	Subdoel: Toename van de levendigheid in de dorpen.
	Activiteit 1: Stimuleren en faciliteren van sociale activiteiten (o.a. subsidieregeling kleine activiteiten en systeem voor het vergemakkelijken van een vergunningaanvraag).
	Activiteit 2: Uitvoeren van de Cultuurnota.
	Activiteit 3: Uitvoeren van de Sportnota.
201.2	**Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van burgers**
	Subdoel: Inwoners hebben meer mogelijkheden voor invloed op hun eigen leefomgeving.
	Activiteit 1: Inzetten (continueren en ophogen) van het Dorpen- en wijkenfonds.
	Activiteit 2: Ontwikkelen Dorpen- en wijkenbeleid en inbedden van de Dorpsontwikkelingsmaatschappijen (DOM's) in dit beleid.
	Activiteit 3: Een dorpen-en wijkenagenda maken met de dorpen. Hierbij de toekomstbeelden uit de Omgevingsvisie en de dorpsbiografieën betrekken (zie programma 5).
	Subdoel: Participatie structureel inbedden in de gemeentelijk werkwijze.
	Activiteit 1: Participatiebeleid ontwikkelen met bijbehorende handreikingen voor het organiseren van participatie**.**
202.1	**Toekomstbestendige maatschappelijke voorzieningen**
	Subdoel: De maatschappelijke voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten zijn toekomstbestendig: duurzaam, betaalbaar, bereikbaar en toegankelijk.
	Activiteit 1: Project verduurzamen maatschappelijk vastgoed uitvoeren.
	Activiteit 2: Dialoog voeren met de mienskip over de voorzieningenstructuur op momenten dat daar aanleiding toe is.
203.1	**Inspirerende fysieke schoolomgeving**
	Subdoel: De onderwijs- en voorschoolse voorzieningen zijn toekomstbestendig, betaalbaar en blijven goed bereikbaar voor leerlingen. Met aandacht voor actuele ontwikkelingen rondom zorg en welzijn.
	Activiteit 1: Uitvoering geven aan het IHP.
	Activiteit 2: Kleine scholenbeleid ontwikkelen.
204.1	**Versterken van de culturele identiteit**
	Subdoel: Behâld en fuortsterkjen fan it Frysk en de streekeigen talen en dêrmei de meartaligens.
	Activiteit 1: Uitvoeren van relevante onderdelen uit de Cultuurnota.
	Activiteit 2: Uitvoeren van het Fryske Taalbelied.
	Activiteit 3: Opstellen actieplan Frysk.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Sociale verbondenheid
	Notitie gebiedsgericht werken Noardeast-Fryslân en Dantumadiel 2019-2022
	Maatschappelijke voorzieningen
	Atlas van Noordoost Fryslân Eindrapport (sept. 2015)
	Naar een regionaal voorzieningenspreidingsmodel in Noordoost Fryslân 2010-2030 (jan. 2014)
	Schoolomgeving
	IHP Noardeast-Fryslân
	Actieplan en Startnotitie Zorg en Onderwijs
	Culturele identiteit
	Frysk Taalbelied "Mei elkoar foarút mei it Frysk" (2020)
	Cultuurnota Noardeast-Fryslân (2022)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Roobol	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Elan Onderwijsgroep	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Niet-Sporters	%	2020	60,90	49,30

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Niet-Sporters	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheids-enquête (CBS, RIVM)

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 2: Mienskip

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
201 Voorzieningen	0	-601	-601
202 Onderwijshuisvesting en -kansenbeleid	64	-3.988	-3.924
203 Sport	70	-402	-332
204 Cultuur	5	-3.593	-3.588
Totalen voor mutaties reserves	**139**	**-8.584**	**-8.445**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	877	0	877
Geraamd resultaat	**1.017**	**-8.584**	**-7.568**

Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Waar gaat programma 3 'Soarch en Wolwêzen' over?

Portefeuillehouder(s) : J.D. de Vries

Onder de term 'sociaal domein' verstaan we alle inspanningen die de gemeente verricht rond werk, participatie en zelfredzaamheid, zorg en jeugd, op basis van de Wmo 2015, de Participatiewet, Jeugdwet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Het moment van de grote systeemwijziging binnen het sociaal domein in 2015 (de decentralisaties), ligt alweer ver achter ons. We zijn als gemeente de laatste jaren gericht bezig om de transformatie vorm en inhoud te geven.
De maatschappelijk opgaven en de ontwikkelingen binnen het sociaal domein vragen niet zozeer om een nieuwe visie, maar wel om een aanscherping van visie en uitgangspunten. En deze moeten herkenbaar terug komen in doelstellingen en ambities, middels de uitvoering van projecten en actieprogramma's. Zodat de transformatie daadwerkelijk zichtbaar wordt in de mienskip.

Het coalitieakkoord geeft op een ambitieuze wijze een stevige impuls en richting aan de transformatie voor de komende jaren.
De gemeente Noardeast-Fryslân zet daarom in dit programma, vooral in op het stimuleren-, uitbreiden – en bevorderen van:
- De samenwerking tussen *Zorg en Onderwijs*
- Een gevarieerd *Wonen en Zorg* aanbod
- Uitbreiden *Partnerschap* met Dokwurk
- Gezondheid en Welzijn middels een community aanpak
- *Talentontwikkeling* en het opzetten en faciliteren van netwerken
- De doorontwikkeling A*anpak armoede*

Nr	**Subdoelen** activiteiten
301	**Stimuleren samenwerking *Zorg en Onderwijs***
	Actieplan/project Onderwijs-Zorg. Doel van dit 3 jarige project is om duurzaam doorverwijzingen van jeugdigen met een zorgvraag naar gebiedsteams en directe verwijzers sterk te reduceren. En daarmee navenant de kosten van Jeugdzorg
	Subdoel is om de effectiviteit, snelheid en kwaliteit van de oplossing op de zorgvraag te verhogen. De werkwijze hierin is om preventief de zorgvraag van de jeugdige aan – en op te pakken op de werkvloer van de scholen evt. samen met aanbieders en ouders. En bij voorkeur ter plaatse een oplossing te bieden. Normalisering staat centraal in het actieplan. Scholen dienen plannen/pilots in die beoordeeld worden voor financiering vanuit het Jeugdzorgbudget.
	Activiteit: uitvoering van het project en actieplan.
302	**Stimuleren van een gevarieerd *Wonen en Zorg* aanbod**
	Project Woon-Zorg (-Welzijn) visie Korte termijn doelen zijn het realiseren van een lokale Woon-Zorg (en Welzijn) visie en het opleveren van een meerjarig actieprogramma.
	De visie en het actieprogramma moeten er toe leiden dat op de lange termijn er, in zowel grote – als kleine kernen, sprake is van een gevarieerd wonen-zorg-welzijn aanbod voor alle inwoners.
	Activiteit: uitvoering van het project en actieprogramma.
303	**Uitbreiden *Partnerschap* met Dokwurk**
	Project Uitbreiding taken en rol GR Dokwurk. Doel van het project is om de rol van Dokwurk in het sociaal domein opbouwend in de tijd (2023, 2024) te verbreden en te vergroten. Zowel qua verantwoordelijkheden als uitvoering.
	Activiteit: Uitvoering van het project.

Nr	**Subdoelen** activiteiten
304	**Bevorderen van Gezondheid en Welzijn middels een community aanpak**
	Project Fryske Mienskip Oanpak Doel van het project is vormgeven en realiseren van een community aanpak volgens de uitgangspunten en het gedachtengoed van Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) en het (IJslands) Preventiemodel.
	Activiteit: - uitvoering van het project; - Uitwerken van de aanpak gericht op zinvolle vrijetijdsbesteding.
305	**Bevorderen *Talentontwikkeling* en het opzetten en faciliteren van netwerken (Onderwijs, Ondernemers, Overheid)**
	Project Versnellingsagenda/Regiodeal (overkoepelend) De Regiodeal zet in op de versterking (doel) van drie thema's in de regio: onderwijs & arbeidsmarkt, innovatie & ondernemerschap en regionale samenwerking & marketing. Projecten die bijdragen aan de groei van de economie in de regio.
	1. Project Stadswerkplaats Doel van dit project is om 1 praktijklocatie te realiseren voor Praktijkonderwijs, VMBO's, ROC's, bedrijven en lokale overheid.
	Activiteit: uitvoeren van het project.
	2. Leerwerk-loket NOF Doel van het Leerwerkloket is om iedere inwoner die een leer- of ontwikkelvraag heeft een passend aanbod te doen. Werkgevers, werkzoekenden, ondernemers en jongeren kunnen terecht voor de volgende stap in persoonlijke ontwikkeling.
	Activiteit: uitvoeren van het project.
306	**Bevorderen en door ontwikkelen A*anpak armoede***
	Uitvoeringsprogramma Armoedebeleid *(Integraal en Kindgericht armoede- en schuldenbeleid 2022-2026)*
	Doel van dit actieprogramma is om Armoede te bestrijden door middel van de inzet van voorlichting, communicatie, advies, samenwerkingspartners, gerichte voorzieningen en fondsen.
	Activiteit: uitvoering van het actieprogramma.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Langer leven in goede gezondheid
	Gezondheidsbeleid 2014-2017
	In concept:
	Gezondheidsbeleid/handhavingsbeleid
	Meer maatschappelijke participatie
	Kadernota ''samen leven, sterk voor elkaar'' (2013)
	Algemeen deel uitvoeringsplan (2014)
	Uitvoeringsplan Participatiewet (2014)
	Uitvoeringsplan WMO (2014)
	Fan Wearde, mantelzorgbeleid (2016)
	''Het nieuwe jongerenwerken DDFK''
	In Concept
	Beleid sociaal domein (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet) 2018(/2019)
	Armoedebeleid (2018/2019)
	Beleid terugvordering en verhaal, verificatiebeleid en handhavingsbeleid sociaal domein
	Herijking Participatiebeleid
	Visiedocument wonen en zorg
	Visiedocument gebiedsteam (toegang)
	Kadernota Welzijnsbeleid 2022-2025
	Gunstiger opvoedklimaat
	Uitvoeringsplan Jeugdwet (2014)
	Lokaal actieplan Huiselijk geweld en kindermishandeling

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Dokwurk	Uitvoering geven aan de Participatiewet.
Veiligheidsregio Fryslân onderdeel GGD Fryslân	Gezondheidsdienst van de Friese gemeenten ter bevordering van de gezondheidssituatie en leefstijl van inwoners.
Sociaal Domein Fryslân	Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van de wettelijke taken op deze terreinen doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren. Vanuit SDF participeren wij ook in 'Foar Fryske Bern'.
Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân	De gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer in de regio Noordoost Fryslân. Dit om de leefbaarheid te vergroten.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021	2,10	2,50
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021	6,00	19,00
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2021	1,60	1,90
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2021	609,50	805,50
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2020	1,00	1,00
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2020	4,00	6,00
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	68,30	68,40
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2020	2,00	2,00
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	364	431,20
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2020	157,10	202,00
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	11,30	12,90
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	1,40	1,20
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2021	0,20	0,30
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2021	770	Geen data

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Absoluut verzuim	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven.	DUO
Relatief verzuim	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Banen	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS
Werkloze jongeren	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	CBS

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	GMSD

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
301 WMO (maatschappelijke participatie)	5.192	-21.191	-16.000
302 Toegang zorg en ondersteuning (w.o. Gebiedsteam)	0	-308	-308
303 Inkomensondersteuning	15.461	-21.089	-5.628
304 Participatie	647	-13.967	-13.320
305 Jeugdwet	0	-14.636	-14.636
306 Gezondheid	0	-2.642	-2.642
307 Welzijnswerk	0	-1.042	-1.042
308 Onderwijs (kinderopvang / vve)	951	-3.323	-2.373
Totalen voor mutaties reserves	**22.250**	**-78.199**	**-55.949**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.437	0	1.437
Geraamd resultaat	**23.687**	**-78.199**	**-54.511**

Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Portefeuillehouder(s) : R. Slijver & P. Braaksma

Noardeast-Fryslân staat als nieuwe gemeente voor een grote opgave. Een gerichte economische aanpak moet er toe bijdragen dat de gemeente zich in totaliteit sterk ontwikkelt. In Noardeast-Fryslân zijn van oudsher de sectoren landbouw (met name agrifood), maakindustrie (in het bijzonder de metaalindustrie) en bouwnijverheid sterk aanwezig. Dit zijn de meest stuwende en innovatieve sectoren in de regio. Deze sectoren herbergen vele toppers die wereldwijd koploper zijn maar die bij het grote publiek niet bekend zijn.

In dat licht bezien is het verstandig om extra aandacht voor deze sterke sectoren binnen de gemeente te genereren vanwege hun innovatieve kracht en/of vanwege hun duurzame ontwikkelingspotentie. Het is dan ook noodzakelijk om deze krachten verder te ontwikkelen in samenhang met het onderwijs en de ondernemers. Daarnaast moeten de krachten gebundeld worden om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten.

Het faciliteren van het bedrijfsleven in vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid in zijn totaliteit heeft daarbij grote aandacht. Want door de komst van de Centrale As en daarmee een veel betere bereikbaarheid is een duidelijk waarneembare belangstelling voor bedrijfsvestiging op gang gekomen.

Daarnaast dient ingezet te worden op verdere ontwikkelingsruimte voor de bovenregionale positie van Dokkum en de centrumpositie van Kollum voor de leefbaarheid in de gehele gemeente. Ook ontwikkelmogelijkheden voor Hallum zijn in dit kader van belang.
Mogelijk is een insteek op een aantal duidelijke prioritaire onderdelen waarbinnen een aantal thema's van belang zijn als stimulering bedrijvigheid, opwaardering infrastructuur duurzame energie en voorzieningenniveau een te verkiezen strategie.
De gemeente Noardeast-Fryslân kan zich gelukkig prijzen met het gegeven dat ze naast een nationaal park (Lauwersmeer) een werelderfgoed (Waddenzee) en een Nationaal landschap (Noardlike Fryske Wâlden) kent. Zeer waardevolle elementen die een cruciale rol vervullen in het recreatieve en toeristische beleid. In een nog nader uit te werken beleidsplan zal hier met name aandacht voor zijn, zeker in relatie tot het ontwikkelen van streekmerken en de reeds bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Om de economische kracht en structuur van de gemeente Noardeast-Fryslân te versterken is het tevens van belang om ook regionaal de samenwerking te zoeken. Het gezamenlijk optrekken met andere gemeenten en de provincie, in de vorm van het werken aan de economische versnellingsagenda, kan daarbij een stevige impuls betekenen. Immers overheden, bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en andere actoren, werken aan de totstandkoming van een dergelijk instrument voor Noardeast-Fryslân, die in economische zin moet werken aan het versterken van de economische vitaliteit, het verdienend vermogen van de regio en de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.
In dit verband is het mogelijk wenselijk om er naar te streven om ook een kernzone te worden waar rekening mee gehouden dient te worden in het provinciale beleid. Verstandiger is het om te stoppen met de focus op economische kernzones en meer aandacht te vragen voor de ontwikkeling van de rest van Fryslân.

Hoofddoelstelling:
Behouden en streven naar een gezond ondernemersklimaat.

Kerndoelstellingen:
De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp: bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Kerndoelen
Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
Speerpunten:
- aanbod van bedrijventerreinen;

- provinciaal convenant bedrijventerreinen;
- dienstverlening aan en het faciliteren van de ondernemers;
- contacten met ondernemersverenigingen;
- ontsluiting d.m.v. wegen en digitale mogelijkheden;
- op peil houden van werkgelegenheid;
- bedrijven zoveel mogelijk in de dorpen behouden met het oog op de leefbaarheid.

Meer instroom en toeleiding naar werk
Speerpunten:
- mismatch op de arbeidsmarkt;
- re-integratie;
- onderwijs;
- ondernemersbelangen.

Toelichting;
- Door aantrekkende economie is de vraag naar bedrijventerreinen op verschillende plaatsen groot. Dat vraagt om actie en zal er zeker toe bijdragen dat het overleg over het aantal m² bedrijventerreinen weer op scherp komt. Dat zal zeker de nodige spanning op gaan leveren in het overleg met de provincie.
- Daarnaast is door de genoemde economische ontwikkeling de vraag naar personeel sterk gestegen. De instroom vanuit de groep lager opgeleiden neemt gestaag toe maar zou mogelijk nog beter kunnen. Daar zal door gerichte acties een antwoord op gevonden moeten worden.

Onderwerp: verbeteren detailhandel en structuur

Kerndoel
Verbeteren detailhandel structuur
Speerpunten:
- ondernemers;
- ondernemersverenigingen;
- overige maatschappelijke voorzieningen(en combi's);
- ANNO onderzoek;
- winkelvloeroppervlak;
- bereikbaarheid;
- compleetheid detailhandel in de grotere kernen.

Onderwerp: meer toekomstbestendige, Duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Kerndoel
Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
Speerpunten:
- behoud bedrijvigheid;
- versterken sterke sectoren;
- inzet op innovatie als dragende en stuwende kracht.

Onderwerp: een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven

Kerndoel
Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
Speerpunten:
- ondernemersklimaat;
- marketing en promotie;
- verblijfsaccommodaties;
- recreatieve infrastructuur;
- toeristische voorzieningen.

Nr	Subdoelen activiteiten
401.1	**Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven.**
	Smartdoel 1: Het aantal verkochte bedrijfskavels en de lokalisering ervan moet in de periode 2023-2026 in overeenstemming wor-den gebracht met de behoefte aan uitbreiding.
	Activiteit 1A: In regionaal verband wordt het convenant geregeld om zodoende voldoende bedrijfsterreinen te ontwikkelen.
	Activiteit 1B: In Dokkum wordt tot 2026 12 ha bedrijventerrein ontwikkeld en aangelegd, waarvan 10 ha op Betterwird.
	Activiteit 1C: In Hallum wordt tot 2026 4 ha bedrijventerrein ontwikkeld en aangelegd.
	Activiteit 1D: In Kollumerzwaag wordt tot 2026 2 ha bedrijventerrein ontwikkeld en aangelegd.
	Smartdoel 2: Het relatiebeheer met bedrijven en bedrijvenverenigingen wordt versterkt.
	Activiteit: Het economisch platform, waarin de bestaande ondernemersverenigingen zijn vertegenwoordigd wordt belegd en actief ondersteund. Voor de landbouw, vertegenwoordigd door o.a. LTO wordt een separaat overleg opgestart.
	Smartdoel 3: We blijven inzetten op een nieuwe westelijke ontsluitingsweg Dokkum en oost-tangent Kollum.. **Activiteit 3A:** Er wordt een mobiliteitsstudie opgeleverd (mede voorbereid in ANNO-verband).
	Activiteit 3B: Er wordt een onderzoek opgeleverd naar de mogelijkheden om krachtens de samenwerkingsovereenkomst voor de Centrale As ontsluitingswegen uit te werken en te realiseren met provinciale bijdrage.
	Smartdoel 4: In Dokkum wordt in de lopende raadsperiode voldoende parkeercapaciteit gerealiseerd om de behoefte in kwantiteit en kwaliteit te dekken.
	Activiteit 4A: Er wordt een onderzoek opgeleverd naar de te verwachten ontwikkeling van de parkeerbehoefte in Dokkum, specifiek de binnenstad.
	Activiteit 4B: Voor het vergroten van het aantal parkeerplaatsen t.b.v. de binnenstad worden plannen voorbereid.
401.2	**Meer instroom en toeleiding naar werk.**
	Smartdoel 1: De arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen zoals praktijkgeschoolde arbeidskrachten, jongeren in een uitkeringssituatie, herintreders en ouderen groeit met 1,5% in de periode van 2023 - 2025.
	Activiteit 1A: Er wordt een regiehouder op de activiteiten Kenniswerkplaats en Kennislab ingezet, om een sluitende keten te vormen voor arbeidsbemiddeling en toeleiding.
	Activiteit 1B: Doelgroepgerichte trajecten worden, in samenwerking met Wurkstart, gestimuleerd en meegeorganiseerd.
	Activiteit 1C: Er wordt nieuw instrumentarium en programma ontwikkeld en in stelling gebracht om de positie van Dokwurk te verstevigen als speler in de lokale economie en arbeidsmarkt.
	Activiteit 1D: Creatie en behoud van BAB-banen (Baan Afspraak Banen) wordt bevorderd.
	Activiteit 1E: Er wordt een Jongerenpunt ingericht voor de verbetering van gemeentelijke dienstverlening aan jongeren (met arbeidspotentieel) in kwetsbare posities.
	Activiteit 1F: Er worden doorlopende ambitieroutes arbeidsmarkt, ook experimenteel, ontwikkeld en geïmplementeerd, in samenwerking met Dokwurk en Wurkstart.
	Smartdoel 2: Betere samenwerking en aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt realiseren in het kader van de Versnellingsagenda Noordoost Friesland.
	Activiteit 2A: Wurkstart wordt doorontwikkeld.
	Activiteit 2B: Het initiatief Startwerkplaats wordt doorontwikkeld.
	Activiteit 2C: Er wordt een meer outreachende benadering ingevoerd (in samenwerking met QOP) bij projectaanvragen in wording op thema's arbeidsmarkt/onderwijs.
	Smartdoel 3: Stimuleren en mede organiseren van een traject van leven lang leren.
	Activiteit 3A: Vanuit Wurkstart worden actiecampagnes gelanceerd rondom het thema 'een leven lang leren'.
	Activiteit 3B: Vanuit ANNO III worden koppelingen tot stand gebracht tussen activiteiten Wurkstart en opgavetafel 7 'Ambitie en fjoer/gebiedspromotie'.
	Smartdoel 4: Werken aan een Mienskip waarin maatschappelijke waardecreatie centraal staat.
	Activiteit 4A: De transitie naar een sociale economie, waar maatschappelijke impact maken centraal staat, wordt bevorderd door i.s.m. sociale ondernemingen een ecosysteem voor sociaal ondernemen te versterken en/of te ontwikkelen.
	Activiteit 4B: Een betere toegang tot financiering voor sociale ondernemingen wordt bevorderd.

Nr	Subdoelen activiteiten
	Activiteit 4C: Bevorderd wordt dat overheden en grote bedrijven inkopen bij sociale ondernemingen.
	Activiteit 4D: Er wordt instrumentarium ontwikkeld, gericht op het realiseren van maatschappelijke impact.
	Activiteit 4E: Het inclusiever maken van de arbeidsmarkt wordt aangejaagd, o.a. via Dokwurk, i.s.m. regionale onderwijsinstellingen, buurgemeenten, provincie en werkgevers.
	Activiteit 4F: Het verlagen van de drempel naar de arbeidsmarkt voor kwetsbare groepen wordt verlaagd.
	Activiteit 4G: Sociaal ontwikkelbedrijf Dokwurk wordt toekomstbestendiger gemaakt.
	Activiteit 4H: Kennisvermeerdering bij werkgevers en vakbonden wordt gestimuleerd.
	Activiteit 4I: De samenwerking binnen de arbeidsmarktregio wordt verbeterd.
402	**Creëren en realiseren van de juiste randvoorwaarden voor detailhandelsbeleid.**
	Smartdoel 1: Het in stand houden van het winkelaanbod voor de dagelijkse boodschappen in de kernen van Noardeast-Fryslân.
	Activiteit: In voorkomende gevallen wordt actief ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen als het gaat om de leegstand in één van de kernen.
	Smartdoel 2: De detailhandelsstructuur van Kollum wordt verbeterd.
	Activiteit 2A: Er wordt een detailhandelsvisie voor Kollum gemaakt.
	Activiteit 2B: Er wordt een uitvoeringsprogramma voorgesteld o.b.v. de detailhandelsvisie Kollum.
	Smartdoel 3: De detailhandelsstructuur van Dokkum wordt verbeterd.
	Activiteit 3A: De binnenstad wordt versterkt door projecten o.b.v. Binnenstadsvisie, Detailhandelsvisie en Visie Dokkum i.s.m. Werkgroep Binnenstad Dokkum.
	Activiteit 3B: Het terrassenbeleid voor de binnenstad wordt geactualiseerd.
	Activiteit 3C: Het standplaatsenbeleid voor de binnenstad wordt geactualiseerd.
	Activiteit 3D: Er wordt een verbeterplan voor de stadslogistiek opgeleverd.
403	**Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid.**
	Smartdoel 1: Het vormen van sterke regionale clusters van 'impactondernemingen' wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
	Activiteit 1A: Er worden voorstellen gedaan in 2023 voor samenwerkingsclusters voor andere bedrijfssectoren.
	Activiteit 1B: Er wordt een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheid om één of meer SDG-huizen en/of SDG-steunpunten op te richten in de Regio Noordoost Fryslân.
	Activiteit 1C: De vorming van 'impactondernemingen' o.b.v. Sustainable Development Foals (SDG's) wordt aangejaagd.
	Smartdoel 2: De omvang van het deel van de lokale MKB bedrijven dat als duurzaam wordt aangemerkt (de Nieuwe Economie Index, NEx) heeft vóór 2026 een omvang van 20% behaald.
	Activiteit 2A: Bedrijven worden gestimuleerd meer duurzaamheidsmaatregelen te nemen en in samenwerkingsclusters te werken aan innovaties in de productie en de procestechnologie.
	Activiteit 2B: Bedrijven worden ondersteund bij de transitieopgave van een lineair naar een circulair bedrijfsmodel door financieel en strategische adviezen vanuit bedrijvencontactfunctionarissen, Stadswerkplaats en SDG-House.
	Activiteit 2C: In de landbouw/ agri-foodsector wordt de transitie naar duurzame producten en duurzamere productiewijze actief bevorderd.
	Activiteit 2D: In samenwerking met de landbouwsector worden maatregelen voorgesteld om de biodiversiteit te vergroten.
	Activiteit 2E: Duurzame en circulaire initiatieven vanuit dorpen en ondernemers worden gestimuleerd en gefaciliteerd.
	Activiteit 2F: Bedrijven worden gestimuleerd afval als grondstof te gebruiken.
	Activiteit 3D: Bedrijven stimuleren afval als grondstof te gebruiken.

Nr	Subdoelen activiteiten
404	**De aantrekkelijkheid en gastvrijheid van de gemeente om te recreëren en te verblijven verder vergroten.**
	Smartdoel 1: Er worden meer toeristische en recreatieve voorzieningen in het Lauwersmeergebied en Waddengebied gerealiseerd in de periode 2023-2026, met accent op kleinschaligheid, ecologie en gebiedsinpassing.
	Activiteit 1A: Afronding en verkenning vervolgproject rondje Lauwersmeer (verbeteren van de infrastructuur en voorzieningen). Aansluiting zoeken bij het Wereld Erfgoed Centrum, Lauwersoog (WEC).
	Activiteit 1B: Het programma Friese Waddenkust wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
	Activiteit 1C: De ontwikkeling van de opvaarten wordt (verder) in uitvoering genomen waar zich kansen voordoen.
	Activiteit 1D: Er wordt een IKW-aanvraag voor de kust ingediend.
	Activiteit 1E: Er worden 6 parels aan de Waddenkust ontwikkeld.
	Smartdoel 2: Dokkum en Kollum beter en meer ontwikkelen tot toeristische en recreatieve centra in de periode 2023-2026.
	Activiteit 2A: Het Harddraverspark in Dokkum wordt ontwikkeld in samenhang met ontwikkeling Tolhuispark (zie ook programma 5).
	Activiteit 2B: De parkeercapaciteit in en voor het centrum van Dokkum wordt zodanig vergroot dat in de parkeerbehoefte van bezoekers en recreanten voorzien wordt.
	Activiteit 2C: Uitvoering Kollum Watersportdorp fase 2 (overige projecten).
	Activiteit 2D: Súd Ie 3e fase (route Dokkum-Lauwers-meer/Oostmahorn) wordt uitgevoerd.
	Activiteit 2E: Nieuw havenbeleid wordt vastgesteld voor de gemeente met bijzondere aandacht voor Dokkum.
	Smartdoel 3: De groei van de vrijetijdssector wordt be-vorderd in balans met de leefomgeving. In 2026 zijn er meer bezoekers, bestedingen en banen dan nu (visie 2030 50% meer ten op-zichte van 2020).
	Activiteit 3A: De visie 'Land waar je landt; eropuit in de regio Noordoost Fryslân' wordt ten uitvoer gebracht in samenhang met de uitvoering van de Versnellingsagenda, onderdeel regiomarketing en destinatiebranding.
	Smartdoel 4: In 2026 hebben Friese inwoners profijt van een slimme groei van het toerisme.
	Activiteit 4A: In provinciaal verband participeren en samenwerken aan de opgaven in de beleidsnota 'Gastvrij Fryslân 2028'.
	Activiteit 4B: Het opstellen van nieuw ruimtelijk beleid voor verblijfsaccommodaties.
	Smartdoel 5: In 2023 is er sectoraal gemeentelijk beleid voor de landbouw om kansen op het gebied van (natuur-inclusieve) landbouw, duurzaamheid en biodiversiteit te benutten.
	Activiteit 5A: Er wordt een meerjarenagenda opgesteld.
	Activiteit 5B: Er wordt een gebiedsplan 'herstel bodemdaling watersysteem Dongeradiel' aan de raad voorgelegd, voorbereid in samenwerking met de provincie.

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Masterplan Waterfront Dokkum (2011)
	Lauwersmeer presentatie 22-11-2012
	Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020
	Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020;
	Merk Fryslân: Strategisch Marketingplan 2015-2018
	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
	Convenant bedrijventerreinen Noordoost Fryslân
	Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
	Verbeteren detailhandel en structuur
	Inventarisatie detailhandel Noordoost Friesland
	Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
	Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
	Op weg naar een versnellingsagenda; Versnellingsagenda Noordoost Fryslân

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
	Gezamenlijke visie op Toerisme en Recreatie in Noordoost-Fryslân 2020-2030
	Land en water verbonden; Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025
	Meer jaren aanpak 2022-2026 en Jaarplan Stichting RMT 2022
	Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028, provincie Fryslân (2020)
	'De wind in de zeilen' Gebiedsagenda Lauwersmeer 2020-2023
	Investeringskader Waddengebied 2016-2026
	Toekomstplan 2020 De Marrekrite (2016)
	Omgevingsvisie provincie Fryslân 'De romte diele' (2020)
	Zwerven door Fryslân: Plan van Aanpak Integrale Toeristische Basisinfrastructuur Fryslân (2015)
	Actieplan Noordoost aan het Wad 1 (2016)

	Onderwerp reguliere activiteiten
	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
	Verbeteren detailhandel en structuur
	Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
	Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
	Het op peil houden en versterken van de recreatieve en toeristische infrastructuur (water en land)
	Marketing en gastheerschap van de regio (via subsidie Stichting Regiomarketing en Toerisme)
	Beoordelen, verlenen en vaststellen van subsidies op het gebied van recreatie en toerisme
	Het houden van overleggen met stakeholders en het afleggen van bedrijfsbezoeken
	Ondersteunen van recreatieve en toeristische ondernemers bij het realiseren van hun plannen
	Advisering over recreatieve en toeristische vraagstukken

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Marrekrite	De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijk belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap
Bedrijvencentrum Dokkum	Opgericht door de ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Noardeast-Fryslân. Doel is het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers
IJswegencentrale Oostergo	Opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Functiemenging	%	2021	45,30	53,30

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen.	LISA

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
401 Economie en werkgelegenheid	4	-900	-896
403 Recreatie en toerisme	834	-647	187
Totalen voor mutaties reserves	**837**	**-1.546**	**-709**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	933	0	933
Geraamd resultaat	**1.770**	**-1.546**	**224**

Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Portefeuillehouder(s) : B. Koonstra & R. Slijver

In Noardeast-Fryslân voltrekt zich een gestaag proces van vergrijzing en ontgroening. Dat vraagt aandacht van de gemeente op veel onderwerpen, waaronder de woningmarkt. Wonen is een eerste levensbehoefte en is erg bepalend voor de leefbaarheid. De overheid, de gemeente niet in de laatste plaats, heeft en houdt onvermijdelijk een grote invloed op het voorzien in die behoefte. Het zal de komende periode een prominent onderwerp van aandacht zijn. Door alle veranderingen, ook in taakstelling voortkomend uit spreidingsvoorstellen van de minister als gevolg van toenemende woningnood, en veranderde woonbehoeften is de vraag ook veranderd. Het aanbod is daar nog onvoldoende op aangepast. De komende jaren wordt het belangrijk om dat te verbeteren. Iedereen moet goed, duurzaam en passend, waar mogelijk levensloop- en toekomstbestendig, in zijn woonbehoefte kunnen voorzien. We willen dat samen met o.a. de woningcorporaties gaan realiseren.

In Noardeast-Fryslân is behoud en versterking van leefbaarheid van belang om aantrekkelijk te blijven voor bewoners en bezoekers. De ruimtelijke kwaliteit van onze omgeving krijgt daarom hoge prioriteit. Bij het inrichten van de omgeving moeten gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde in goede balans worden gebracht. Ruimtelijke kwaliteit vraagt naast ecologische, economische en sociaal-ruimtelijke aspecten ook aandacht voor onze gebouwde omgeving. We willen graag behouden wat waardevol is en de eigenheid en identiteit van onze dorpen en stad mede bepaalt.

Noardeast-Fryslân is een gemeente met een schitterend landschap: de Waddenzee als mooiste natuurgebied van Nederland is onze "achtertuin", de Fryske Wâlden zijn nationaal landschap, en het grote open kleigebied dat met name in gebruik is door de landbouw is prachtig met al haar cultuurhistorische structuren en elementen. Duizenden jaren geschiedenis heeft ons gemaakt tot wat we nu zijn, een gebied met prachtige dorpen en boerderijen op terpen, openheid, maar ook het besloten landschap van de Wâlden (Klaaikluten en Waldpieken). Hoewel we 3 gemeentes waren met een eigen identiteit, hebben we toch veel in onze geschiedenis gemeen. Onze geschiedenis – het leven met de zee, de dijken, de terpen, de landbouwgronden, de recreatie, … - geeft inzicht in onze identiteit, overeenkomsten én verschillen. Het geeft ook inzicht in hoe toekomstige ontwikkelingen "logisch" een plek kunnen krijgen in het bestaande landschap. Er zijn echter een flink aantal grootschalige ontwikkelingen, zoals grootschalige opwekking van duurzame energie, klimaatadaptatie en transitie van de landbouw die mogelijk een grote impact op het buitengebied hebben. Om bewust te kunnen omgaan met deze ontwikkelingen en ze een plek te geven is het van belang te weten welke kenmerken en kwaliteiten we hebben en welke we willen behouden. Een landschapsbiografie is een middel om ons dit inzicht te geven en een stukje bij te dragen aan de identiteit van de nieuwe gemeente.

Een belangrijke opgave voor de komende periode is ook om onze lokale samenleving duurzamer te maken. We willen daar als gemeente zelf het goede voorbeeld in geven. De inwoners, bedrijven en instellingen moeten bewust worden gemaakt van de noodzaak tot verduurzaming en de mogelijkheden daartoe.

Nr	Subdoelen activiteiten
501	**Het verbeteren van de doorstroming op de woningmarkt en toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren.**
	Smartdoel 1: De bestaande woningvoorraad wordt toekomstbestendiger gemaakt en er wordt meer toekomst-bestendig gebouwd naar aard en schaal in stad en dorpen en in segmenten die vanuit de bestaande woningvoorraad onvoldoende worden bediend. **Activiteit 1A:** Er worden zes dorpen (kwetsbare dorpen en/of met krimp) aangewezen voor maatwerk in de dorpen als bedoeld in het woningmarktonderzoek van KAW, nl. Wierum, Ee, Engwierum, Nes, Blija en Paesens/Moddergat. Twee van de zes kernen worden geselecteerd voor een pilotproject Groei Krimp Kwaliteit (GKK). Zie ook hierna bij 2e doel.

Nr	Subdoelen activiteiten
	Activiteit 1B: Toekomstbestendig wonen wordt gepromoot en gestimuleerd door het faciliteren en stimuleren van vernieuwende woonconcepten die een bijdrage kunnen leveren aan de balans op de woningmarkt, ter uitvoering van de Woonvisie.
	Activiteit 1C: Kennis wordt gedeeld met de mienskip en stakeholders bij de woonopgave met als doel om in samenwerking met elkaar sneller toekomstbestendige en betaalbare nieuwbouw te kunnen realiseren voor de marktvraag.
	Smartdoel 2: De bestaande woningvoorraad wordt verduurzaamd en couranter gemaakt voor meerdere doelgroepen.
	Activiteit 2A: Er worden zes dorpen (kwetsbare dorpen en/of met krimp) aangewezen voor maatwerk in de dorpen als bedoeld in het woningmarktonderzoek van KAW, nl. Wierum, Ee, Engwierum, Nes, Blija en Paesens/Moddergat. Twee van de zes kernen worden geselecteerd voor een pilotproject Groei Krimp Kwaliteit (GKK). Zie ook hiervoor bij 1e doel.
	Activiteit 2B: Energetisch incourante woningen worden gesaneerd en vervangen door energieneutrale woningen.
	Activiteit 2C: De energetische kwaliteit van de woningen wordt gemonitord.
	Smartdoel 3: De langdurige leegstand, gedefinieerd volgens de woningmarktmonitor, neemt niet verder toe.
	Activiteit 3A: De woningvoorraad wordt gemonitord, waarbij inzicht ontstaat in o.a. de mate van realisatie van plannen en leegstand.
	Activiteit 3B: Vastgestelde herstructureringsprojecten worden tot uitvoering gebracht.
	Activiteit 3C: Dom 2-projecten worden uitgerold ter verbetering particuliere woningvoorraad, waarbij in ieder geval een energiebesparingsslag wordt gedaan.
502	**In 2050 is Noardeast-Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten.**
	Smartdoel 1: De gemeente Noardeast-Fryslân wekt in 2030 tenminste 70% van de benodigde elektriciteit op een duurzame wijze op.
	Activiteit 1A: Noardeast-Fryslân bespaart minimaal 1,5 % op het energieverbruik per jaar op het totaalverbruik binnen de gemeente grens.
	Activiteit 1B: De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn in 2026 via het Klimaatplan geïmplementeerd in de organisatie en deze kent een uitvoeringsprogramma om de implementatie te versnellen.
	Activiteit 1C: Bestaande energiecoöperaties worden ondersteund en de komst van nieuwe energiecoöperaties wordt gestimuleerd.
	Activiteit 1D: In 2025 zijn in totaal 244 laadpalen gerealiseerd.
	Activiteit 1E: In 2024 is een snellaadpunt gerealiseerd.
	Activiteit 1F: Er wordt een plan opgesteld ten behoeve van de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed met inachtneming van de doelstellingen in programma 2.
	Activiteit 1G: Bepaald wordt welke rol de gemeente neemt in de realisatie van zonneparken, bv. als eigenaar, facilitator, investeerder of anders.
	Smartdoel 2: In 2050 is de gebouwde omgeving van Noardeast-Fryslân aardgas-loos, in 2026 zijn 200 woningen aardgasvrij (ready) uitgevoerd.
	Activiteit 2A: De organisatie wordt zodanig aangepast dat we jaarlijks twee nieuwe wijkuitvoeringsplannen kunnen starten conform Transitie Visie Warmte (2021).
	Activiteit 2B: Vanaf 2023 worden jaarlijks twee nieuwe wijkuitvoeringsplannen gestart.
	Activiteit 2C: Het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed dient ook voor 2050 van het aardgas te zijn afgekoppeld. Jaarlijks wordt gemonitord of de vorderingen voldoende zijn.
	Activiteit 2D: In 2023 wordt het resultaat van het onderzoek naar de toepassing van alternatieven voor aardgas, zoals aquathermie en hernieuwbare gassen (waterstof en groengas) gepresenteerd aan de Mienskip en de raad. De resultaten worden verwerkt in de WUP's.
	Smartdoel 3: Energieconsumenten zijn zich bewuster van hun energiegebruik, de kosten daarvan en de consequenties voor milieu en samenleving, en zijn gemotiveerd tot duurzaam energiegebruik en besparing.
	Activiteit 3A: Er wordt een gerichte communicatiecampagne ingezet om de inwoners te blijven motiveren en stimuleren.
	Activiteit 3B: Er worden energieadviseurs ingezet en hun aantal wordt vergroot.

Nr	Subdoelen activiteiten
	Activiteit 3C: Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van een mobiel fysiek energieloket voor de inwoners.
	Activiteit 3D: Het energieverbruik wordt lokaal verduurzaamd.
	Activiteit 3F: De middelen uit het Nationaal Isolatieprogramma worden ingezet ten behoeve van de energiearmoede.
	Smartdoel 4: De organisatie, bestuurlijk en ambtelijk, is zich bewust van de noodzaak om te komen tot een duurzame samenleving.
	Activiteit 4A: In 2026 wordt 35% van de inkoop en aanbesteding circulair uitgevraagd, in 2030 75% en in 2035 100%.
	Activiteit 4B: Bestuurlijk en ambtelijk zal Noardeast-Fryslân actief betrokken zijn en blijven bij Circulair Friesland.
503	**De fysieke leefomgeving wordt dusdanig functioneler en aantrekkelijker ingericht, dat de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden worden beschermd en de belevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt.**
	Smartdoel 1: Het beleid voor de fysieke leefomgeving c.a. in de gemeente wordt integraal geactualiseerd.
	Activiteit 1A: Er wordt een Omgevingseffectrapportage uitgevoerd, waarvan de resultaten worden meegewogen bij het afronden van het voorbereidingsproces voor de Omgevingsvisie.
	Activiteit 1B: Er wordt een integrale omgevingsvisie voor de hele gemeente vastgesteld voor 1 januari 2024.
	Smartdoel 2: Het beleid voor Dokkum m.b.t. de fysieke leefomgeving c.a. wordt integraal geactualiseerd.
	Activiteit: De visie wordt opgesteld en aan de raad voorgelegd.
	Smartdoel 3: Er wordt een passende stadsentree gemaakt in Dokkum conform de Binnenstadsvisie Dokkum.
	Activiteit: Er wordt samen met een te selecteren marktpartij een uitgewerkt plan opgesteld voor de Noordelijke Stadsentree Regiostad Dokkum, vast te stellen door de raad, en een overeenkomst gesloten met de projectpartner op de Panwurklocatie.
	Smartdoel 4: Houtkolk 2 in Dokkum wordt integraal herontwikkeld als woningbouwlocatie.
	Activiteit 4A: Er worden samen met de marktpartijen duidelijke procesafspraken gemaakt en bestuurlijk geaccordeerd.
	Activiteit 4B: Er wordt een gedragen herontwikkelingsplan vastgesteld.
	Smartdoel 5: De Prinslocatie in Dokkum wordt integraal herontwikkeld als woning-bouwlocatie en inclusieve zorgwijk.
	Activiteit 5A: Er wordt een ontwikkelplan vastgesteld.
	Activiteit 5B: Er worden verdere stappen in het proces vastgelegd in een anterieure grondexploitatieovereenkomst.
	Smartdoel 6: Er wordt gezorgd voor een ruimtelijk kwalitatieve en structurele oplossing voor de parkeerbehoefte rondom de binnenstad (relatie programma 4)
	Activiteit 6A: Er is geborgd dat het verlies aan parkeerplaatsen op de Markt tijdelijk en structureel wordt gecompenseerd, n.a.v. de unaniem in de gemeenteraad aangenomen motie dienaangaande.
	Activiteit 6B: De structurele behoefte aan parkeercapaciteit in Dokkum wordt onderzocht en gerealiseerd.
	Smartdoel 7: Er is geborgd dat het verlies aan parkeerplaatsen op de Markt tijdelijk en structureel wordt gecompenseerd, n.a.v. de unaniem in de gemeenteraad aangenomen motie dienaangaande.
	Activiteit 7A: Er wordt een tijdelijk parkeerterrein aangelegd, mogelijk op het zuidelijk deel van de gemeentewerf in Dokkum.
	Activiteit 7B: Bij het bepalen van het aantal te realiseren parkeerplaatsen op de Panwurklocatie wordt dit meegewogen.
	Smartdoel 8: De centralisatie van het gemeentelijk ambtenarenapparaat is zorgvuldig ruimtelijk ingepast in het historisch centrum van Dokkum.
	Activiteit: De mogelijke huisvestingsvarianten in Dokkum worden in beeld gebracht en beoordeeld en er wordt een definitieve keus gemaakt.
	Smartdoel 9: Het Harddraverspark is ruimtelijk en functioneel beter ingericht en passender in het stedelijk functioneren van Dokkum opgenomen. **Activiteit 9A:** Het met de gebruikers van het park opgestelde inrichtingsplan wordt vervat in een bestemmingsplan.

Nr	Subdoelen activiteiten
	Activiteit 9B: Het herinrichtingsplan wordt uitgevoerd.
	Smartdoel 10: De ruimtelijke kwaliteit van de woonomgeving is verbeterd.
	Activiteit 10A: In 2023 is er een ontwikkelagenda voor de oostelijke regio van de gemeente opgesteld in samenspraak met de dorpenfederatie.
	Bij elke ontwerpopgave wordt de openbare zodanig ingericht dat die uitnodigt tot gezond gedrag (zie ook programma 2).
	Activiteit 10B: Bij elke ontwerpopgave wordt de openbare zodanig ingericht dat die uitnodigt tot gezond gedrag (zie ook programma 2).
	Smartdoel 11: Beschermingswaardige landschappelijke en cultuurhistorische structuren, elementen en gebouwen blijven behouden.
	Activiteit 11A: Per kern wordt een ruimtelijke kwaliteitskaart en ontwikkelagenda opgesteld.
	Activiteit 11B: De maatregelen vanuit het Groenstructuur- en Biodiversiteitsplan, met als doel beschermen en versterken landschappelijke en cultuurhistorische elementen binnen de openbare ruimte, worden uitgevoerd.
	Activiteit 11C: Er worden dorpsbiografieën gemaakt voor de dorpen die met de woningbouwprojecten in fase één en twee worden gerealiseerd.
	Activiteit 11D: De landschapsbiografie als kennisdocument wordt verankerd in het beleid.
	Activiteit 11E: Er wordt een dorpenontwikkelkaart gemaakt met de dorpen, aan de hand van de toekomstbeelden uit de Omgevingsvisie en dorpsbiografieën (zie programma 2).
	Activiteit 11F: In 2023 legt het college een voorstel voor een erfgoednota voor aan de raad.
	Activiteit 11G: De voor- en nadelen van het instellen van een gemeentelijke monumentenlijst wordt onderzocht.
504	**Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie.**
	Smartdoel 1: Het te storten of te verbranden afval wordt tot een minimum beperkt op weg naar uiteindelijk nul. De scheiding van afvalfracties wordt geoptimaliseerd met borging van kwaliteit. De afvalinzameling in de hele ge-meente is geharmoniseerd.
	Activiteit 1A: Het vastgestelde grondstoffenplan wordt tot uitvoering gebracht.
	Activiteit 1B: Inwoners worden actief gestimuleerd om zo weinig mogelijk afval te produceren.
	Activiteit 1C: Inwoners worden actief gestimuleerd om hun afval zo goed mogelijk te scheiden.
	Activiteit 1D: De bron- en nascheiding van de huishoudelijk afvalinzameling en -verwerking wordt verder ontwikkeld, opdat zo veel als mogelijk van dit afval kan worden hergebruikt.

Nr	Subdoelen activiteiten
	Activiteit 1E: Er wordt een gemeentelijk circulair ambachtscentrum gerealiseerd waardoor het hergebruik van producten (voor zowel de consumentenmarkt, als voor lokale bouwbedrijven) binnen de gemeente optimaal wordt gefaciliteerd, in samenwerking met Dokwurk, Kringloopwinkels en Milieustraten.
505	**De energiearmoede wordt zodanig verminderd dat in 2030 alle inwoners blijvend in hun energiebehoefte kunnen voorzien op basis van een maatschappelijk verantwoord niveau van levensonderhoud.**
	Smartdoel 1: De energielasten van huishoudens zijn in 2026 zodanig verlaagd, dat we vanuit de top 3 op de lijst van gemeenten met de hoogste energielasten zijn gezakt naar een plek buiten de top 10.
	Activiteit 1A: Met de woningcorporaties worden prestatieafspraken gemaakt tot verlaging van energielasten/energieratio.
	Activiteit 1B: In 2023 worden maatregelen vastgesteld om de energieratio van huishoudens tijdens de coalitieperiode te verlagen.
	Activiteit 1C: Er wordt een Actieplan Energiearmoede voorbereid.
	Activiteit 1D: In 2023 wordt een integrale beleidsagenda voor de bestrijding van energiearmoede opgeleverd op het vlak van sociaal domein, duurzaamheid en wonen.
	Smartdoel 2: In 2026 hebben huishoudens inzicht in de eigen energielasten, in het nut en de wenselijkheid van het verlagen van de energielasten, in de mogelijkheden om die verlaging te bereiken en zetten de noodzakelijke stappen om die verlaging te bereiken.
	Activiteit 2A: Met de woningcorporaties worden prestatieafspraken gemaakt tot bewustwording onder huurders van verlaging van energielasten/energieratio.
	Activiteit 2B: In 2023 wordt een communicatieplan voorbereid en vastgesteld.
	Activiteit 2C: De inzet van energiecoaches wordt verder geïntensiveerd.
	Activiteit 2D: De communicatieprogramma's worden gecontinueerd.
	Smartdoel 3: Het aandeel van verduurzaamde woningen is in 2026 in lijn met het provinciaal gemiddelde.
	Activiteit 3A: Met woningcorporaties worden prestatieafspraken gemaakt tot verduurzaming van de woningvoorraad.
	Activiteit 3B: In 2023 wordt een monitoringssysteem voorbereid om inzicht te verwerven in de mate van energiearmoede, de verdeling daarvan over inwonerscategorieën, de verdeling op wijk-, buurt- en dorpsniveau, de ontwikkeling ervan en de mate waarin bestrijdingsmaatregelen effectief zijn.
	Activiteit 3C: In 2023 sluiten we aan bij Data Fryslân om energiearmoede datagestuurd te bestrijden.

Onderwerp beleidsdocumenten
Wonen
Beleidsvisie wonen
Prestatieafspraken
Duurzaamheid
Energietransitie ANNO Uitvoeringsprogramma 2017-2020
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Structuurvisies binnen DDFK
Structuurvisie bundelingsgebied Regiostad Dokkum
Binnenstadsvisie Dokkum
Beeldkwaliteitsplannen
Afval

Onderwerp reguliere activiteiten
Wonen
Woningbouwprogrammering
Voorbereiden prestatieafspraken woningbouwcorporaties
Adviseren in ruimtelijke processen en procedures
Subsidieadviezen
Adviseren bij herstructureringsopgaven

Onderwerp reguliere activiteiten
Duurzaamheid
Adviseren andere disciplines
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Eigen gemeentelijke ruimtelijke opgaven begeleiden
Ruimtelijk adviseren in vergunningprocedures
Opstellen ruimtelijke onderbouwingen
Begeleiden ontheffings- en bestemmingsplanprocedures

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Welstandszorg Hûs en Hiem	Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over de toepassing van de Monumentenwet
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten. Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincie
Stichting monumentenbehoud	Het instandhouden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2021	157,90	165,10
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2020	221,00	170,00
Hernieuwbare elektriciteit	%	2020	30,70	26,80
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2021	6,00	8,90
Demografische druk	%	2022	81,00	70,30

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-65 jaar.	LISA
Omvang huishoudelijk restafval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	RWS
Nieuw gebouwde woningen	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.	Basisregistratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.	CBS

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
501 Ruimtelijke ontwikkeling / ruimtelijke kwaliteit	172	-357	-185
502 Wonen	455	-2.095	-1.640
503 Milieu	32	-3.106	-3.074
508 Afvalbeleid en afval inzameling	6.024	-4.651	1.373
Totalen voor mutaties reserves	**6.683**	**-10.209**	**-3.526**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	767	0	767
Geraamd resultaat	**7.450**	**-10.209**	**-2.759**

Programma 6: Iepenbiere Romte

Waar gaat programma 6 'Iepenbiere Romte' over?

Portefeuillehouder(s) : P. Braaksma & A.J. Soepboer

Het beheer van de openbare ruimte is van oudsher een belangrijke kerntaak van de gemeente. Voor het welbevinden van zowel onze inwoners als andere gebruikers, is het van belang dat er wordt gezorgd voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte.

Duurzaamheid is een breed begrip dat ook bij de inrichting en beheer van de openbare ruimte een rol speelt. Zo willen we inzetten om de biodiversiteit in gemeentelijk groen en bermen vergroten. We doen dit onder andere door de biodiversiteitsagenda uit te voeren.
Verder willen we waardevolle bomen behouden en in stand stand houden op particuliere terreinen.
We gaan ook kijken naar een duurzamer beheer van verharding in de openbare ruimte. Door omvorming van verharding is een duurzamer beheer mogelijk (bv klinkerpaden omvormen naar betonpaden). Hiervoor gaan we een plan maken en financiële mogelijkheden in kaart brengen.

In dit programma wordt ook aandacht besteed aan het onderwerp verkeer en mobiliteit. We zetten ons in voor een veilige, aantrekkelijke, gezonde en duurzame bereikbaarheid van alle mogelijke bestemmingen voor bewoners, ondernemers en gasten van onze gemeente. In grote lijn gaan de doelstellingen over de verkeersstructuur en verkeersveiligheid, faciliteren van duurzame mobiliteit en het verbeteren van leefbaarheid door beperken van verkeersoverlast.

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is verdere informatie over de openbare ruimte opgenomen.

Nr	**Subdoelen** activiteiten
601	**Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte**
	Subdoel 1: Vergroten van de biodiversiteit in gemeentelijk groen o.a. door de biodiversiteitsagenda uit te voeren.
	Activiteit 1a: Initiatieven vanuit de mienskip actief ondersteunen in relatie tot onderhoud gemeentelijk groen door een bestemmingsreserve (fonds) voor groene initiatieven zoals: Geveltuinactie, Steenbreek, Vlinderidylle en vergelijkbaar.
	Activiteit 1b: Alle bermen volledig ecologisch beheren.
	Activiteit 1c: Bevorderen van kennis over een biodiverse woon- en leefomgeving (Groene Week).
	Activiteit 1d: Exotenbestrijding in aansluiting bij de provinciebrede aanpak.
	Subdoel 2: Behoud en instandhouding van waardevolle bomen.
	Activiteit 2a: Inventariseren beeldbepalende particuliere bomen met VTA.
	Activiteit 2b: Instellen van fonds onderhoud particuliere monumentale bomen.
	Activiteit 2c: Instellen van een kapverordening.
	Subdoel 3: Duurzamer beheer van verharding in de openbare ruimte
	Activiteit 3a: Plan maken voor omvorming van verharding waardoor duurzamer beheer mogelijk is (bv klinkerpaden omvormen naar betonpaden). Hierbij een financieel plan maken (zowel eenmalig en structureel) en subsidiemogelijkheden in kaart brengen.
602	**Verkeer/mobiliteit**
	Subdoel 1: Het creëren van veilige bereikbaarheid.
	Activiteit 1a: Opstellen mobiliteitsplan (GMP).
	Activiteit 1b: Uitwerken mobiliteitsvisie ANNO.
	Subdoel 2: Bevorderen duurzame mobiliteit.
	Activiteit 2a: We faciliteren en creëren extra laadpalen (zie programma 5).
	Activiteit 2b: Stimuleren van fietsen door het aanbieden van verbeterde fietsinfrastructuur (incl. fietsparkeren).

Nr	**Subdoelen** activiteiten
	Subdoel 3: Het verbeteren van de leefbaarheid
	Activiteit 3a: Uitwerken autoluwere binnenstad Dokkum
	Activiteit 3b: Onderzoek aanleg geluidsscherm Rondweg Noord Dokkum

	Onderwerp beleidsdocumenten
	Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte
	Intentieverklaring Dark Sky Waddengebied
	Biodiversiteitsplan Gemeente Noardeast-Fryslân (2021)
	Verkeer/mobiliteit
	Mobiliteitsvisie (ANNO)
	Manifest verkeersveiligheid (2015)

Verbonden partij	**Bijdrage aan beleidsdoelstellingen**
GR Dokwurk	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.
Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A	Het inkopen van energie en het beheer en onderhoud van openbare verlichting en elektrische laadinfrastructuur.

Overzicht baten en lasten 2023 Programma 6: Iepenbiere Romte

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
504 Verkeer en vervoer / Mobiliteit	398	-730	-332
601 Beheer openbare ruimte	5.442	-21.488	-16.046
603 Beheer en onderhoud sportvelden en gebouwen	1.062	-5.133	-4.071
604 Beheer en onderhoud begraafplaatsen	487	-580	-94
Totalen voor mutaties reserves	**7.389**	**-27.932**	**-20.543**
Toevoegingen aan reserves	0	-139	-139
Onttrekkingen aan reserves	778	0	778
Geraamd resultaat	**8.166**	**-28.071**	**-19.904**

Algemiene dekkingsmiddels

Waar gaat 'Algemiene dekkingsmiddels' over?

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de algemene dekkingsmiddelen in de gemeentelijke begroting apart zichtbaar gemaakt.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

- Lokale heffingen
  Dit zijn opbrengsten uit de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten voor de WOZ, de heffing en de invordering.
- Algemene uitkeringen
  Dit zijn de van het Rijk ontvangen middelen om gemeentelijke taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen, dit is inclusief de decentralisatie-uitkering "sociaal domein".
- Dividend
  Dit zijn de de opbrengsten (dividend) uit de deelnemingen in de BNG.
- Overige algemene dekkingsmiddelen
  Dit zijn de overige algemene dekkingsmiddelen waaronder het taakveld treasury en de overige baten en lasten (stelposten).

Mutaties in de reserves

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting.
De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma, zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
NV Afvalsturing Friesland (Omrin)	De gemeente is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De bank behartigt het efficiënte betalingsverkeer van alle gemeenten.
NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland	De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente.
Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV	De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven.
NV Stedin groep	Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Overhead	% van totale lasten	2023	11%	n.v.t.
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2021	195,00	290,00
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2021	759,00	733,00
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2021	843,00	810,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Overhead	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen begroting
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In duizenden euro's	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO

Overzicht baten en lasten 2023 Algemiene dekkingsmiddels

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Lokale heffingen	10.389	-498	9.891
Algemene uitkeringen	105.743	0	105.743
Dividend	611	-38	573
Overige algemene dekkingsmiddelen	226	-936	-709
Totalen voor mutaties reserves	**116.969**	**-1.471**	**115.498**
Toevoegingen aan reserves	0	-150	-150
Onttrekkingen aan reserves	424	0	424
Geraamd resultaat	**117.393**	**-1.621**	**115.772**

Overhead

Waar gaat Overhead over?

In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder l de definitie overhead nader geduid. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van "Vensters voor Bedrijfsvoering" gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:
- leidinggevenden primair proces (hiërarchisch);
- financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- P&O / HRM;
- inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement);
- interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC);
- juridische zaken;
- bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- informatievoorziening en automatisering (ICT);
- facilitaire zaken en Huisvesting;
- documentaire Informatie Voorziening (DIV);
- managementondersteuning primair proces.

Samenwerking Dantumadiel
De samenwerking met Dantumadiel wordt verantwoord op het taakveld Overhead. Zowel de lasten als ook de baten worden op dit taakveld verantwoord.

Overzicht baten en lasten 2023 Overhead

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Overhead	16.747	-35.587	-18.840
Geraamd resultaat	**16.747**	**-35.587**	**-18.840**

Heffing VPB

Waar gaat Heffing VPB over?

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Noardeast-Fryslân geldt dat niet voldaan wordt aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Er is ofwel sprake van het aanbieden van een “collectief goed” (geen deelname economische verkeer), “normaal vermogensbeheer” of van “structureel verlieslatende activiteiten”.

De gemeente doet alleen aangifte voor haar belaste activiteiten in het kader van de verkoop afvalstromen en het grondbedrijf.

Op basis van het meerjarenperspectief is het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties op korte termijn beperkt. Daarom is ervoor gekozen het te betalen bedrag aan VPB als een PM-post te oormerken en alleen de externe kosten die gemoeid zijn met het verplichte aangifteproces te begroten.

Overzicht baten en lasten 2023 Heffing VPB

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Heffing VPB	0	-5	-5
Geraamd resultaat	**0**	**-5**	**-5**

Onvoorzien

Waar gaat Onvoorzien over?

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

Overzicht baten en lasten 2023 Onvoorzien

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Onvoorzien	0	-98	-98
Geraamd resultaat	**0**	**-98**	**-98**

Geprognotiseerde balans per 31 december

Omschrijving (Bedragen x€ 1.000)	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Activa						
(im) Materiële vaste activa	116.471	132.600	146.386	151.089	155.605	155.989
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	3.419	1.386	3.419	3.419	3.419	3.419
Financiële vaste activa: Leningen	5.625	6.634	4.537	4.292	4.045	3.793
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	**125.515**	**140.620**	**154.342**	**158.799**	**163.069**	**163.201**
Voorraden: Onderhanden werk & Overige	826	-3.623	-4.389	-3.554	-319	0
Voorraden: Gereed product en	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	57.368	39.412	57.368	57.368	57.368	57.368
Liquide middelen	465	603	465	465	465	465
Overlopende activa	8.806	4.561	8.806	8.806	8.806	8.806
Totaal Vlottende Activa	**67.465**	**40.953**	**62.250**	**63.085**	**66.320**	**66.639**
Totaal Activa	**192.980**	**181.573**	**216.592**	**221.884**	**229.389**	**229.839**

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Passiva						
Eigen vermogen	56.360	41.261	45.226	48.749	47.834	47.469
Begrotingsresultaat			5.381			
Voorzieningen	17.172	19.239	23.267	24.742	25.905	26.123
Vaste schuld	80.119	80.122	69.111	63.697	58.311	52.910
Totaal Vaste Passiva	**153.651**	**140.622**	**142.985**	**137.188**	**132.050**	**126.502**
Vlottende schuld	6.845	17.809	6.845	6.845	6.845	6.845
Overlopende passiva	32.483	23.142	66.761	77.851	90.494	96.492
Totaal Vlottende Passiva	**39.328**	**40.951**	**73.606**	**84.696**	**97.339**	**103.337**
Totaal Passiva	**192.980**	**181.573**	**216.592**	**221.884**	**229.389**	**229.839**

De meerjarenbegroting 2023 - 2026

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Baten						
1: Ynwenner en Bestjoer	1.175	597	734	734	734	734
2: Mienskip	659	346	139	140	160	160
3: Soarch en Wolwêzen	20.260	18.466	22.250	17.653	17.653	17.653
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	4.154	755	837	837	837	837
5: Wenjen en Omjouwing	9.458	8.897	6.683	6.683	6.967	6.983
6: Iepenbiere Romte	9.671	7.806	7.389	7.464	7.424	7.761
Algemiene dekkingsmiddels	112.347	112.536	116.969	120.528	122.705	115.806
Overhead	16.217	15.795	16.747	16.074	16.098	16.094
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	**173.941**	**165.197**	**171.748**	**170.112**	**172.580**	**166.029**

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Lasten						
1: Ynwenner en Bestjoer	-7.938	-7.427	-7.838	-7.878	-7.933	-7.809
2: Mienskip	-9.216	-9.525	-8.584	-8.111	-9.454	-9.030
3: Soarch en Wolwêzen	-72.929	-72.903	-78.199	-72.155	-71.618	-71.366
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-5.011	-1.968	-1.546	-1.357	-1.025	-1.071
5: Wenjen en Omjouwing	-10.849	-13.024	-10.209	-9.346	-9.602	-9.547
6: Iepenbiere Romte	-25.034	-27.646	-27.932	-28.100	-28.416	-28.486
Algemiene dekkingsmiddels	-1.361	-4.598	-1.471	-1.524	-1.578	-1.540
Overhead	-34.171	-35.297	-35.587	-34.763	-34.378	-34.891
Heffing VPB	-8	-5	-5	-5	-5	-5
Onvoorzien	0	-96	-98	-98	-98	-98
Totaal lasten	**-166.517**	**-172.489**	**-171.470**	**-163.336**	**-164.107**	**-163.843**

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	-6.763	-6.830	-7.103	-7.144	-7.198	-7.075
2: Mienskip	-8.557	-9.179	-8.445	-7.971	-9.293	-8.869
3: Soarch en Wolwêzen	-52.669	-54.437	-55.949	-54.501	-53.964	-53.713
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-857	-1.214	-709	-519	-188	-234
5: Wenjen en Omjouwing	-1.391	-4.127	-3.526	-2.663	-2.635	-2.565
6: Iepenbiere Romte	-15.363	-19.840	-20.543	-20.637	-20.992	-20.725
Algemiene dekkingsmiddels	110.986	107.938	115.498	119.004	121.127	114.266
Overhead	-17.954	-19.502	-18.840	-18.689	-18.280	-18.797
Heffing VPB	-8	-5	-5	-5	-5	-5
Onvoorzien	0	-96	-98	-98	-98	-98
Totaal saldo van baten en lasten	**7.424**	**-7.292**	**278**	**6.776**	**8.473**	**2.186**
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	-12.469	-4.796	-289	-289	-289	-289
Onttrekkingen aan reserves	11.744	15.340	5.391	2.147	1.204	655
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**-725**	**10.544**	**5.102**	**1.858**	**915**	**366**
Geraamde resultaat	**6.699**	**3.252**	**5.381**	**8.634**	**9.387**	**2.551**

Paragraaf lokale heffingen

Hieronder treft u een beknopte uiteenzetting aan van de omvang van het huidige pakket aan belastingen en van het beleid met betrekking tot de jaarlijks vast te stellen tarieven en de kwijtschelding van belastingen. Ook zijn de effecten van dat beleid vertaald in de woonlastenontwikkeling voor het jaar 2023 ten opzichte van 2022.

Overzicht belastingen en heffingen

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen zijn de belangrijkste gemeentelijke belastingen waarvan de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht kan worden besteed. De hoogte van de aanslagen is zowel afhankelijk van de waarde van een object, zoals die elk jaar wordt bepaald op basis van de Wet waardering onroerende zaken (hierna: Wet WOZ), als van de door de raad vastgestelde tarieven.
Er wordt onderscheid gemaakt tussen tarieven voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen.

Roerende woon- en bedrijfsruimteheffingen

Deze qua omvang bescheiden heffingen, zijn een tegenhanger van de onroerendezaakbelastingen. Het kenmerkende verschil is, zoals de naam van deze belastingen al doet vermoeden, dat zij zich richten op roerende zaken die bestemd zijn om duurzaam ter plaatse te blijven, zoals bedrijfsvaartuigen en woonboten. De hoogte van de heffing is gekoppeld aan de WOZ-waarde van die objecten. Net als de onroerendezaakbelastingen kennen ook deze belastingen drie tarieven.

Forensenbelasting

De forensenbelasting wordt geheven van een natuurlijke persoon die voor hemzelf of zijn gezin (meer dan) negentig dagen een gemeubileerde woning binnen de gemeente beschikbaar houdt (veelal een tweede woning). Bijkomende eis is, dat diegene geen hoofdverblijf houdt binnen de gemeente waar de woning is gelegen. De belasting is gekoppeld aan de hoogte van de WOZ-waarde van de woning. Dat is dezelfde waarde als wordt gebruikt voor de onroerendezaakbelastingen.

Toeristenbelasting

Met ingang van 1 januari 2021 is de toeristenbelasting ingevoerd. De toeristenbelasting is een algemene belasting en daarmee een algemeen dekkingsmiddel.
De belasting is gebaseerd op de gedachte dat door personen die binnen de gemeentegrenzen verblijven en niet zijn ingeschreven in het BRP, maar wel gebruik maken van de (algemene) gemeentelijke voorzieningen, een bijdrage leveren aan deze algemene voorzieningen. De belasting moet dan ook worden gezien als een tegemoetkoming in de kosten van de gemeente voor de instandhouding van die voorzieningen. De belasting wordt verschuldigd voor het houden van verblijf met overnachting tegen vergoeding en wordt geheven van degene die verblijf biedt. Deze is dan op grond van regelgeving bevoegd de belasting te verhalen op de persoon of personen die verblijf houden.

Reclamebelasting

Deze belasting wordt geheven voor het doen van openbare aankondigingen (reclame-uitingen). Het tarief is een vast bedrag per jaar per vestiging. In de praktijk betalen voornamelijk de eigenaar/gebruikers van winkelruimten in het centrum van Dokkum deze belasting.
Vanwege een overeenkomst met Stichting Ondernemersfonds Dokkum, wordt de jaarlijkse opbrengst onder aftrek van perceptiekosten (gemeentelijke kosten om deze belasting te heffen en te innen) uiteindelijk teruggegeven aan de Stichting. De gelden dienen dan te worden aangewend voor diverse promotionele activiteiten gericht op versteviging van de economische positie van de binnenstad van en haar winkelbestand.

Parkeerbelastingen

Deze belastingen worden geheven voor het parkeren van motorvoertuigen waar dat alleen tegen betaling is toegestaan. En voor de afgifte van een vergunning om op een betaalde plaats te mogen staan zonder de meter in werking te stellen. Het zogenoemde belanghebbende parkeren.
De gemeente is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen. Dat geldt niet voor het tarief als niet of niet tijdig voor het parkeren is betaald. In dat geval ontvangt de houder van het kenteken een naheffingsaanslag (“parkeerbon”) waarvan de maximale hoogte wettelijk is vastgesteld.

Voor het jaar 2022 bedroeg dat maximum € 66,50. Niet eerder dan in het najaar maakt de Rijkswetgever het nieuwe maximum voor 2023 bekend.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een zogenaamde bestemmingsheffing. De opbrengst vloeit niet naar de algemene middelen, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en –verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwijtschelding volledig worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing (100% kostendekking). In de tariefstelling wordt onderscheid gemaakt tussen een- en meerpersoonshuishoudens. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe “de vervuiler betaalt”.

Rioolheffing

De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door middel van de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen die op dat stelsel zijn aangesloten. De gemeente heeft naast de zorgplicht voor gemeentelijk afval- en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekking (inclusief kosten van kwijtschelding) wordt gebruikt om de voorzieningen, die dienen voor de uitvoering van genoemde zorgplicht, te bekostigen.

Leges

Voor elk van de belastingverordeningen waarbij sprake is van kostenverhaal, zoals de hiervoor aangehaalde verordeningen afvalstoffen- en rioolheffing, moet inzichtelijk worden gemaakt, dat de totale geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale lasten van de verordening.
Deze opbrengstnorm ziet op de verordening in haar totaliteit, maar anders dan in bijvoorbeeld de Verordening rioolheffing of afvalstoffenheffing worden in de Legesverordening heel veel verschillende diensten van een tarief voorzien. Voorbeelden zijn paspoorten, rijbewijzen, huwelijksvoltrekkingen, omgevingsvergunningen, evenementenvergunningen en drank- en horecavergunningen.

De diensten waarvoor leges worden geheven, zijn in de Legesverordening op samenhang geclusterd.
• Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening;
• Hoofdstuk 2 Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
• Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2

Onder hoofdstuk 1 vallen met name de legestarieven voor diensten van Burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen).
Onder hoofdstuk 2 vallen de legestarieven voor diensten die verleend worden in het kader van de Omgevingswet. Het is de bedoeling dat de Omgevingswet (en de Wet Kwaliteitsborging) per 1 januari 2023 in werking treedt. Hierover is tijdens het opstellen van de paragraaf lokale belastingen nog geen definitief besluit genomen. De definitieve beslissing van de Eerste Kamer en het eventuele Koninklijk Besluit wordt verwacht in oktober 2022. Gezien de intentie om de Omgevingswet per 1 januari 2023 in te voeren, wordt hiervan ook in deze paragraaf uitgegaan.
Onder hoofdstuk 3 vallen de legestarieven voor diensten die uitsluitend verleend worden aan ondernemers zoals de vergunningen in het kader van de Alcoholwet, de evenementenvergunning en de vergunning voor seksbedrijven.

Kruissubsidiëring

Binnen hoofdstuk 1 is kruissubsidiëring toegestaan. Zo mag bijvoorbeeld het tarief voor huwelijksvoltrekkingen meer dan kostendekkend worden vastgesteld ter compensatie van een niet kostendekkend tarief voor paspoorten. Ook binnen hoofdstuk 2 is kruissubsidiëring toegestaan en ook tussen hoofdstuk 1 en 2. Niet kostendekkende tarieven voor de diensten die vallen onder hoofdstuk 1 mogen dus gecompenseerd worden door meer dan kostendekkende tarieven voor de omgevingsvergunning uit hoofdstuk 2. Op grond van de Europese Dienstenrichtlijn is binnen hoofdstuk 3 kruissubsidiëring niet toegestaan. Voor elk van de tarieven van die Titel geldt de norm van maximaal 100% kostendekking.

Kostendekking (ANG-model)

Met ingang van het jaar 2021 is besloten om voor hoofdstuk 1 tot en met 2 van de legesverordening de tarieven op een zodanig niveau vast te stellen dat (al dan niet met gebruikmaking van kruissubsidiering) ernaar wordt gestreefd dat 100% van de lasten wordt verhaald. Dit wordt niet voor hoofdstuk 3 toegepast omdat de effecten daarvan te veel op maatschappelijke en economische weerstand stuitten.

Uitgangspunt voor de berekening van de lasten is het zogenoemde ANG-model. Ook voor het jaar 2023 is dat model leidend voor de in aanmerking te nemen geraamde lasten per hoofdstuk. Gezien de onzekere ontwikkeling over de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging wordt gewerkt met voorlopige aannames. De aanpassing van wet- en regelgeving zorgt ook voor een verschuiving in de te maken kosten ten aanzien van vergunningen, maar ook in de mogelijkheid om leges te innen. Daarbij overstijgt de terugval van de mogelijkheid om leges te heffen en innen ruimschoots de eventuele terugval van de kosten. Het definitieve ANG-model 2023 en begroting zal in de laatste raadsvergadering van 2022 aan de raad worden voorgelegd.

Liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen

Ofschoon de groep van belastingplichtigen in belangrijke mate dezelfde is als die voor de roerende woon- en bedrijfsruimteheffing, dient deze heffing toch een ander doel. De roerende woon- en bedrijfsruimte is een echte belasting zoals de onroerendezaakbelastingen. Daarmee zijn de middelen van die belasting vrij aanwendbaar.

De heffing liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen is daarentegen een retributie, die dient tot verhaal van gemeentelijke kosten voor de instandhouding van ligplaatsen. De houder van de ligplaatsvergunning is belastingplichtig en betaalt per jaar een in de belastingverordening opgenomen vast bedrag.

Bruggelden

Onder de naam “bruggelden” wordt een recht geheven voor het door de gemeente openen en geopend houden van een brug voor het doorlaten van een vaartuig. Het gaat daarbij om een drietal in de belastingverordening nader aangeduide bruggen over de Dokkumer Ee. Afhankelijk van welke brug men passeert, variëren de tarieven per passage.

Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers

Op grond van deze belastingverordening worden rechten geheven van houders van pleziervaartuigen en campers die gebruik maken van respectievelijk lig- en standplaatsen die bij de gemeente in beheer en onderhoud zijn. De heffing ziet hoofdzakelijk op passanten. Voor zover zij tevens nachtverblijf houden tegen vergoeding is ook toeristenbelasting verschuldigd.
De hoogte van de heffing voor liggelden is afhankelijk van de lengte van het schip en de duur van het verblijf. Voor Campers wordt steeds een vast bedrag per dag per standplaats in rekening gebracht.

Rioolaansluitrecht

Nog slechts zelden worden op fiscale wijze de kosten verhaald voor het aansluiten van bestaande panden op het gemeentelijke rioolnet. In die sporadische gevallen voorziet de verordening rioolaansluitrecht in een eenmalige heffing. De belasting wordt geheven van de aanvrager van de dienst.

Lijkbezorgingsrechten

Op basis van deze belastingverordening worden rechten geheven voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen en de daarmee samenhangende diensten. Zowel het gebruik als de aard van de af te nemen diensten kennen veel verschijningsvormen, die in de bij de verordening behorende tarieventabel met naam en toenaam limitatief zijn genoemd.

Tarieven- en kwijtscheldingsbeleid

Tarievenbeleid

- Voor zover geen ander beleid of andere overwegingen gelden, worden de tarieven van de belastingen, heffingen en rechten verhoogd met de stijging van het consumentenprijsindexcijfer. Voor het jaar 2023 is daarbij uitgegaan van een inflatiepercentage van 2,2 %, gebaseerd op de geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP) van het Centraal Planbureau. Om de woonlasten te beperken zal voor 2023 in afwijking van het beleid het inflatiepercentage van 2,2% niet worden toegepast.

- Voor de afvalstoffen- en rioolheffing wordt een kostendekking aangehouden van 100%. Dit resulteert in een daling van de tarieven voor de rioolheffing met 4,63% en voor de afvalstoffenheffing 3,05%.

- Voor de toeristen- en parkeerbelastingen geldt, dat zij dienen als instrumentarium en daarmee als onderdeel van een veel meer omvattend beleid aangaande toerisme en de bereikbaarheid van winkelkernen. De tariefontwikkelingen van die belastingen zijn dan ook zelden autonoom, maar vaak

gekoppeld aan de gewenste richting op genoemde beleidsterreinen. In onderhavig jaar is er geen tariefstijging aangehouden.

– Voor de leges is aansluiting gezocht bij het ANG-model waarbij vooralsnog een geschatte minderopbrengst van 40% is ingeschat als gevolg van de invoering van de Omgevingswet, maar waarvoor nog onvoldoende informatie voorhanden is.

– Voor de reclamebelasting is in overleg met de Stichting overeengekomen eenmalig het tarief te verlagen naar € 478,00 in plaats van € 492,00 als gevolg van compensatie voor de in 2022 doorgevoerde verhoging en als gevolg van uitblijven investeringen als gevolg van Corona.

Kwijtscheldingsbeleid

Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lagere belastingaanslag in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. Wel mogen gemeenten zelf bepalen van welke belastingen zij kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag wordt kwijtgescholden.

De aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing komen in principe voor kwijtschelding in aanmerking. De gemeente Noardeast-Fryslân maakt gebruik van de ruimst mogelijke normen voor kwijtschelding, te weten de 100% bijstandsnorm en 100% AOW-norm.
Het kabinet heeft op 6 juli 2021 besloten om de normen voor kwijtschelding met ingang van 1 januari 2022 aan te passen. De zogenoemde “vermogensnorm”, waaronder te verstaan het in acht te nemen vrij te stellen vermogen om voor kwijtschelding in aanmerking te komen, wordt voor volledig arbeidsongeschikten en AOW’ers verhoogd met € 2.000. De gemeente zal haar beleid daarop aanpassen. Het totaalbedrag aan te verlenen kwijtscheldingen wordt geraamd op € 500.000. Dit totaalbedrag is nagenoeg gelijk toe te kennen aan de afvalstoffenheffing en ook rioolheffing.

Tarieven 2023

Belastingsoort	Tarief 2022	Tarief 2023	%
OZB-eigenaar woningen[1)]	0,1384%	0,1178%	-14,87%
OZB-eigenaar niet-woning	0,2547%	0,2603%	2,2%
OZB-gebruiker niet-woning	0,1949%	0,1989%	2,2%
RWBR-eigenaar woning	0,1768%	0,1806%	2,20%
RWBR-eigenaar niet-woning	0,2582%	0,2638%	2,20%
RWBR-gebruiker niet woning	0,1949%	0,1991%	2,20%
Forensenbelasting	0,5274%	0,5390%	2,20%
Reclamebelasting	€ 492,00	€ 478,00	-2,85%
Precariobelasting kabels en leidingen	€ 0,00	€ 0,00	0,00%
Parkeerbelastingen	div.	div.	
Leges	div.	div.	
Toeristenbelasting	€ 1,50	€ 1,50	0%
Baatbelasting	0	0	0
Rioolheffing			
Woning	€ 251,87	€ 240,21	-4,63%
Niet-woning	€ 251,87	€ 240,21	-4,63%
Grootverbruikers	€ 22,24	€ 21,21	-4,63%
Percelen onder aansluiting op waterleidingnet	€ 49,90	€ 47,59	-4,63%
Afvalstoffenheffing			
Éénpersoonshuishouden	€ 206,45	€ 200,15	-3,05%
Meerpersoonshuishouden	€ 293,30	€ 284,35	-3,05%
Bruggelden			
Altenabrêge:			
➢ Per vaartuig	€ 5,00	€ 5,10	2,20%
➢ Per abonnement	€ 56,95	€ 58,20	2,20%
Bruggen Dokkumer Ee			
➢ Per vaartuig	1,75	1,78	2,20%

Belastingsoort	Tarief 2022	Tarief 2023	%
Liggeld woonschepen en bedrijfsvaartuigen	div.	div.	
Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers	div.	div.	
Rioolaansluitrecht	€ 1.050,00	€ 1.073,00	2,20%
Lijkbezorgingsrechten	div.	div.	

Belastingopbrengsten 2023

Opbrengsten belastingen (bedragen x 1 euro)

Belasting soort	Verwachte opbrengst 2022	Begroting 2023	Mutatie
OZB-eigenaar woningen	6.430.830	6.441.358	10.528
OZB-eigenaar niet-woning	2.241.910	2.328.711	86.801
OZB-gebruiker	1.375.802	1.425.762	49.960
RWBR	1.585	1.619	34
Forensenbelasting	164.870	256.254	91.384
Toeristenbelasting	559.800	559.800	0
Parkeerbelastingen	190.000	253.000	63.000
Baatbelasting	0	0	
Reclamebelasting	80.100	89.386	9.286
Precariobelasting kabels en leidingen	0	0	0
Afvalstoffenheffing	5.345.893	6.054.113	708.220
Rioolheffing	5.021.685	4.934.662	- 87.023
Liggeld woonschepen en bedrijfsvaartuigen	3.445	3.531	86
Lig- en staangeld pleziervaartuigen/campers	6.000	6.150	150
Bruggelden	91.347	93.630	2.283
Leges	1.474.436	1.214.864	- 259.572
Lijkbezorgingsrechten	350.572	486.701	136.129
Totaal	**23.338.275**	**24.149.541**	**811.266**

Kostendekking afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en rechten lijkbezorging

Afvalstoffenheffing

Overzicht kostendekking afvalstoffen	Taakveld	Begroting 2023
LASTEN:		
Exploitatielasten afvalstoffen	7.3 Afval	4.377.899
Straatreiniging	7.3 Afval	93.222
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	6.250
Overhead	0.4 Overhead	568.347
Compensabele BTW	n.v.t.	586.626
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	250.000
Kapitaallasten	7.3 Afval	171.769
Totale lasten		**6.054.113**
BATEN:		
Afvalstoffenheffing	7.3 Afval	5.208.926
Overige baten	7.3 Afval	973.925
Dividend	0.5 Treasury	30.200
Onttrekking Voorziening huishoudelijk afval	7.3 Afval	0
Voorgestelde tariefstijging	7.3 Afval	-3,05%
Totale baten		**6.054.113**
Dekkingspercentage		100%

Rioolheffing

Overzicht kostendekking riolering	Taakveld	Begroting 2023
LASTEN:		
Exploitatielasten riolering	7.2 Riolering	1.836.800
Straatreiniging	7.2 Riolering	93.222
Heffings- en inningskosten	7.2 Riolering	6.250
Overhead	0.4 Overhead	564.454
Compensabele BTW	n.v.t.	559.120
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	250.000
Kapitaallasten	7.2 Riolering	1.624.816
Dotatie aan Voorziening GRP	7.2 Riolering	-
Dotatie aan Voorziening Groot onderhoud Riolering	7.2 Riolering	-
Totale lasten		**4.934.662**
BATEN:		
Rioolheffing	7.2 Riolering	4.918.695
Overige baten	7.2 Riolering	15.967
Voorgestelde tariefstijging	7.2 Riolering	-5,85%
Totale baten		**4.934.662**
Dekkingspercentage		100%

Lijkbezorgingsrechten

Overzicht kostendekking riolering	Taakveld	Begroting 2023
LASTEN:		
Exploitatielasten begraafplaatsen	7.5 Begraafplaatsen	540.752
Overhead	0.4 Overhead	140.140
Kapitaallasten	7.5 Begraafplaatsen	39.554
Totale lasten		**720.446**
BATEN		
Begraaftarieven	7.5 Begraafplaatsen	367.418
Overige baten	7.5 Begraafplaatsen	119.283
Totale baten		**486.701**
Dekkingspercentage		68%

Leges

	Begrote opbrengsten 2023	Toegerekende kosten	Kostendekking
Titel 1 Algemene Dienstverlening	563.819	563.819	100%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	* 609.730	* 1.016.216	60%
Totaal Titel 1 en 2	1.173.549	1.580.036	74%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijnen	41.314	153.384	27%
Totaal Legesverordening	1.214.863	1.733.420	

*op basis van een eerste kostenraming zijn de kosten en opbrengsten begroot. Bij de voorlopige aanname zijn de uitgangspunten van de opbrengsten van de eerste berekeningen aangehouden. Dat betekent dat ca. 40% minder opbrengsten ten opzichte van de kosten. De komende tijd zullen de kosten en opbrengsten nader beoordeeld moeten worden, wat naar verwachting tot een aangepaste begroting zal leiden bij vaststelling van de verordening van de legestarieven.

Woonlastenontwikkeling een- en meerpersoonshuishoudens 2022 – 2023

Woonlasten eigenaar-bewoner

Gemiddelde woonlasten eigenaar-bewoner	**Eenpersoonshuishouden 2023**	**Meerpersoons huishouden 2023**
Onroerendezaakbelastingen eigenaar[1)]	289,82	289,82
Afvalstoffenheffing	200,15	284,35
Rioolheffing[2)]	240,21	240,21
Totaal	**730,18**	**814,38**
Gemiddelde woonlasten 2022	758,53	845,38
Afname lokale lastendruk	3,74%	3,67%

[1)] Voor het jaar 2023 is voor de berekening van de woonlasten een gemiddelde WOZ-woningwaarde aangehouden van € 246.000
[2)]Rioolheffing voor meerpersoonshuishoudens gebaseerd op een waterverbruik van 135 m3 per jaar en voor éénpersoonshuishoudens op 46 m3 per jaar.

Woonlasten huurder

Gemiddelde woonlasten huurder	**Eenpersoonshuishouden 2023**	**Meerpersoons huishouden 2023**
Afvalstoffenheffing	200,15	284,35
Rioolheffing	240,21	240,21
Totaal	**440,36**	**524,56**
Gemiddelde woonlasten 2022	456,33	543,18
Afname lokale lastendruk	4,17%	3,99%

Vergelijking woonlasten op basis van Atlas van de lokale belastingen

Elk jaar publiceert het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) een onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, de zogenoemde Atlas van de lokale belastingen. Dat Atlas geeft jaarlijks een overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen, waaraan wij voor het jaar 2022 de onderstaande tabellen hebben ontleend.
In die tabellen worden de gemiddelde woonlasten voor de eigenaar-bewoner en de huurder weergegeven, en ook de provinciale en landelijke rangorde voor wat betreft de meerpersoonshuishoudens. In het verlengde daarvan hebben wij, zowel in relatieve als absolute zin, de afwijkingen ten opzichte van het Friese gemiddelde weergegeven. Let wel: het gaat hierbij om de cijfers 2022. De cijfers 2023 zijn uiteraard pas in de loop van volgend jaar beschikbaar. Omdat de OZB-tarieven ten tijde van het publiceren van de Atlas op lokale belastingen nog niet bekend waren, is hiervan een onderbouwde inschatting gemaakt. Die echter wel kan afwijken als de Coelo mogelijkerwijs iets gewijzigde parameters heeft gehanteerd.

Woonlasten 2022 eigenaar – bewoner

Gemeente	**Eénpersoons**	**Meerpersoons**	**Rangorde provinciaal meer-persoons**	**Rangorde landelijk meer-persoons**
Noardeast-Fryslân	755	839	10	
Gemiddelde in Friesland	728	834		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Éénpersoons	Meerpersoons
In procenten	4,1%	1,01%
In euro's	30,53	11,38

De provinciale rangorde is in 2022 in vergelijk met 2022 gewijzigd (verbeterd). Van de 18 gemeenten binnen de provincie staat Noardeast-Frylân op plek 10. Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (Ameland) en nummer 18 de hoogste (Achtkarspelen).
Wat verder opvalt is, dat de relatieve verschillen met het Friese gemiddelde steeds verder afnemen. De gemeente groeit steeds meer naar dat gemiddelde toe.

Woonlasten 2022 huurder

Gemeente	Eénpersoons	Meerpersoons	Rangorde provinciaal meer-persoons	Rangorde landelijk meer-persoons
Noardeast-Fryslân	456	543	16	289
Gemiddelde in Friesland	336	447		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Éénpersoons	Meerpersoons
In procenten	35,8%	21,7%
In euro's	120,33	97,18

Ook voor de huurder met een meerpersoonshuishouden geldt, dat de provinciale positie in 2022 ten opzichte van 2021 iets is gewijzigd. Van plek 15 naar 16. Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (gemeente Harlingen) en nummer 18 de hoogste (gemeente Waadhoeke).
De landelijk positie is wel verbeterd. Daar is de gemeente in de rangorde van "goedkoopste" gemeenten gestegen van plek 301 naar plek 289.
Ook hier constateren we, dat de relatieve verschillen ten opzichte van het Friese gemiddelde steeds kleiner worden. Ook hier groeit de gemeente langzaam naar het Friese gemiddelde toe.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

De Gemeente Noardeast-Fryslan acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico’s nu en de risico’s gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico’s van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico’s is het weerstandsvermogen berekend.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente in kaart te brengen is een risico-inventarisatie uitgevoerd in samenwerking met de betrokken medewerkers uit de organisatie. Hierbij is gebruik gemaakt van het softwareprogramma NARIS waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. Uit de inventarisatie zijn 53 risico's in beeld gebracht. In het onderstaande overzicht wordt de top 10 van deze risico’s gepresenteerd die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Deze top 10 risico’s bepalen gezamenlijk voor 65% het noodzakelijke weerstandsvermogen.

Met deze risico-inventarisatie hebben wij een eerste stap gezet in het beschrijven van risico’s. Het geeft meer inzicht in de aanwezige risico’s en stelt organisatie en bestuur in staat beter te sturen op de beheersing van risico’s en te bepalen welk weerstandsvermogen nodig is om financiële schade voortkomend uit risico’s te ondervangen. Wij zijn van plan de komende jaren het inzicht in risico’s en de sturing en beheersing van de risico’s verder te ontwikkelen.

Onderstaand treft u een overzicht aan van de risico top-10 van de gemeente Noardeast-Fryslân.

Tabel 1: belangrijkste financiële risico’s

Risico-nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R62	Sud Ie: overschrijding budget programma.	Financieel -	45%	max.€ 2.040.000	18.16%
R169	Groei van het aantal cliënten en voorzieningen waardoor er meer gebruik wordt gemaakt van de WMO.	Financieel - Uitvoeringskosten WMO stijgen.	70%	max.€ 500.000	10.84%
R32	Faillissement van MFC Burdaard - Het Spectrum.	Financieel - Garantstelling van €1,2 miljoen. Afboeken boekwaarde op maatschappelijk vastgoed en treffen alternatieve voorzieningen. De getaxeerde verkoopwaarde is 500.000 euro (eind 2021).	50%	max.€ 750.000	9.81%
R162	Prijsstijging van uit te besteden werk. Vertraging in leveringen. Prijsstijging inkoop bouwmateriaal.	Financieel - Toenemende kosten bij onderhoud, vervanging en nieuwe projecten.	70%	max.€ 500.000	6.93%
R155	De munitiestortplaats op de Engelsmanplaat moet worden gesaneerd en het Rijk houdt de gemeente daarvoor verantwoordelijk.	Financieel - In de begroting is geen rekening gehouden met mogelijke saneringskosten van munitiestortplaats Engelsmanplaat.	3%	max.€ 5.000.000	3.59%
R188	Indicaties voor jeugdzorg worden niet conform contractafspraken en administratieprotocol	Financieel - Dit leidt tot hogere zorgkosten.	75%	max.€ 220.000	3.29%

Risico-nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
	uitgevoerd door de zorgaanbieders.				
R107	Extreem hoog ziekteverzuim van het gemeentelijke personeel	Financieel - Er moet meer personeel van derden worden ingehuurd	50%	max.€ 251.600	3.25%
R189	Oneigenlijk gebruik van gemeenschapsgeld door dubieuze zorgaanbieders (fraude)	Financieel - Gemeente betaalt voor zorg die niet volgens afspraak wordt geleverd	30%	max.€ 525.000	3.09%
R229	Het subsidiebureau voor de versnellingsagenda maakt een (procedurele) inschattingsfout bij de beoordeling van een ingediende subsidieaanvraag, waardoor door de Regioboard en het college van Noardeast-Fryslan een foutieve subsidietoekenning plaatsvindt.	Financieel - Een bezwaarschift kan ertoe leiden dat de aangevraagde middelen toch moeten worden toegekend. Het niet goed hanteren van de regels (bijv. voor steunverlening) kunnen ertoe leiden dat subsidie moet worden teruggevorderd.	30%	max.€ 500.000	3.00%
R214	Het budgethouderschap en de sturing & control op de bewaking van budgetten is niet optimaal.	Financieel - Overschrijding van budgetten.	30%	max.€ 500.000	2.98%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie in NARIS uitgevoerd. De risicosimulatie is toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag niet nodig is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en Tabel 2 tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Figuur 1: Uitkomsten kansverdeling

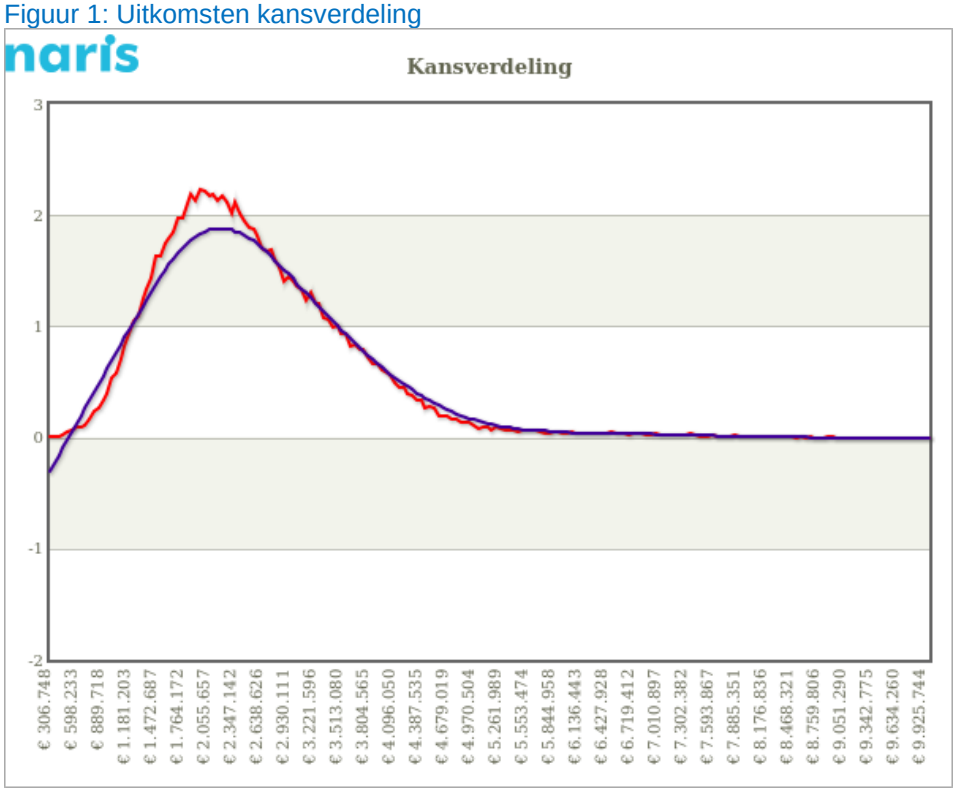

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
5%	€ 1.158.939
10%	€ 1.370.424
15%	€ 1.529.633
20%	€ 1.665.054
25%	€ 1.787.636
30%	€ 1.903.672
35%	€ 2.013.617
40%	€ 2.125.957
45%	€ 2.238.601
50%	€ 2.356.779
55%	€ 2.484.546
60%	€ 2.619.240
65%	€ 2.762.717
70%	€ 2.921.223
75%	€ 3.097.216
80%	€ 3.302.915
85%	€ 3.541.992
90%	**€ 3.852.289**
95%	€ 4.355.991

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 3.900.000 (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Noardeast-Fryslan bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. In het geval van de gemeente Noardeast-Fryslân is dat de Algemene reserve en de post onvoorzien.

Weerstand	Bedrag
Algemene reserve	€ 18.800.000
Algemene reserve ter dekking van risico’s	€ 3.900.000
Post onvoorzien	€ 98.000
Totale weerstandscapaciteit	**€ 22.800.000**

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

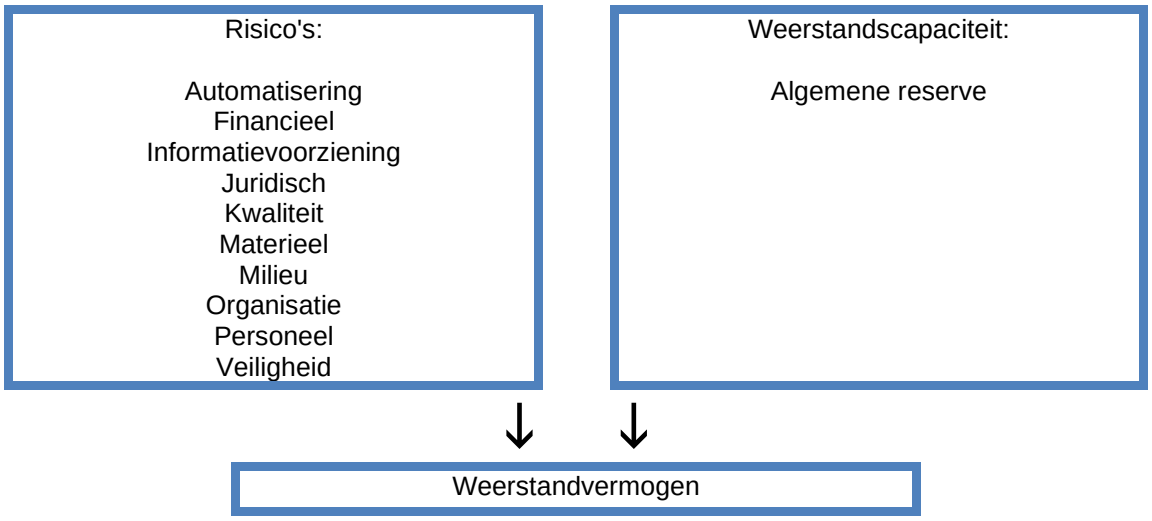

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandcapaciteit}} = \frac{€\ 22.800.000}{€\ 3.900.000} = 5{,}8$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Echter, het weerstandsvermogen alleen zegt niet zoveel over de financiële positie van de gemeente. Om een beter beeld te krijgen van de financiële positie moeten verschillende kengetallen, opgenomen onder het kopje 'Kengetallen' in samenhang beoordeeld worden. Alleen gezamelijk en in hun onderlinge verhouding geeft dit een goed beeld van de actuele financiële positie.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten. Om dit te bereiken is de BBV op dit onderdeel aangepast en wordt deze paragraaf uitgebreid met de volgende kengetallen voor:

- Netto schuldquote;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit.

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente. Per kengetal worden drie momenten vergeleken, namelijk:

Netto schuldquote/ Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote laat de verhouding zien tussen de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen van de gemeente en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- en exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	28%	47%	42%	46%	50%	52%
Netto schuldquote	30%	43%	40%	44%	47%	50%

De schuldquote blijft over de jaren heen redelijk constant, wat betekent dat we voor het uitvoeren van de begroting geen extra leningen hoeven aan te trekken. Dit is mede te verklaren door de ontvangen middelen door de verkoop van de Eneco aandelen. De signaalwaarde voor de netto schuldquote bedraagt 130%. Bij deze signaalwaarde is sprake van een relatief hoge schuldendruk. Voor Noardeast-Fryslân kan dus vastgesteld worden dat er geen sprake is van een hoge schuldendruk.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio (= Eigen Vermogen/ Totaal Vermogen) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe weerbaarder de gemeente is.

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Solvabiliteit	29%	23%	23%	22%	22%	22%

Harde normen voor de waarde die de solvabiliteit zou moeten hebben, zijn er niet. De signaalwaarde voor de solvabiliteit bedraagt 5%, bij een lagere uitkomst heeft de gemeente een hoge schuldbelasting van het bezit. De Solvabiliteit van een gemeente is relatief laag doordat veel van de activa van de gemeente niet verhandelbaar is. Een solvabiliteit van rond de 20% is voor een gemeente goed te noemen. Door de verkoop van de Eneco aandelen komen we boven de 20% uit. Om dit niveau vast te houden kan de Algemene reserve slechts beperkt aangewend worden, de raad heeft geen minimumniveau voor wat betreft de Solvabiliteit vastgesteld.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten uit de exploitatie. Omwille van de vergelijkbaarheid van jaar op jaar is voor alle jaren uitgegaan van grond waarden exclusief niet in exploitatie genomen gronden (zoals vanaf de jaarrekening 2016 voorgeschreven door het BBV).

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Grondexploitatie	0%	-2%	-3%	-2%	0%	0%

Het kengetal is negatief, doordat er al opbrengsten zijn gerealiseerd waar de kosten nog voor gemaakt gaan worden. Het lage percentage (meerjarig 0%) geeft aan dat de grondposities van de gemeente zeer beperkt zijn.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar het saldo van de structurele baten en structurele lasten en dit saldo wordt afgezet tegen de totale baten.

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Structurele exploitatieruimte	13%	0%	5,6%	4,5%	4,9%	0,9%

De structurele exploitatieruimte stijgt omdat er in 2023 meer eenmalige baten zijn ten opzichte van 2022.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de woonlasten Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale lasten woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar “t” te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar “t-1” in en uit te drukken in een percentage.

	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Belastingcapaciteit	107%	104%	90%	90%	90%	90%

Het betekent dat de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in Noardeast-Fryslân onder het landelijk gemiddelde ligt (€ 81 in Noardeast-Fryslân tegenover € 904 landelijk gemiddeld).

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft 12.358.360 m2 openbare ruimte in beheer. Er vinden veel activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor deze activiteiten zijn veel gemeentelijke kapitaalgoederen nodig, zoals wegen, riolering, kunstwerken, (zoals bruggen, tunnels en kademuren) groen, verlichting en gebouwen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de manier waarop Noardeast-Fryslân omgaat met het onderhoud van deze kapitaalgoederen. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting en een integraal overzicht is belangrijk voor een goed inzicht in de financiële positie van de gemeente.

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft ruwweg de volgende arealen in onderhoud:

Areaal	Onderverdeeld	Aantal	In
Gebouwen		65	stuks
Groen	Bomen	33.000	stuks
	Natuurlijke beplanting	915.497	m2
	Hagen	20.709	m2
	Gras	5.905.878	m2
	Cultuurbeplanting	135.617	m2
	Speeltoestellen	592	stuks
Verhardingen	Verhardingen	4.894.081	m2
	Lichtmasten	8.173	stuks
Kunstwerken		750	stuks

Stand van zaken onderhoudsplannen kapitaalgoederen

In juni 2021 heeft de raad de nota kapitaalgoederen vastgesteld. In de nota kapitaalgoederen staat het beleidskader beschreven voor het onderhouden van de kapitaalgoederen inclusief de financiële consequenties. Ook zijn de vervangingsinvesteringen in beeld gebracht en zijn er voorzieningen ingesteld voor het groot onderhoud. De financiële consequenties zijn verwerkt in de begroting van 2022 e.v.

In de tabel hieronder een weergave van de stand van zaken over de beleid/ beheerplannen.

Onderdeel	Beheers en onderhoudsplan aanwezig	Datum vaststelling beheerplan gemeenteraad	Beheersplan actueel?	Toelichting
Wegen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Onkruidbestrijding	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Openbare verlichting	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Kunstwerken	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Gebouwen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen
Waterwegen	Ja	Juni 2021	Ja	Nota kapitaalgoederen

De raad heeft bij het vaststellen van de Nota kapitaalgoederen, middels een amendement, besloten het onderhoudsniveau voor de wegen en voor het groen vast te stellen op het niveau Basis, voor de gebouwen conditiescore 4, voor de kunstwerken, straatverlichting en baggeren een instandhoudingsniveau te hanteren met als toelichting;

Het voorgestelde onderhoudsniveau van bovengenoemde onderdelen minimaal op het huidige niveau instant te houden. Dit om kapitaalvernietiging tegen te gaan. Gedurende de volgende 4-5 jaar toewerken naar een basis-onderhoudsniveau om stapsgewijs het onderhoudsniveau laag te vervangen. Hiervoor middelen te reserveren die elders binnen de gemeentelijke financiën vrijkomen.

In de begroting 2022 en verder, zijn de financiële consequenties opgenomen voor onderhoudsniveau Basis voor wegen en voor onderhoudsniveau Laag voor Groen, voor de gebouwen het onderhoudsniveau conditiescore 4 en voor de kunstwerken en waterwegen een instandhoudingsniveau.

Om binnen 4 jaar voor groen het kwaliteitsniveau van Laag naar Basis te brengen, zal onderzocht worden waar nog bezuinigd kan worden door bijvoorbeeld (groen)areaal om te vormen of af te stoten. Deze bezuiniging kan op andere plaatsen gebruikt worden om een hoger onderhoudsniveau te realiseren zodat bij het groen toegewerkt kan worden naar onderhoudsniveau Basis.

Dit wordt op de volgende wijze aangepakt: per dorp/ wijk de mogelijkheden in beeld te brengen waar bezuinigd kan worden door bijvoorbeeld omvorming. Bij het in beeld brengen van de mogelijkheden zal er ook gekeken worden naar mogelijkheden om de biodiversiteit te vergroten. De besparing die ontstaat te gebruiken om op andere plaatsen de onderhoudskwaliteit te verhogen. De voorstellen zullen besproken worden met de dorpen/ wijken. Met de periodieke beeldkwaliteit schouw zullen de effecten hiervan in beeld worden gebracht.

Verhardingen

Beleidskader verhardingen

De wegen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau Basis. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed. Vanaf 2022 is er extra budget voor onkruidbestrijding meegenomen in de begroting zodat de onkruidbestrijding op het niveau Basis is te onderhouden. Ook zijn de volgende kosten meegenomen in het plan:

- “opfrissen” van wegmarkering
- onderhoud en vervanging van ANWB-bewegwijzering
- de kosten voor de wegeninspecties

Onderhoud verhardingen

Een maal per 2 jaar wordt er een visuele weginspectie uitgevoerd ten behoeve van het vaststellen van het groot onderhoud. De inspectiegegevens worden ingebracht in een geautomatiseerd wegbeheersysteem. De onderhoudsstrategieën voor de wegverhardingen zijn gestoeld op de landelijk toegepaste methodiek (gedragsmodellen) van het CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur).

Binnen de uitvoering van het onderhoud is een tweedeling aangebracht tussen groot en klein onderhoud. Klein onderhoud wordt uitgevoerd door team Utfiering en groot onderhoud wordt uitbesteed aan aannemers. Het klein onderhoud aan verharding betreft het herstel van elementenverhardingen. Dit klein onderhoud wordt uitgevoerd naar aanleiding van eigen constatering, na meldingen van burgers/ bedrijven of na opmerkingen die worden gemaakt tijdens het schouwen van de openbare ruimten.
Het groot onderhoud is via onderhoudsbestekken door aannemers uitgevoerd onder regie van team Behear.

Onkruidbestrijding op verhardingen

De onkruidbestrijding op verharding binnen de bebouwde kom is uitbesteed aan een aannemer. Team Utfiering geeft uitvoering aan de onkruidbestrijding op verhardingen buiten de bebouwde kom, rondom gemeentehuizen en werven en op begraafplaatsen.

Openbare verlichting

Beleidskader openbare verlichting

De Openbare verlichting wordt op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen kapitaalvernietiging plaats vindt. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het in de stand van het kapitaalgoed. De besparing op energie en onderhoud door “verledden” is meegenomen. De kosten voor periodieke reiniging van armatuur is meegenomen. Kosten voor het reinigen van masten is niet meegenomen.

Het planmatig vervangen van armaturen door LED-armaturen leidt tot een besparing op onderhoud en energie. Bij LED-armaturen hoeven periodiek geen lampen vervangen te worden en is er ook geen uitval van lampen meer. LED-armaturen hebben een lager vermogen dan conventionele armaturen, waardoor er minder energie verbruikt wordt. Dit sluit ook aan op duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente, zonder dat dit een extra investering vraagt.

Onderhoud Openbare verlichting
Inspectie of schouw van de openbare verlichting vindt niet (meer) plaats. Storingen worden opgelost op basis van meldingen (piepsysteem). De vervangingen van masten en armaturen geschiedt op basis van leeftijd. Met de nota kapitaalgoederen is de vervangingsbehoefte in beeld gebracht.

Openbaar groen

Beleidskader openbaar groen
Het Openbaar groen wordt onderhouden op het onderhoudsniveau zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau Basis. Het oude onderhoudsniveau was Laag. De raad wil gedurende de volgende 4-5 jaar toewerken naar een basis-onderhoudsniveau om stapsgewijs het onderhoudsniveau laag te vervangen. Dit wordt gedaan door in beeld te brengen waar er met afstoten en/ of omvormen bezuinigd kan worden. Deze besparing zal ingezet worden om op andere plaatsen een hoger niveau te realiseren. Met de periodieke beeldkwaliteit schouw zullen de effecten hiervan in beeld worden gebracht. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed.

Onderhoud openbaar groen
Het onderhoud van openbaar groen wordt voor het grootste deel uitgevoerd door het team Utfiering. Deze taken worden beleidsmatig ondersteund door het team Behear Iepenbiere Romte. Ook verzorgt dit team het maaien en hekkelen buiten de bebouwde kom en grootschalige groen vervangingen/investeringen. De onderhoudswerkzaamheden in plantsoenen bestaan in hoofdzaak uit schoffelen, spitten, snoeien, maaien, bemesten, inboet, onkruidbestrijding, mollenbestrijding, doorspuiten drains, onderhoud bestrating, onderhoud hekwerken/rasters, reconstructie en onderhoud (bos)plantsoen. Een groot deel van de eenvoudige repeterende groenonderhoudswerkzaamheden wordt verricht door de bij het team Utfiering gedetacheerde medewerkers van NEF.

Groen en speelvoorzieningen
Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen wordt volgens onderhoudsschema’s op het vastgestelde onderhoudsniveau onderhouden. Het onderhoudsniveau wordt geborgd via een doorlopende kwaliteitsschouw van de openbare ruimte waardoor, waar nodig, tijdig kan worden bijgestuurd. Het groot onderhoud en de vervangingen worden uitgevoerd naar aanleiding van jaarlijkse inspecties. De speeltoestellen worden viermaal per jaar geïnspecteerd. Aan de hand van deze inspecties wordt onderhoud uitgevoerd en worden speeltoestellen en veiligheidsondergronden vervangen.

Kunstwerken (bruggen, tunnels en grondkeringen)

Beleidskader kunstwerken
De kunstwerken worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen kapitaalvernietiging plaats vindt. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn het kapitaalgoed.

Onderhoud kunstwerken
Voor de beweegbare bruggen, grote vaste bruggen en de kademuren is er een vast onderhoudsschema voor schilderwerk en kleine reparaties. Jaarlijks worden alle beweegbare bruggen geïnspecteerd. Uit deze inspectie wordt een planning opgesteld voor het groot onderhoud en de vervanging.

Het team Behear Iepenbiere Romte verzorgt de beleidsmatige ondersteuning van het onderhoud van kunstwerken. Daarnaast verzorgt zij het groot onderhoud. Groot onderhoud is conform de besluitvorming over het kunstwerkbeheer opgenomen in de programmabegroting. Dagelijks onderhoud en kleine reparaties worden verzorgd door het team Utfiering.

Riolering

Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering ligt vast in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In december 2021 is er een nieuw vGRP vastgesteld. Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een

hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast. Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is ervoor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

• de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
• de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
• de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen uit het vGRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat, er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwatervragen terecht kunnen.

Onderhoud rioleringen

Het dagelijks beheer en onderhoud aan de riolering wordt uitgevoerd door het team Utfiering. Grootschalig onderhoud, inspectie en vervangingen worden gerealiseerd door het team Behear Iepenbiere Romte. Ook verzorgt het team Behear Iepenbiere Romte de beleidsmatige aspecten en bewaakt het hydraulisch en hygiënisch functioneren van de riolering. Het dagelijks onderhoud bestaat uit een groot aantal werkzaamheden waaronder; legen van straat en trottoirkolken, reinigen van leidingen, vegen van goten, inspectie en onderhoud van pompen en gemalen, reparatie van kleinere lekkages, etc. Vrijkomend slib uit onderhoud werkzaamheden wordt afgevoerd naar Omrin. Groot onderhoud aan en vervangingen van de riolering wordt uitgevoerd op basis van inspecties van het riool. Inspectie gegevens worden bijgehouden in een beheersysteem op basis waarvan jaarlijks het vervangingsprogramma wordt opgesteld. Naast vervangingen worden ook optimalisaties doorgevoerd. Hierbij valt te denken aan het ombouwen van verbeterd gescheiden stelsels en hydraulische aanpassingen van het stelsel en het afkoppelen van regenwater.

Waterwegen

Beleidskader waterwegen

De waterwegen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is een instandhoudingsniveau waarbij geen problemen ontstaan. De onderhoudsplanning voor het baggeren is voor een groot deel gebaseerd op een cyclische planning. In 2021/ 2022 zijn peilingen uitgevoerd. Op basis hiervan is de cyclische planning aangepast.

Onderhoud van waterwegen is te verdelen in watervoerendheid en bevaarbaarheid. Ten aanzien van watervoerendheid moeten alle gemeentelijke watergangen voldoen aan de keur van het waterschap. Hiertoe worden de sloten uitgemaaid. Incidenteel moet er worden gebaggerd.

Bevaarbare waterwegen worden in beginsel vastgelegd in het Provinciaal Verkeer en Vervoersplan (PVVP).

Onderhoud waterwegen

Voor het hekkelen van waterwegen (betreft voornamelijk bermsloten) wordt getracht zo veel mogelijk afspraken te maken met eigenaren van aanliggende percelen waarbij de gemeente hekkelt en de eigenaren van de aanliggende percelen het hekkelmateriaal ontvangt. In een aantal gevallen zijn er hekkelcontracten met de aanliggende grondeigenaar afgesloten. In deze gevallen wordt de gehele sloot gehekkeld door de aanliggende eigenaar tegen een bepaalde vergoeding.

Overdracht stedelijk water

Wetterskip is waterbeheerder voor alle het stedelijk water (binnen de bebouwde kom). Gemeente voert wel dagelijks/ jaarlijks onderhoud uit (hekkelen) aan hoofd- en secundaire watergangen voor het Wetterskip en krijgt de kostprijs hiervan vergoed. Baggeren van hoofd- en secundaire watergangen onder OSW is voor het Wetterskip. Voor vijvers binnen de bebouwde kommen ontvangt de gemeente jaarlijks een vast bedrag om jaarlijks te hekkelen/ maaien (indien noodzakelijk) en om periodiek te baggeren.

Gebouwen

De gebouwen worden op het onderhoudsniveau onderhouden zoals vastgesteld in de nota kapitaalgoederen. Dit is het onderhoudsniveau conditiescore 4. Ook zijn de investeringen voor de komende jaren in beeld gebracht die onlosmakelijk verbonden zijn met het kapitaalgoed. Het grootonderhoud en de vervangingen zijn niet meegenomen voor het gemeentehuis in Kollum en het gemeentehuis in Ferwert. Het klein onderhoud voor deze gebouwen is wel meegenomen. Gebouwen waarvan de toekomstige bestemming onzeker is, worden alleen wind en waterdicht gehouden. Bijvoorbeeld een aantal gebouwen op de gemeentelijke werf in Dokkum.

Alle gebouwen worden tweejaarlijks geïnspecteerd waarna de planningen worden geactualiseerd. Het zwembad wordt jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de conditiescore volgens NEN2767 zal het benodigde onderhoud worden uitgevoerd. In het kader van duurzaamheid is bij het beheer en onderhoud van de gebouwen het doel om het energieverbruik te verlagen. Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd. Voor grootschalig of specialistisch onderhoud worden derden ingeschakeld.

Onderhoud onderwijsgebouwen

Voor het onderhoud aan de schoolgebouwen is een meerjarig onderhoudsplan met de schoolbesturen opgesteld. Door een wetswijziging zijn de taken en budgetten voor het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen per 2015 overgeheveld van de gemeente naar de schoolbesturen. Door deze wijziging wordt de gemeente gekort op de algemene uitkering en komt de verplichting van het onderhoud voor de schoolgebouwen te vervallen.

Onderhoud sportaccommodaties

De gebouwen voor sportaccommodaties in de gemeente Noardeast-Fryslân, die in eigendom zijn van de gemeente, vallen onder het meerjarig planmatig onderhoudsprogramma.

Beeldkwaliteit

Driemaal per jaar wordt er een beeldkwaliteit schouw uitgevoerd volgens de CROW-publicatie 223. Deze beeldkwaliteitsschouw heeft betrekking op groen en wegen. Bij deze schouwrondes worden er op willekeurig gekozen plaatsen geïnspecteerd waarbij wordt gekeken naar wat de beeldkwaliteit is ten opzichte van de vastgestelde kwaliteit. Naast beeldkwaliteit worden er ook technische inspecties uitgevoerd. De beeldkwaliteit zegt nog niets over de technische kwaliteit.

Het uitgangspunt van het beheren van de kapitaalgoederen is een cyclische aanpak mede gebaseerd op het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)

Team Utfiering voert een groot deel van de werkzaamheden uit die invloed hebben op de beeldkwaliteit. In 2018 is er begonnen met een inhaalslag met het planmatig groot snoeionderhoud bij bosplantsoenen en heesters. In 2023 zal met team Utfiering verder worden gekeken hoe uitvoeringsprocessen beter afgestemd kunnen worden op het vastgestelde integrale kwaliteitsbeeld.

Majeure vervangingen/ projecten 2023

Straatverlichting:
In 2023 vervanging voor; € 125.713

2023:
- Zevenhuisterweg Kollum
- Unemaloane Blije
- De Woudhorne en Spoorstraat Dokkum
- Kerkstraat Marrum
- Gasthuisstraat en Molensteeg Dokkum
- Woudweg (zz&Doelstien) Dokkum
- Healbeamswei en Monnikhusterwei Anjum
- Tichelwei Oostrum

Gebouwen:
- Verbouw bouwdeel C

Groen:

- Harmoniseren hekkelen schouwsloten
- Opzetten insectennetwerk
- Parklaan Dokkum (samen met verkeer en verhardingen/ riolering)
- Rondweg West Rotonde Ee brug - Sionsberg (samen met verkeer en verhardingen/ riolering)
- Diverse renovaties plantvakken conform technische schouw gehele gemeente
- Essentaksterfte vervangen van bomen in het landschap voormalig Ferwerderadiel/ Dongeradeel
- Exotenbestrijding/ beheer (Jap. Duizendknoop
- Vervanging (toplaag) sportveld Burdaard, Holwerd en Hallum

Op alle onderdelen is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Paragraaf financiering

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden in de begroting in afzonderlijke paragrafen beleidsrichtlijnen vastgelegd over relevante beheersmatige aspecten. In de beheers verordening naar artikel 212 van de Gemeentewet geeft de raad het kader aan.

In het Treasurystatuut gemeente Noardeast-Fryslân, staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De geplande uitvoering van het treasurybeleid is weergegeven in de paragraaf financiering.

Rente ontwikkeling

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte verloop van de rente. Onze rentevisie wordt aan de hand van een aantal financiële instellingen opgesteld. De rentes liggen al een lange tijd op historisch lage waarden, de afgelopen periode lijkt dat een verandering in te komen waarbij de rentes ligt stijgen.

Kasbeheer

Het betalingsverkeer gaat de gemeente Noardeast-Fryslân hoofdzakelijk doen via de BNG Bank, daarnaast zal de Rabobank worden gebruikt voor het afstorten van contante gelden en als service naar de klanten. Het saldo op deze rekening wordt periodiek afgeroomd ten gunste van de BNG-rekening.

Met de BNG Bank is een financieringsovereenkomst afgesloten voor één jaar en wordt telkens per 1 januari stilzwijgend met één jaar verlengd.

Bij de Rabobank is geen kredietfaciliteit aanwezig. Uiteraard staat het de gemeente Noardeast-Fryslân vrij om tot de kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) voor een bepaalde periode kort geld aan te trekken.

Schatkistbankieren

Het schatkistbankieren voor decentrale overheden heeft een wettelijke basis in de wet FIDO en moet ervoor zorgen dat er een lagere EMU-schuld van de collectieve sector ontstaat.

Omdat het Schatkistbankieren verplicht is gesteld, moeten decentrale overheden alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak in de schatkist onderbrengen.
Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel is per 1 juli 2021 verhoogd van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal, naar 2% met een minimum van € 1.000.000.

Renterisicobeheer

De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om dit renterisico te beheersen wordt er in de wet FIDO een renterisiconorm bepaald. Voor gemeenten bedraagt de renterisiconorm maximaal 20% van het begrotingsbedrag bij aanvang van het begrotingsjaar.

Berekening renterisiconorm 2023

	x € 1.000
Begrotingstotaal	170.543
Renterisico percentage	20%
Renterisiconorm	34.109

Toetsing renterisico aan norm

	x € 1.000
Renterisico (renteherziening en aflossing)	5.509
Renterisiconorm	34.109
Onderschrijding	28.600

Uit bovenstaande berekening blijkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân binnen de grenzen van de renterisiconorm blijft. De totale schuld van de gemeente per 31 december 2023 bedraagt € 69.111.000 (excl. doorgeleende gelden).

De kasgeldlimiet (het bedrag waarvoor op basis van kortgeld financiering mag worden aangetrokken) bedraagt 8,5% van het gemeentelijke budget bij aanvang van het begrotingsjaar 2022. De kasgeldlimiet was over het jaar 2021 8,5% van € 159.635.000 is 13.568.000.

Het is toegestaan om tijdelijk, gedurende drie opeenvolgende kwartalen, de kasgeldlimiet te overschrijden. In 2022 is de kasgeldlimiet niet overschreden.

Lening positie

In onderstaande tabel wordt het verloop van de lening portefeuille weergegeven.

Lening portefeuille exclusief doorgeleende gelden

	x € 1.000
Schuld per 01-01	74.621
Aflossingen	-5.510
Nieuwe leningen	-
Schuld per 31-12	**69.111**

Kredietrisico op verstrekte geldleningen

De gemeente staat borg voor een aantal geldleningen. Gezien het feit dat voor de meeste van deze leningen het Waarborgfonds Sociale Woningbouw garant staat, kan het directe risico als minimaal worden beschouwd. Het indirecte risico is wel aanwezig. Dit risico ontstaat wanneer een willekeurige landelijke woningcorporatie niet meer aan haar betalingsverplichting kan voldoen (denk hierbij aan Woningcorporatie Vestia) en het WSW-garantievermogen daalt tot beneden 0,25%, van het totale geborgde vermogen. Mocht dit voorkomen dan zullen de gezamenlijke gemeenten voor 50% van deze schuld (na uitputting van het garantievermogen en betaling van de directe schadegemeentes) verplicht zijn deze overblijvende schuld, via een renteloze lening te verstrekken. Het risico is dan in beginsel de rentederving op deze verstrekte lening.

Wet HOF

In de wet Houdbare Overheids Financiën (wet HOF) worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland.
Elke gemeente heeft een individuele EMU-referentiewaarde. Deze is afgeleid van het plafond voor het EMU-saldo van de gezamenlijke gemeenten. De VNG adviseert gemeenten om niet te sturen op deze EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld.
Als gemeente Noardeast-Fryslân hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeente Noardeast-Fryslân geen specifiek schuldenbeleid heeft.

Renteverdeling

De rentekosten worden verdeeld aan de taakvelden op basis van een omslagrente. Hierbij worden de totale rentekosten eerst gecorrigeerd met de doorgeleende geldleningen en de toerekening aan de grondexploitaties.

Het totaal toe te rekenen rente aan de taakvelden bedraagt € 1.757.313. Aan de taakvelden wordt € 1.803.951 doorberekend. Zo ontstaat op het taakveld treasury een renteresultaat van € 46.638.

In de volgende tabel wordt de renteverdeling schematisch weergegeven:

	x € 1.000
externe rentelasten over de korte en de lange financiering	**1.994**
externe rentebaten:	
-geldleningen woningbouw	-218
-hypothecaire geldleningen	-
-overige geldleningen	-
Totaal door te rekenen externe rente (1)	**1.775**
-aan grondexploitatie door te belasten rente	18
-rente van projectfinanciering door te belasten aan taakvelden	-
Saldo door te rekenen rente (2)	*-18*
Rente over eigen vermogen (3)	
Rente over voorzieningen (4)	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (1+2+3+4)	**1.757**
werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)	*1.803*
Renteresultaat op het taakveld treasury	**46.638**

EMU-saldo

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Er is voor 2023 sprake van een EMU-tekort.

	Omschrijving	x € 1.000
1	Exploitatiesaldo vóór mutaties reserves	278
2	Mutaties (im)materiële vaste activa	-4.703
3	Mutaties voorzieningen	269
4	Mutaties voorraden (inclusief bouwgrondexploitatie)	835
Berekend EMU-saldo		**-4.990**

Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

De term ‘bedrijfsvoering’ verwijst naar de inzet van bedrijfsmiddelen om de bedrijfsdoelen te behalen. Die bedrijfsmiddelen zijn: personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, communicatie, huisvesting (‘PIOFACH’), aangevuld met juridisch en inkoop.

Deze paragraaf heeft betrekking op de gehele ambtelijke organisatie**.** Naast werk voor Noardeast-Fryslân (het overgrote deel) verrichten wij ook diensten voor de gemeenten Dantumadiel en Schiermonnikoog, hiervoor vindt verrekening van kosten plaats.

In deze paragraaf worden de volgende onderwerpen behandeld:

- Ontwikkeling personele bezetting
- Verbeteragenda
- Van gedwongen thuiswerken naar hybride werken
- Huisvesting
- ICT-ondersteuning
- Ontwikkeling risicomanagement en interne controle

Ontwikkeling personele bezetting

Het begrote aantal FTE per 1 januari 2023 bedraagt 597,64 FTE en wordt gelimiteerd door de begroting en het formatieplan.

Onze systemen laten op dit moment niet toe om te bepalen hoeveel FTE als externe capaciteit wordt ingehuurd dan wel hoeveel FTE wordt ingehuurd op projectbasis. In dat laatste geval gaat het vaak slechts om enkele maanden, dus een gedeelte van een FTE. In 2022 zien we een toename van het aantal externen vanwege de krapte op de arbeidsmarkt (vacaturemarkt) en de wijzigingen in de interne organisatie (Verbeteragenda). De verwachting is dat de hogere inhuur ook in 2023 nog het geval zal zijn vanwege de eerdergenoemde redenen.

In 2022 heeft de structuurwijziging van de organisatie (vanuit de Verbeteragenda) verder vorm gekregen en zijn de functies van clusterhoofden en coördinatoren ingevuld. Dit moet voor medewerkers leiden tot een organisatie die slim georganiseerd is, waar afspraken en resultaten duidelijk zijn en waar het prettig en fijn samenwerken is.

Het ziekteverzuimpercentage heeft zich als volgt ontwikkeld

	Ziekteverzuim %
Januari 2019	7,36%
Gemiddeld 2019	6,92%
Gemiddeld 2020	5,76%
Gemiddeld 2021	5,09%

Doelstelling van het in 2019 geformuleerde ziekteverzuimbeleid was om jaarlijks een procentpunt te dalen tot in 2021 een verzuimcijfer van maximaal 5,36 was bereikt. Dat doel is ruimschoots behaald. De meldingsfrequentie is ook iets afgenomen, wat ook een effect is van het thuiswerken. Er is meer regelruimte waardoor er op sommige momenten andere keuzes gemaakt kunnen worden dan ziekmelden. Qua verzuimduur is opvallend dat het middellang en lang verzuim (tot 1 jaar) duidelijk gedaald is. Een teken dat er een verbetering heeft plaats gevonden in re-integratie processen, waardoor eerder herstel optreedt.

De afgelopen jaren is veel tijd geïnvesteerd in het zoeken van (definitieve) oplossingen voor langdurig zieken en in het naleven van de systematiek van de Wet Poortwachter. Ondanks het vaak werken op afstand i.v.m. COVID zijn veel leidinggevenden er toch in geslaagd een goede band met hun medewerkers te behouden. Ook die goede band helpt bij het beperken van ziekteverzuim. In 2022 is er gestart met een Taskforce

verzuim die het lopende verzuim in de organisatie in de gaten houdt voor wat betreft de stappen in het proces van de Wet Poortwachter.

Samenwerking Dantumadiel – Noardeast-Fryslân

2023 zal het laatste jaar zijn dat gemeente Noardeast-Fryslân alle ambtelijke diensten levert aan gemeente Dantumadiel volgens de afspraken in de centrumregeling.
Sinds 1 januari 2019 werken de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân samen binnen de kaders van “de centrumregeling en het dienstverleningshandvest samenwerking Dantumadiel en Noardeast-Fryslân”. Daarin staat beschreven dat Dantumadiel alle diensten afneemt van Noardeast-Fryslân.
Naar aanleiding van de in de in 2021 uitgevoerde evaluatie hebben de colleges op 5 en 6 juli 2022, na toestemming van de beide raden, besloten de centrumregeling per 1 januari 2024 op te heffen.
Dat betekent dat de samenwerking ontvlochten moet worden. Daarvoor gelden de bepalingen uit centrumregeling: een registeraccountant en een extern adviseur moeten voor beide gemeenten een opheffingsplan opstellen. Daarin wordt bepaald hoe het komt met de boedelscheiding.
Na het opstellen van het opheffingsplan zal de ontvlechting voorbereid worden. Daarnaast wordt in 2023 ook een sociaal plan vastgesteld én bereiden beide gemeente hun organisaties voor op de situatie na ontvlechting. Tot 1 januari 2024 zal gemeente Noardeast-Fryslân alle diensten blijven leveren aan gemeente Dantumadiel.

Financiën

De totale uitvoeringsbegroting sluit op € 58.159.000 en is opgebouwd uit diverse onderdelen. In onderstaande tabel worden de onderdelen inzichtelijk gemaakt.

Onderwerpen **(Bedragen x € 1.000)**	**Begroting 2023**
Loonkosten	44.345
Overige personeelskosten	4.925
Automatisering	5.356
Tractie	2.422
Facilitaire zaken	721
Huisvesting	348
Commissie bezwaar en beroep	5
Overige dienstverlening	37
Totaal	**58.159**

Bovenstaande verdeling is gemaakt op basis van de samenwerkingsovereenkomst. In onderstaande tabel wordt de verdeling tussen de bijdrage van Gemeente Noardeast-Fryslân en Gemeente Dantumadiel zichtbaar.

Bijdrage **(Bedragen x € 1.000)**	**Verdeelsleutel**	**Begroting 2023**
Gemeente Noardeast-Fryslân	73,44%	42.712
Gemeente Dantumadiel	26,56%	15.447
Totaal	**100,00%**	**58.159**

Het meerjarig verloop van de samenwerkingsbegroting in relatie tot de bijdrage per gemeente wordt in onderstaande tabel weergeven.

Meerjarig effect **(Bedragen x € 1.000)**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Totale kosten	**-58.159**	**-57.524**	**-57.516**	**-57.502**
Gemeente Noardeast-Fryslân	42.712	42.246	42.240	42.230
Gemeente Dantumadiel	15.447	15.278	15.276	15.272
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Verbeteragenda

De in 2020 opgestarte Verbeteragenda had tot doel om een aantal verbeterpunten die naar voren waren gekomen in een onderzoek van BMC uit 2019 aan te pakken. Met als doel om een ontwikkelstap te maken, die na de opstart-jaren van de ambtelijke samenwerking nodig bleek. Met als doel een betere dienstverlening aan onze inwoners en bestuurders, gingen we aan het werk met verbeteringen op het gebied van bedrijfsvoering: betere stuur- en planningsinformatie, met verbetering van processen en ook de structuur van de organisatie, met het wegnemen van onduidelijkheden over verantwoordelijkheden en met het beter, effectiever en prettiger met elkaar samenwerken.

De meest in het oog springende verandering was de wijziging in de topstructuur van de organisatie, waarbij we in 2022 het model van afdelingen en teams verlaten hebben, en zijn gaan werken met een driehoofdige directie en 9 clusters met een integraal manager per cluster. Binnen die clusters zijn logische werkzaamheden, domeinen en processen samengebracht. De organisatie is daarmee platter geworden: minder management maar meer uitvoeringskracht.

Met deze nieuwe structuur zijn we klaar om de andere verbeteringen, zoals de integrale samenwerking, het bestuurlijk-ambtelijk samenspel, het planmatig en daarmee voorspelbaarder werken en de aantrekkelijkheid als werkgever, met goede energie en vaart op te kunnen pakken. De aanpak via “verbeterinitiatieven”, die vaak vanuit de uitvoering van het werk bedacht worden, zullen we structureel handhaven. Zodat we als ambtelijke organisatie kunnen vasthouden wat goed gaat, en verbeteren wat beter kan.

Van gedwongen thuiswerken naar hybride werken

Door corona hebben we de voordelen, nadelen en kansen van thuiswerken ervaren. Met die ervaringen willen we de relatie tussen werk, werkplek en werk-privébalans opnieuw vormgeven en thuiswerken een structurele plek geven in het werken bij de gemeente. Het uitgangspunt, vastgelegd in een beleidsplan, wordt dan ook ‘werk doen waar het past’: ruimte om zelf, in afstemming met collega’s, te kiezen waar en wanneer het werk wordt gedaan, deels op kantoor en deels thuis of op een andere locatie.

De kantooromgeving zal vooral gebruikt worden om elkaar te ontmoeten, samen te werken in projectgroepen, samen opleidingen te volgen, etc. Dat geldt voor ongeveer 430 medewerkers, de overige kunnen uit hoofde van hun functie (bijvoorbeeld buitendienst, bodes) niet hybride werken. Om dit efficiënt mogelijk te maken is de verbouwing van bouwdeel C in Dokkum inmiddels gestart.

Om de medewerkers ook in de thuissituatie te voorzien van passende middelen is een mogelijkheid gecreëerd om naast de standaard bedrijfsmiddelen als laptop en smartphone, in bruikleen, ook de beschikking te krijgen over zaken als beeldscherm, dockingstation en kantoormeubilair.’

Huisvesting

In 2022 is uitvoering gegeven aan het besluit om de gemeentelijke huisvestijg te centraliseren in Dokkum. Het revitaliseren van gebouwdeel C is de eerste stap hierin. Afronding hiervan wordt in het eerste kwartaal van 2023 voorzien. In de tussenliggende periode wordt verder gegaan met de voorbereidingen voor de volgende fasen; het revitaliseren van de gebouwdelen A1/A2 en de nieuwbouw van gebouwdeel B. In gebouwdeel B is ook de nieuwe raadzaal voorzien.

De inrichting is gebaseerd op het activiteit gerelateerde werken en het thuiswerkbeleid. Deze kenmerkt zich door een generieke en toekomstbestendige indeling met een mix aan werkplekken, stilte-, teams- en vergaderruimten. Deze inrichting bestaat uit bureau’s, bureaustoelen en specifiek maatwerk meubilair. De aanbesteding is in 2022 gestart en de uiteindelijke levering (en installatie) zal in 2023 plaatsvinden. Eind maart 2023 zal gebouwdeel C klaar zijn voor in gebruik name.

Het gemeentehuis in Ferwert is op dit moment in gebruik als opvang voor vluchtelingen uit Oekraine. Voor het gemeentehuis in Kollum is de aanbesteding voor de verkoop van dit gebouw gestart. De verwachting is dat deze eind tweede kwartaal van 2023 verkocht is.

ICT-ondersteuning

In 2021 is het informatieplan 2021-2022 Samen Digitaal vastgesteld door het college met als belangrijkste uitgangspunten:
Maximaal dienstverlenend (maximaal tevreden burger voor alle soorten van dienstverlening);
Flexibel en schaalbaar (snel kunnen inspelen op nieuwe wetgeving, technologie of klantverwachtingen);

Kostenbewust en sober (kosten afwegen tegen de baten en business case gedreven werken).

In de tweede helft van 2022 wordt dit informatieplan geactualiseerd voor de coalitieperiode 2022-2026.

Nieuwe ICT-ondersteuning

- Het belangrijke zaaksysteem REX, is sinds november 2021 in bedrijf genomen. Veel aandacht is uitgegaan naar de technische implementatie van het systeem. Zaakgericht werken gaat echter ook gepaard met belangrijke cultuurveranderingen. De aandacht zal de komende periode dan ook uitgaan naar de manier van werken in het belang van een goede informatiehuishouding. De doorontwikkeling en het breder in gebruik nemen van het zaaksysteem is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan wettelijke verplichtingen zoals de Omgevingswet, Archiefwet, de Wet elektronische publicaties en de Wet open overheid. Daarnaast staat in regionale samenwerking een verdere technische ontwikkeling van het systeem op het programma.
- Op 1 januari 2023 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Deze wet omvat een stevige ICT-component. Kort na de zomer moeten de basisfuncties hiervan gereed zijn zodat we de laatste maanden van 2022 kunnen werken aan testen, verbeteren en opleiden.
- Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid in werking getreden die de Wet openbaarheid van bestuur vervangt. In 2022 en 2023 werken we regionaal aan de benodigde koppelingen met de landelijke publicatievoorziening. Daarnaast werken we de komende jaren lokaal aan het bewustzijn en de veranderingen die deze wet van ons vraagt.
- Ook verwachten we eind 2022 een nieuw sociaal intranet te realiseren. De nadruk ligt hierbij op samenwerken en verbinding.
- De vervanging van GisVG Belastingen in 2023 (heffen en innen van belastingen) is onvermijdelijk omdat een wijziging bij het Kadaster ons huidige systeem op termijn onbruikbaar maakt. Daarnaast is het verouderd en biedt niet meer de juiste ondersteuning van onze medewerkers.
- Vervanging telefooncentrale: vervanging van onze telefonie is onvermijdelijk vanwege continuïteit. Door dit regionaal aan te pakken kiezen we daarbij voor regionale harmonisatie en schaalvoordeel.
- De invoering van een pakket voor Grondexploitatie in 2023. Inzicht in grondkosten en grondopbrengsten van ruimtelijke ontwikkelingen is noodzakelijk om de juiste keuzes te maken en beslissingen te nemen. Het huidige systeem biedt niet meer de noodzakelijke functionaliteit om dit goed uit te voeren.

Samenwerking met SSC Leeuwarden en andere partners

Wij hebben onze harde automatisering (apparatuur, netwerk, back-ups, beveiliging) uitbesteed aan het Shared Service Centrum (SSC) Leeuwarden.

We werken namens Noardeast-Fryslân en Dantumadiel intensief samen met Waadhoeke en de gemeente Leeuwarden (Leeuwarden als *klant* van SSC), Friese Waddeneilanden en de Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid om efficiencyvoordelen te realiseren. Het samen selecteren en invoeren van nieuwe of vervangende applicaties kan voordelen opleveren en is in principe een vast uitgangspunt binnen de samenwerking.

De governance van deze samenwerking is na evaluatie op onderdelen aangepast en verduidelijkt. Maar het succes wordt niet bepaald door de governance alleen. Het vertrouwen dat de afgelopen jaren door het samen optrekken is gegroeid heeft een minstens even groot effect.

Ontwikkeling risicomanagement en interne controle

Risicomanagement

In 2019 en 2020 is organisatie breed het financieel risicomanagement geïmplementeerd. Het doel daarvan is om een meer evenwichtige afweging te kunnen maken bij te nemen besluiten door management en bestuur. Dit vindt plaats door in voorstellen naast het beschrijven van kansen en mogelijkheden, meer dan in het verleden het geval was, aandacht te geven aan risico’s en mogelijke maatregelen die de risico’s beperken. Wordt een besluit genomen en een risico aanvaard dan worden risico’s van de Gemeente vervolgens doorgerekend met behulp van een bij veel gemeenten gebruikt model van NARIS, dat voor het bepalen van het weerstandsvermogen in de algemene reserve er rekening mee houdt dat niet alle risico’s tegelijk zullen optreden. Er is geconstateerd dat de risico’s bij de besluitvorming weliswaar beter in beeld zijn, maar dat het lastig was een compleet en gedegen beeld te krijgen van de risico’s tijdens het opmaken van de risicoparagraaf in Naris bij de begroting en de jaarrekening. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet om met ingang van de begroting 2023 tot verbetering te komen.

Het afgelopen jaar is een begin gemaakt met een provinciaal initiatief van concerncontrollers om een gezamenlijke risicoanalyse te make van de verbonden partijen. De eerste resultaten daarvan zijn inmiddels bekend. We verwachten dat hierdoor de paragraaf verbonden partijen in de begroting en de jaarrekening meer inhoud krijgt en dat de gemeentelijke sturing op de verbonden partijen zich verder gaat ontwikkelen.

Ontwikkelagenda control

In 2022 zijn verdere stappen gezet in de interne beheersing van de financiële processen. Concern control gaat het gesprek aan met de vak afdelingen over de met deze processen samenhangende risico's met het doel beheersingsmaatregelen te treffen om te voorkomen dat de risico's leiden tot fouten of nadelen. Het gaat hier bijvoorbeeld om rechtmatigheidsrisico's, het niet volledig in rekening brengen van belastingen of leges, het risico op fraude etc. Deze gesprekken worden gevoerd met alle vak afdelingen die een verantwoordelijkheid hebben voor een financieel proces om te bekijken of de processen in opzet goed geregeld zijn. Om na te gaan of het in de praktijk ook zo werkt worden dossiercontroles uitgevoerd door collega's van medewerkers uit de teams die er uitvoering aan geven. Concern control begeleidt dit, is verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging en rapporteert aan het management en de directie over de resultaten. De rapportages worden gebruikt door de accountant om het college te adviseren over de interne beheersing en een conclusie te trekken over de getrouwheid van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de beheers handelingen ten behoeve van de gemeenteraad.

De invoering van de collegeverklaring voor de financiële rechtmatigheid is uitgesteld naar 2023. Het college van B&W moet over 2023 voor het eerst *zelf een verklaring voor de financiële rechtmatigheid af geven*. De accountant geeft vanaf dat moment alleen een verklaring af voor de getrouwheid en onderzoekt daarbij ook de getrouwheid van de collegeverklaring. De collegeverklaring heeft in 2023 niet alleen betrekking op de financieel rechtmatige toepassing van de regels uit de verordeningen maar ook op de begrotingsrechtmatigheid en mogelijk Misbruik door derden van gemeentelijke voorzieningen. Met name als het gaat om onderzoek naar Misbruik wordt 2023 voor de gemeente een jaar om ervaring op te doen. Concern control bereidt de collegeverklaring voor. Dit vraagt van Control een meer onafhankelijke positie. Daarop heeft de organisatie zich de afgelopen jaren voorbereid door het onder verantwoordelijkheid van de teamleider uitvoeren van de eerstelijnscontroles. Concern control opereert hierdoor al een aantal jaren niet meer in de eerste lijn. Zij opereert in de tweede lijn door vast te stellen of de beheersmaatregelen nageleefd worden en voldoende zekerheid geven en in de derde lijn door te toetsen of de door de teamleider gekozen beheersmaatregelen op basis van opzet, bestaan en werking voldoende zijn. Ook doet zij aanbevelingen aan management en bestuur waar het gaat om de doelmatigheid en efficiency van de processen**.**

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

De meeste taken die worden uitgevoerd, zijn wettelijk opgedragen aan de uitvoerende gemeente. Dit betreft bijvoorbeeld de inzameling van huishoudelijk afval en de taken die de gemeente op zich neemt als gevolg van de decentralisatie. Daarnaast bestaan er taken die door de gemeente op eigen initiatief worden uitgevoerd, zoals sport en de exploitatie van gronden. Bij de uitvoering van de verschillende taken maakt de gemeente zelf de keuze om deze zelf te doen, of om de taken te laten uitvoeren door andere partijen.
Bij het maken van de keuzes wordt onder andere gekeken naar de volgende aspecten:

- kunnen er (bedrijfseconomische) schaalvoordelen worden behaald?
- wordt bij de uitvoering/dienstverlening een betere kwaliteit/dienstverlening gerealiseerd?

Indien wordt gekozen voor de uitvoering van de taak door een verbonden partij, kunnen daarin twee keuzes worden gemaakt, namelijk:

- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente geen zeggenschap heeft;
- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente wel zeggenschap heeft.

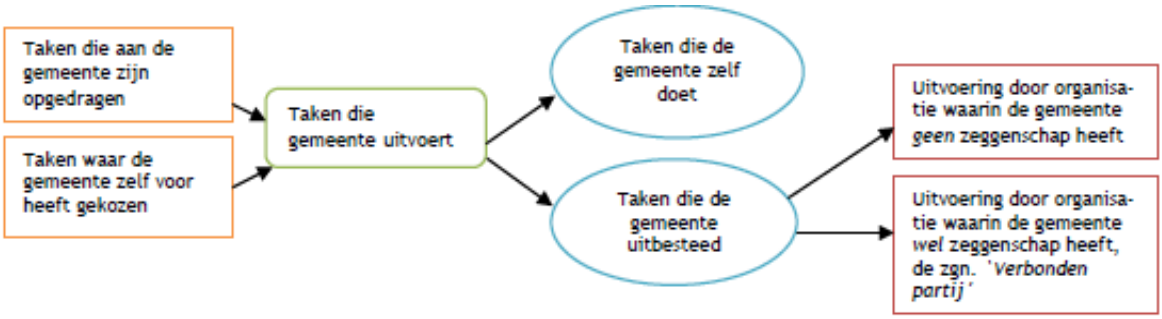

Verbonden partij

Er is sprake van een verbonden partij als de gemeente in die organisatie een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Dit is vastgelegd in artikel 1 lid b van het Besluit begroting en verantwoording, waarin staat dat een verbonden partij een privaat- of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.
Definitie bestuurlijk belang (artikel 1 lid d): zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.
Definitie financieel belang (artikel 1 lid c): een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Beleidskader

Uit de definitie van een verbonden partij in het Besluit begroting en verantwoording blijkt dat sprake móet zijn van een financieel belang én een bestuurlijk belang. Indien het alleen om een financieel belang of alleen om een bestuurlijk belang gaat, dan is er geen sprake van een verbonden partij.

Overige belangrijke bepalingen zijn:

- Artikel 5 BBV schrijft voor dat verbonden partijen niet geconsolideerd worden in de begroting en in de jaarstukken;
- Artikel 8 lid 3 BBV schrijft voor dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma;
- Artikel 9 lid 2 BBV meldt dat verbonden partijen verplicht moeten worden opgenomen in een aparte paragraaf verbonden partijen. Deze is daarmee onderdeel van de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Soorten verbonden partijen

Er zijn twee soorten verbonden partijen, namelijk de publiekrechtelijke verbonden partij en de privaatrechtelijke verbonden partij.

- Publiekrechtelijke verbonden partij

  Bij de publiekrechtelijke verbonden partij gaat het om een samenwerking tussen overheden. Een dergelijke partij is opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarin regelen de deelnemende overheden onderling de vertegenwoordiging en de financiële aansprakelijkheid van de deelnemers. In het geval een gemeenschappelijke regeling niet meer aan zijn verplichtingen voldoet, dan zijn deelnemende partijen gezamenlijk verantwoordelijk voor een negatief saldo dat ontstaat.
- Privaatrechtelijke verbonden partij

  Van een privaatrechtelijke verbonden partij is sprake als er wordt samengewerkt tussen overheden onderling of tussen overheden en private partijen. De samenwerking is in dat geval geregeld op basis van het Burgerlijk Wetboek. Bij privaatrechtelijke verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:
- Verenigingen;
  - commanditaire vennootschappen en onderlinge waarborgmaatschappijen;
  - naamloze vennootschappen;
  - besloten vennootschappen of stichtingen.

Voorschriften conform BBV

In artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording staat welke informatie er bij de begroting en jaarrekening moet worden gepubliceerd. Het gaat dan om:

- de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;zie programma's.
- de lijst van verbonden partijen die wordt onderverdeeld in:
  - gemeenschappelijke regelingen;
  - vennootschappen en coöperaties;
  - stichtingen en verenigingen;
  - overige verbonden partijen.

In de lijst zal per verbonden partij de volgende informatie worden opgenomen:

- de wijze waarop de gemeente een belang heeft;
- het verwachte belang van de gemeente aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen en vreemd vermogen aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
  - de verwachte omvang van het financieel resultaat;
  - de eventuele risico's.

Risico's

Bij elke verbonden partij is een kopje opgenomen betreffende het risico dat de verbonden partij vormt voor de gemeente. Doet zich een risico voor dan is dit bij de verbonden partij vermeld. Geen risico komt tot uitdrukking in een plat streepje - .

Verbonden partijen

Conform de regelgeving vanuit de commissie BBV artikel 15 BBV lid 1 b geven we de bovenstaande informatie schematisch weer, in een lijst van verbonden partijen.
De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regelingen;
  - GR Samenwerking Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
  - GR Samenwerking Noardeast-Fryslân en Leeuwarden
  - GR Veiligheidsregio Fryslân
  - GR Sociaal Domein Fryslan
  - GR Welstandszorg Hûs en Hiem
  - GR Fryske Utfieringstsjinst Milieu en Omjouwing (FUMO)
  - GR Dokwurk
  - GR Mobiliteitsburo Noardeast Fryslân
  - GR Recreatieschap de Marrekrite
- Vennootschappen en coöperaties;

    - NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland
    - Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV
    - NV Stedin groep
    - Afvalsturing Friesland NV(Omrin)(verwerken van afval)
    - Bank Nederlandse Gemeenten
    - Bedrijvencentrum in Dokkum
- Stichtingen en verenigingen;
    - Stichting Elan onderwijsgroep
    - Stichting monumentenbehoud
    - Stichting Roobol
    - Vereniging van Nederlandse Gemeenten
    - Vereniging van Friese Gemeenten
    - Stichting Dataland
    - Vereniging van Waddenzeegemeenten
    - IJswegencentrale Oostergo
    - Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân u.a.
- Overige verbonden partijen;
    - Geen

Gemeenschappelijke regelingen

Centrumregeling Samenwerking Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De regeling is getroffen ten behoeve van de dienstverlening van de gemeente Noardeast-Fryslân (centrum-gemeente) aan de gemeente Dantumadiel (gastgemeente) Staatscourant 63678 8-11-2018). Het college en de burgemeester van de gastgemeente laten door de centrumgemeente in beginsel alle gemeentelijke taken uitvoeren, voor zover deze niet aan anderen zijn opgedragen of overgedragen en als zodanig zijn beschreven in het dienstverleningshandvest zoals bedoeld in artikel 7 centrumregeling.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
    - De gemeente Noardeast-Fryslân is centrumgemeente, als bedoeld in artikel 8 , vierde lid van de Wet gemeenschap-pelijke regelingen, (art 3 centrum-regeling).
    - Het college en de burgemeester van de gastgemeente zullen bij afzonderlijk mandaatbesluit de bevoegdheden die samenhangen met de taken zoals vermeld in artikel 4 van de centrumregeling opdragen aan de overeenkomstige bestuursorganen (art 5 centrumregeling) .
- Financieel belang:
    - In het dienstverleningshandvest wordt de centrumregeling nader uitgewerkt, (art 7 centrumregeling).
    - In ieder geval wordt geregeld:
        - De uitvoeringskaders;
        - De kwaliteitseisen van de taakuitvoering
        - De verdeelsleutel en de bijdrage van de gastgemeente in de uitvoeringskosten van de centrumgemeente

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021		
Eigen vermogen	2021	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2021	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Voor het jaarrekeningsjaar 2021: Een centrumregeling heeft

Centrumregeling Samenwerking Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

geen rechtspersoonlijkheid en dus geen baten, lasten of resultaat als zodanig.

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):-

Ontwikkelingen: De raad heeft in de vergadering van 23 juni 2022 besloten toestemming te geven de centrumregeling op te heffen per 1-1-2024. Er zal een opheffingsplan worden opgesteld.

Centrumregeling samenwerking Noardeast-Fryslân en Leeuwarden (Shared Servicecentrum Leeuwarden)

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De regeling wordt getroffen i.v.m. het tot stand brengen van goede facilitaire voorzieningen (ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de gemeentelijke taken van openbaar belang waarvoor goede ICT voorzieningen noodzakelijk zijn. Het gaat om bundeling van kennis, personeel en ervaring t.b.v. de openbare dienstverlening aan de burgers (art 2 centrumregeling).

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - De gemeente Leeuwarden is centrum-gemeente als bedoeld in artikel 8 lid 4 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (art 3 centrumregeling)
  - Het college van B&W van Noardeast-Fryslân verleent bij separaat vast te stellen besluit mandaten, volmachten en machtigingen aan het college van B&W van de centrumgemeente, die nodig zijn om de i.h.k. van deze regeling te sluiten Service Level Agreement (SLA) en andere te sluiten overeenkomsten, uit te voeren middels het Shared Service Centrum. Het college van de centrumgemeente stemt in met de verleende mandaten etc. zoals bedoeld in dit artikel 4 centrumregeling.
- Financieel belang (art 5 centrumregeling):
  - In het SLA is nadere uitwerking gegeven aan de regeling.
  - In het SLA en de Servicecatalogus zijn ondermeer geregeld :
    - De uitvoeringskaders;
    - De kwaliteitseisen van de taakuitoefening;
    - De verdeelsleutel en de wijze waarop Noardeast-Fryslan een financiële bijdrage levert in de kosten die de centrumgemeente maakt voor de uitvoering van de taken.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021		
Eigen vermogen	2021	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2021	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Voor het jaarrekeningsjaar 2021: Een centrumregeling heeft geen rechtspersoonlijkheid en dus geen baten, lasten of resultaat als zodanig.

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Veiligheidsregio Fryslân

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer en 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De Veiligheidsregio Fryslân is een gemeenschappelijke regeling per 1-1-2014 van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor de inwoners van de

Veiligheidsregio Fryslân

provincie Fryslân. Activiteiten betreffen o.a. publieke gezondheidszorg, brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, en het beheer van een gemeenschappelijke meldkamer, het zijn van een platform voor samenwerking voor geallieerde diensten en partners etc.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur van de regio bestaat overeenkomstig art. 11, lid 1 van de wet, uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten;
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit:
    a. de voorzitter van het algemeen bestuur;
    b. de voorzitter van de agendacommissie Gezondheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Gezondheid;
    c. de voorzitter van de agendacommissie Veiligheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Veiligheid.
    De agendacommissie is een bestuurscommissie volgens art 25 Wgr.
- Financieel belang:
  - Voor de verdeling van de kosten wordt als verdeelsleutel gehanteerd het aantal inwoners van de gemeenten volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari van het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de bijdrage verschuldigd is. De deel-nemende gemeenten dragen er zorg voor dat de regio te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2023	5.100	5.249
Eigen vermogen	2023	7.253	6.814
Vreemd vermogen	2023	74.073	81.277

Omvang financieel resultaat begroting: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):-

Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018

Juridische status: Gemeenschappeling regeling met centrumgemeente

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Alle Friese gemeenten zijn een centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018 aangegaan met als centrumgemeente de gemeente Leeuwarden (Staatscourant 2017 nr 61128, dd 24 okt 2017). Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de Friese gemeenten. Bij raadsbesluit van 15 december 2021 is de centrumregeling opnieuw vastgesteld. De informatie hieronder is niet gewijzigd.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - De gemeente Leeuwarden is een centrumgemeente als bedoeld in art 8 lid 4 Wet gemeenschappelijke regelingen.
  - De centrumgemeente wordt mandaat , volmacht en machtiging verleend door de gastgemeenten om de taken op het terrein van het sociaal domein, waaronder o.a. WMO, Jeugdwet, Participatiewet, namens de gastgemeenten uit te voeren, conform de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling.
- Financieel belang:
  - De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en kosten voor taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van

Centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018

inwoneraantal van elke gemeente met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld onder gemeenten op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van deJeugdwet, zoals meest recentelijk vastgesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek, op peildatum 1 januari van jaar t-1. Dit geldt voor zowel de uitvoering van taken in het kader van de verplichte wettelijke samenwerking als voor de vrijwillige samenwerking voor de Jeugdwet. De totale kosten worden nagecalculeerd en volledig door-berekend aan de deelnemenden gemeenten.

- De begroting moet voor september worden aangeleverd. Deze gegevens zijn nog niet ontvangen.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2020	0	0
Vreemd vermogen	2020	0	0

Omvang financieel resultaat jaarrekening: 55 positief

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Welstandszorg Hûs en Hiem

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over toepassing van de Monumentenwet.

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als het aantal deelnemende gemeenten bedraagt.
  - De raden wijzen hetzij hun voorzitter, hetzij een wethouder van hun gemeente als lid en als plaatsvervangend lid aan.
  - Op grond van artikel 13 van de gemeenschappelijke regeling wordt het dagelijks bestuur benoemd uit het algemeen bestuur.
- Financieel belang:
  - De gemeente is aansprakelijk voor de financiële tekorten bij Welstands-zorg Hûs en Hiem. Bekostiging geschiedt via een jaarlijkse bijdrage op begrotingsbasis en rekeningbasis.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	123	129
Eigen vermogen	2021	350	455
Vreemd vermogen	2021	81	136

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021 x € 1000: 96

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Openbaar belang:
De FUMO is bedoeld voor de uitvoering van taken en bevoegdheden ten behoeve van de deelnemers op het gebied van het milieu- en omgevingsrecht in ruime zin in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede taken en bevoegdheden op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.
Het openbaar lichaam heeft de volgende taken:
- basistakenpakket: het ten behoeve van de deelnemers uitvoeren van adviserende, voorbereidende en uitvoerende taken die behoren tot het zogenoemde basistakenpakket, zoals opgenomen in Bijlage 1 van de gemeenschappelijke regeling FUMO 2017.
- aanvullend takenpakket (facultatief): het ten behoeve van de deelnemers uitvoeren van niet tot het basistakenpakket behorende adviserende, voorbereidende en uitvoerende taken op het terrein van het milieu- en omgevingsrecht, voor zover de betreffende deelnemer daartoe een besluit heeft genomen;
- adviserende en voorbereidende taken tbv bezwaarprocedures, administratief beroepsprocedures en rechtsgedingen;
- de advisering over en voorbereiding van besluiten op grond van de Wet openbaarheid van bestuur;
- het adviseren over en ontwikkelen van strategische en operationele beleidskaders op het terrein van het milieu- en omgevingsrecht;
- het in stand houden van een Milieualarm-nummer.

Wijze van belang:
- Bestuurlijk belang:
  - Gedeputeerde staten wijzen uit hun midden twee leden aan van het algemeen bestuur.
  - De deelnemers (de colleges van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân) wijzen elk uit hun midden één lid aan van het algemeen bestuur.
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, de voorzitter inbegrepen, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, conform artikel 10 van de g.r. Fumo 2017.
- Financieel belang:
  - De kosten van het basispakket wordt toegerekend op basis van het aantal inrichtingen maal een bedrag per type inrichting;
  - De kosten van de overige taken worden toegerekend op basis van de totale inzet van personeel in uren maal een uurtarief.
  - Conform artikel 30 g.r. Fumo 2017.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2023	971	983
Eigen vermogen	2023	1.300	1.300
Vreemd vermogen	2023	4.000	4.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Begroting 2023:0:

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Dokwurk

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam voor Dantumadiel en de gemeente Noardeast-Fryslân

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen en 6 Iepenbiere Romte

Openbaar en wijze van belang:
Openbaar belang:
Het openbaar lichaam behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnenemde gemeenten op het gebied van gesubsidieerde arbeid en (arbeids)re-integratie van de doelgroepen die vallen onder de Participatiewet en de Wet Sociale Werkvoorziening (art 3 gem reg). De gemeenschappelijke regeling is aangegaan door de gemeenten Dantumadiel en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. Deze vm gemeenten zijn opgegaan in de gemeente Noardeast-Fryslân.

Dokwurk

Wijze van belang:
- Bestuurlijk belang:
  - Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden per deelnemende gemeente. De gemeenschappelijke regeling is door de colleges van burgemeester en wethouders aangegaan.
  - Het dagelijks bestuur, door en uit het algemeen bestuur gekozen, is zodanig samengesteld dat elke deelnemende gemeente is vertegenwoordigd, waar-onder begrepen de voorzitter en een eventueel lid/eventuele leden buiten de kring van het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 14, tweede lid van de Wgr.

- Financieel belang:
  - Iedere deelnemende gemeente verbindt zich in beginsel om de volledige rijksmiddelen (inclusief eventueel bijzondere subsidiecomponenten), voor zover deze zijn bedoeld voor de realisatie van de in artikel 3 van de gemeenschappelijke regeling aan het openbaar lichaam opgedragen taken en de gemeentelijke bijdrage op basis van de begroting, op tijd en onverkort te voldoen aan het openbaar lichaam.
  - De deelnemende gemeenten zullen echter steeds zorg voor dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te voldoen.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2023	1.036	1.114
Eigen vermogen	2023	6.592	6.592
Vreemd vermogen	2023	12.285	12.285

Omvang financieel resultaat: Begroting 2023: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met bedrijfs-voeringsorganisatie

Programma's: 3 Soarch en Wolwêzen

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:
De gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytstjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken in de regio Noordoost Fryslân op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, dit om de leefbaarheid in de regio Noord Oost Fryslân te behouden. Daarvoor hebben zij besloten de gemeenschap-pelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân te treffen (Staatscourant 2017 nr 16823 dd 22-3-2017).

Wijze van belang:
Bestuurlijk belang:
- De deelnemende gemeenten en provincie nemen het in de begroting van het mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân voor hen geraamde bedrag voor hun gemeente respectievelijk provincie op in hun begroting.
- Opheffing:
  - De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van twee derde van de deelnemers daartoe besluiten.
  - Het liquidatieplan voorziet in de verplichting van het bestuur van de deelnemende gemeenten en provincie tot het bijdragen in de financiële gevolgen van de beëindiging.

- Financieel belang:
  - Artikel 19 GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsburo NOF stcrt 2017-16823;

  - Variabele vervoerskosten op basis van gebruik vertaald in gebruikseenheden;

Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân

- Vaste kosten op basis van aantal leerlingen voor regiekosten op het routevervoer en aantal ritten voor de regiekosten van het vraagafhankelijke vervoer;

- Vaste kosten van het mobiliteitsbureau voor de deelnemende gemeenten op basis van het aantal inwoners

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2023	2.054	2.108
Eigen vermogen	2023	0	0
Vreemd vermogen	2023	859	869

Omvang financieel resultaat: Begroting 2023: 0

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):-

Marrekrite

Juridische status: Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap.

De Marrekrite heeft als taak ter behartiging van het openbaar belang:

- Het bevorderen van waterrecreatie
- Het bevorderen van landrecreatie
- Advisering en ontwikkeling (water- en landrecreatie)

Wijze van belang:

- Bestuurlijk belang:
  - Het colleges van Gedeputeerde staten en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten wijzen elk één lid en tenminste één plaats-vervangend lid aan van het algemeen bestuur.De aanwijzing vindt zo spoedig mogelijk plaats.
  - Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vijf andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen.

- Financieel belang:
  - De geldmiddelen van De Marrekrite worden gevormd door de bijdragen van de colleges en subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten.
  - Voor zover de kosten van De Marrekrite niet worden gedekt door subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten wordt hierin als volgt voorzien: gedeputeerde staten: 45%; colleges van burgemeester en wethouders gezamenlijk: 55%.
  - Het algemeen bestuur stelt de verdeelsleutel vast, op grond waarvan de gezamenlijke bijdrage van de colleges over afzonderlijke gemeenten wordt omgeslagen.
  - De nieuwe bijdrageregeling zal vanaf de begroting 2023 van toepassing zijn. De nieuwe parameters zijn:
    - Domein water: Inwoners: 30%; Meters "steigers": 40%; Meters "damwand": 30%
    - Domein land: Inwoners: 30%; Kilometers fietsnetwerk: 40%; Kilometers Wandelnetwerk: 30%
    - Indexatie van 2%.

Financieel belang:

	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2023	59	62
Eigen vermogen	2023	4.486	4.169

Marrekrite			
Vreemd vermogen	2023	8.060	7.773

Omvang financieel resultaat: Begroting 2023: 5

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Vennootschappen en coöperaties

NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente.

Wijze van belang:

– Bestuurlijk belang:

Stemrecht op grond van aandelen.

– Financieel belang:

De gemeente Noardeast- Fryslân (voormalige gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a.) bezit een groot deel van de aandelen in NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. Het aandelenbezit is: vm Dongeradeel: 36,75% (3.676 x € 50) en vm Kollumerland c.a.: 18,1%. (1.809 x € 50) Het totaal voor Noardeast-Fryslân is 54,85 % (5.485 x € 50). Bij de jaarrekening 2016 is besloten geen dividend uit te keren. De gegevens over de aandelen is gebaseerd op de jaarrekening 2016 en zijn in 2021 (pagina 69 ev jaarrekening 2021) niet gewijzigd.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	274	274
Eigen vermogen	2021	12.046	13.244
Vreemd vermogen	2021	80.330	113.362

Omvang financieel resultaat: Jaarrekening 2021 x € 1.000: 1.197

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV

Juridische status: Besloten vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Bezit van aandelen, op grond waarvan de gemeente stemrecht heeft.

– Financieel belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeente Dongeradeel) bezit een groot deel van de aandelen (45%) in de Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. De waarde van het totale aandelenkapitaal is € 18.151.

Financieel belang:

Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	8	8
Eigen vermogen	2020	481	490
Vreemd vermogen	2020	1.117	1.341

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020, x € 1.000: 8

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

NV Stedin groep

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

De gemeente bezit gewone aandelen, op grond waarvan ze stemrecht heeft.

– Financieel belang:

De gemeente heeft aandelen voor een waarde van € 26.870. Vanwege de gemeentelijke fusie zijn deze aandelen per 1-1-2019 overgenomen van de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.

De waarde van het aandeel is € 100 conform de jaarrekening 2021 van de Stedin groep. Het totaal aantal geplaatste en volgestorte aandelen is 4.970.978 (pagina 183).

In 2021 zijn 4.273 aandelen aangekocht.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	27	2.081
Eigen vermogen	2021	2.891.000	3.270.000
Vreemd vermogen	2021	4.681.000	4.912.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021 x € 1.000.000: 21

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Ontwikkelingen: Het college van burgemeester en wethouders heeft op 11 mei 2021 besloten tot de aankoop van cumulatief preferente aandelen voor maximaal € 2.160.000. Een en ander is gewenst vanwege de energietransitie die de komende jaren nodig is. De raad heeft in de vergadering van 10 juni 2021 hiervoor de financiele middelen beschikbaar gesteld en geen wensen en bedenkingen tegen het voorstel van het college kenbaar gemaakt.

Afvalsturing Friesland (Omrin) (verwerken van afval)

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Uitvoeren van de wettelijke taak huishoudelijk en bedrijfsafval te verwerken op basis van contractafspraken met de gemeente. Doelstelling is dit op een doelmatige, milieu hygiënisch verantwoorde manier te doen en

Afvalsturing Friesland (Omrin) (verwerken van afval)

preventie en hergebruik van afval actief te bevorderen.

Wijze van belang:
– Bestuurlijk belang:
Stemrecht op basis van aandelen. De N.V. heeft 3.001 gewone aandelen A met een waarde van € 450 per stuk en 840 gewone aandelen B. Van de 3001 aandelen A zijn er 3.000 aandelen in bezit van de Friese gemeenten. Eén aandeel A is in handen van de GR OLAF en 840 aandelen B zijn in handen van gemeenten buiten Friesland.

– Financieel belang:
De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval. Het aandeel staat op de balans per 31-12-2020 met de historische aanschafwaarde van € 74.874.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	75	75
Eigen vermogen	2021	61.055	64.757
Vreemd vermogen	2021	132.770	128.437

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021 x € 1000: 4.936

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Juridische status: Naamloze vennootschap

Programma's: Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien

Openbaar en wijze van belang:
Openbaar belang:
Efficiënt betalingsverkeer van gemeenten.

Wijze van belang:
– Bestuur belang:
Stemrecht op basis van aandelen.

– Financieel belang:
De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) bezit een groot aantal aandelen, met een totale waarde per 31-12-2021 van € 286.040. Deze aandelen zijn overgenomen van de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. per 1-1-2019.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	286	286
Eigen vermogen	2021	5.097.000	5.062.000
Vreemd vermogen	2021	155.262.000	143.995.000

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021 x € 1.000.000: 236

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Bedrijvencentrum Dokkum BV

Bedrijvencentrum Dokkum BV

Juridische status: Besloten vennootschap

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV opgericht door ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Dongeradeel. Sinds de oprichting is het uitgangspunt het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers om van hieruit de onderneming verder te kunnen opbouwen.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV door de gemeente Dongeradeel geprivatiseerd. Een schuld aan de gemeente Dongeradeel is omgezet in een aandelenkapitaal van € 173.344. In 1996 is tevens een nieuwe besloten vennootschap opgericht: Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. Het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV is enige aandeelhouder van het Bedrijvencentrum Dokkum BV.

– Financieel belang:

De gemeente (v.m. Dongeradeel) heeft 100 certificaten van aandelen à € 454 (is € 45.400) in het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	45	45
Eigen vermogen	2020	363	369
Vreemd vermogen	2020	19	12

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020 x € 1.000: 14

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar):

Ontwikkelingen:

Het college heeft in maart 2022 het besluit genomen akkoord te gaan met de voorgenomen omzetting van de vennootschap Bedrijvencentrum Dokkum in de Stichting Investeringsfonds Regio Noordoost-Fryslân met dezelfde doelstelling. Ook de gemeenten Dantumadiel, Achterkarspelen en Tytsjerksteradiel zullen deelnemen in deze stichting. De certifcaten van aandelen van de gemeente Noardeast-Fryslân worden om niet ingebracht in de nieuwe stichting. Eén bestuurder van de stichting wordt benoemd op bindende voordracht van het college van B en W van de gemeente Noardeast-Fryslân. Een en ander moet voor 31 maart 2023 geregeld zijn. Uiterlijk 31 maart 2023 heeft de gemeente geen financieel belang meer in de stichting. Daarmee is het geen verbonden partij meer.

Stichtingen en verenigingen

Elan onderwijsgroep

Juridische status: Stichting

Programma's: 2 Mienskip

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van Wet op het Primair Onderwijs

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Uit de jaarrekening 2018 van de Elan-onderwijsgroep blijkt het volgende: de deelnemende gemeenten Leeuwarden, Noardeast-Frylân en Waadhoeke hebben een toezichthoudende taak: goedkeuring begroting, jaarrekening en jaarverslag en van statutenwijzigingen, benoeming en ontslag leden Raad van

Elan onderwijsgroep

Toezicht,ontbinding stichting bij ernstige taakverwaarlozing

– Financieel belang:

De deelnemende gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanbieden van goed onderwijs ingeval van ernstige taakverwaarlozing door de Elan-onderwijsgroep.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2020	2.035	1.700
Vreemd vermogen	2020	4.598	4.594

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020, € 1.000: -335.

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting monumentenbehoud

Juridische status: Stichting

Programma's: 5 Wenjen en omjouwing

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het in stand houden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet. Het werkgebied is de vm gemeente Dongeradeel.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:
  - De voorzitter van het dagelijks bestuur wordt door de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân) voorgedragen en vervult de functie van voorzitter.
  - Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Noardeast-Fryslân keuren de begroting en jaarrekening goed.

– Financieel belang:

De vm gemeente Dongeradeel , nu gemeente Noardeast-Fryslân heeft bij de oprichting in 1993 een startkapitaal van € 454 (=1000 gulden) ingebracht.

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	0,4	0,4
Eigen vermogen	2019	489	474
Vreemd vermogen	2019	127	188

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020, x € 1.000: -14

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting ROOBOL

Juridische status: Stichting

Programma's: 2 Mienskip

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het Primair Onderwijs in de gemeenten Noardeast-Fryslan, Dantumdiel en Achtkarspelen. In 2019 zijn de statuten

Stichting ROOBOL

aangepast in verband met de wettelijke mogelijkheid tot het realiseren van een samenwerkingsschool voor het openbaar en bijzonder onderwijs.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Deelnemers in de stichting zijn o.a.: de gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel,Noardeast-Fryslân (voormalig Dongeradeel en voormalig Kollumerland c.a.) en zijn omschreven als gemeenteraad in de statuten. Deze gemeenten hebben een belangrijke toezichthoudende functie.

- Op grond van art 6 lid 8 van de statuten heeft het dagelijks bestuur de toestemming nodig van de gemeenteraden voor: het wijzigen van de statuten, het ontbinden van de stichting, het opheffen van de school.
- Daarnaast heeft de gemeenteraad de bevoegdheden: benoemen, schorsen en ontslaan van de leden van de raad van toezicht; de ontbinding van de stichting ingeval van handelen in strijd met de wet en/of ernstige taakverwaarlozing (artikel 24 statuten)

– Financieel belang:

- Artikel 24 lid 3 statuten: Ingeval van ernstige taakverwaarlozing door het bestuur of het functioneren van het bestuur in strijd met de Wpo is de gemeenteraad bevoegd zelf te voorzien in het bestuur van de openbare scholen en zonodig de stichting te ontbinden.
- In het reglement van de raad van toezicht wordt de relatie tussen raad en gemeenteraad uitgewerkt onder goedkeuring van de gemeenteraad. (art 24 lid 4 statuten)
- De raad van toezicht legt jaarlijks (binnen 6 mnd na het boekjaar) verantwoording af over de uitvoering van taken/ bevoegdheden in het jaarverslag van de stichting en stelt dit beschikbaar aan o.a.: de gemeenteraad. (art 12 lid 5 statuten)

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2020	6.141	5.726
Vreemd vermogen	2020	2.388	2.533

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020, x € 1.000: -414

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar): -

Stichting Ijswegencentrale

Juridische status: Stichting

Programma's: 4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De gemeente Dantumadiel, en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a. en Leeuwarderadeel hebben een IJswegencentrale opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Het bestuur bestaat uit 15 leden, 3 afgevaardigden uit elke deelnemende gemeente. Het college van b&w doet een bindende voordracht: één afgevaardigde is de burgemeester,één afgevaardigde is het hoofd gemeentewerken en een derde persoon.

– Financieel belang:

De gemeenten Dantumadiel, de gemeente Noardeast-Fryslân (voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a) en Leeuwarderadeel geven een bijdrage van 0,045 per inwoner.

Stichting Ijswegencentrale

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2020	2	2
Eigen vermogen	2020	69	71
Vreemd vermogen	2020	0	0

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2020, x € 1.000: 1

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)

Juridische status: Vereniging

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 24.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht.

– Financieel belang:
  - De leden betalen contributie.
  - De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeenten DFK) betaalt contributie, x € 1.000: 21 . Betreft contributie over 2021

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	21	21
Eigen vermogen	2021	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2021	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021: geen gegevens

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Juridische status: Vereniging

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht, conform de statuten.

– Financieel belang:

Conform de statuten betalen de leden contributie.

De contributie voor 2021 betreft: 68K

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	68	68
Eigen vermogen	2021	62.377	63.912
Vreemd vermogen	2021	74.248	79.894

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021, x € 1.000: 1.124

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Vereniging van Waddenzee Gemeenten

Juridische status: Vereniging

Programma's: 1 Ynwenner en Bestjoer

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzee gemeenten.

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân is lid van deze vereniging en heeft stemrecht.

– Financieel belang:

De gemeente betaalt contributie, x € 1.000 : 27

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	27	27
Eigen vermogen	2021	p.m.	p.m.
Vreemd vermogen	2021	p.m.	p.m.

Omvang financieel resultaat jaarrekening: Jaarrekening 2021: geen gegevens

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Juridische status: Vereniging

Programma's: 6 Iepenbiere Romte

Openbaar en wijze van belang:

Openbaar belang:

Het inkopen van energie (Energie-Diensten) ten behoeve van de deelnemende gemeenten in Fryslân en datgene wat daarmee verband houdt. Het beheer en onderhoud van openbare verlichting (OVL-diensten) en van laadinfrastructuur voor elektrische vervoersmiddelen (Laadinfra-Diensten) ten behoeve van de deelnemende gemeenten in Fryslân. (Artikel 2 Statuten)

Wijze van belang:

– Bestuur belang:

De gemeente Noardeast-Fryslân is een gewoon lid van deze vereniging en heeft stemrecht.
De gemeente heeft de plicht om de diensten van de cooperatie af te nemen. Hiervoor moet een overeenkomst worden afgesloten.

– Financieel belang:

De leden van de coöperatie delen in de winst en het verlies van de coöperatie naar rato van de door hen in het betreffende boekjaar afgenomen OVL-Diensten, Energie-Diensten en Laadinfra-Diensten. Deze toekenning heeft plaats bij op door de raad van commissarissen goedgekeurd voorstel van de directie

Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

genomen besluit van de algemene ledenvergadering. (Artikel 20 Statuten)

Financieel belang:

	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
Financieel belang	2021	p.m.	p.m.
Eigen vermogen	2021	328	445
Vreemd vermogen	2021	46	53

Omvang financieel resultaat jaarrekening: x € 1000 : 118

Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar: -

Overige verbonden partijen

- Geen

Paragraaf grondbeleid

De afgelopen jaren heeft de coronacrisis tot onzekerheid geleid. Echter is de snelheid van het herstel van de economie boven verwachting. Op het moment is de woningmarkt gespannen. Dit blijft op korte en middellange termijn onveranderd. (Outlook grondexploitaties 2022, 2021)

Nota Grondbeleid 2020-2023

In 2019 is de Nota Grondbeleid 2020-2023 door de raad vastgesteld. In de Nota Grondbeleid 2020-2023 zijn de hoofdlijnen van het te voeren grondbeleid vastgelegd. Tevens worden onderstaande doelen nagestreefd:

- Het te voeren grondbeleid aanpassen aan de actuele wet- en regelgeving.
- De raad kaders voor het te voeren grondbeleid vast laten stellen.
- De uitvoeringsplannen baseren op het vastgestelde grondbeleid.
- Het creëren van duidelijkheid over grondverwerving en de uitgifte van gronden.
- Het bieden van inzicht in de wijze waarop grondprijzen tot stand komen.

Het grondbeleid heeft betrekking op de wijze waarop de gemeente haar instrumenten van grondbeleid zo optimaal mogelijk kan inzetten, om de beleidsdoelstellingen binnen de gemeentelijke programma's te verwezenlijken.

Ten aanzien van het te voeren grondbeleid kiest de gemeente primair voor een actief grondbeleid. In gebieden waar de gemeente invloed wil uitoefen op de ontwikkeling c.q. het noodzakelijk is om een ontwikkeling volgens de gemeentelijke randvoorwaarden te realiseren, is het mogelijk om actief grondbeleid te voeren. In dit geval is het van belang dat het financiële risico op zowel korte termijn als lange termijn aanvaardbaar is. In het geval van actief grondbeleid zal de raad ten alle tijden in kennis gesteld worden.

Grondexploitatiecomplexen

Aan het begin van het boekjaar 2023 zijn er zes complexen in exploitatie. In Tabel 1. Totaaloverzicht grondexploitatiecomplexen. is de boekwaarde aan het begin en het einde van het boekjaar per grondexploitatiecomplex gespecificeerd. De boekwaarde van de grondexploitatiecomplexen betreft het saldo van de gerealiseerde kosten en de gerealiseerde opbrengsten. De gerealiseerde kosten leiden tot een verhoging van de boekwaarde en de gerealiseerde opbrengsten leiden tot een verlaging van de boekwaarde. In het geval de boekwaarde positief is, zijn de gerealiseerde kosten hoger dan de gerealiseerde opbrengsten. In het geval de boekwaarde negatief is , zijn de gerealiseerde opbrengsten hoger dan gerealiseerde kosten. Op het moment dat alle kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd zal het grondexploitatiecomplex afgesloten worden. In de kolom afsluiting is de verwachte datum van afsluiting per grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

Aan het einde van het boekjaar 2023 zullen de grondexploitaties PDV 3 te Dokkum, De Kampen fase 2 te Engwierum, Nieuweweg te Marrum en lou Sânen 2 te Oosternijkerk afgesloten worden.

Tabel 1. Totaaloverzicht grondexploitatiecomplexen

Complex (bedragen x €)	**Afsluiting**	**Boekwaarde 01-01-2023**	**Boekwaarde 31-12-2023**
Betterwird fase 1A, Dokkum	31-12-2025	593.457	-848.511
PDV fase 3, Dokkum	31-12-2023	32.076	-117.699
Trije Terpen, Dokkum	31-12-2024	-2.853.458	-2.970.930
De Kampen fase 2, Engwierum	31-12-2023	-56.773	-54.909
Nieuweweg, Marrum	31-12-2023	-598.562	-569.584
Lou Sânen fase 2, Oosternijkerk	31-12-2023	-59.258	172.994
Totaal		**-2.942.518**	**-4.388.639**

Winstneming grondexploitatiecomplexen

Op grond van Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de gemeente bij grondexploitatiecomplexen tussentijds winst te nemen conform de Percentage of Completion-methode. Het uitgangspunt van de Percentage of Completion-methode is de tot en met het huidige boekjaar gerealiseerde kosten en opbrengsten, ten opzichte van de totale kosten en opbrengsten. In *Tabel 2. Winstneming.* is de totale winstneming op basis van de Percentage of Completion-methode na actualisatie per grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

Tabel 2. Winstneming

Complex (bedragen x €)	Eindresultaat	POC-percentage	Totale winstneming
Betterwird fase 1A, Dokkum	319.360	80%	256.537
PDV fase 3, Dokkum	117.699	100%	117.699
Trije Terpen, Dokkum	2.726.797	93%	2.522.287
De Kampen fase 2, Engwierum	54.909	100%	54.909
Nieuweweg, Marrum	569.584	100%	569.584
Lou Sânen fase 2, Oosternijkerk	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	**3.788.348**		**3.521.016**

Het te verwachten resultaat van de grondexploitatiecomplexen tezamen bedraagt op basis van de eindwaarde na actualisatie € 3.788.348.

Verliesvoorziening

Met betrekking tot de grondexploitatiecomplex Lou Sânen fase 2 te Oosternijkerk is een verliesvoorziening gevormd. Aan het begin van het boekjaar bedraagt de stand van de verliesvoorziening met betrekking tot het complex Lou Sânen fase 2 te Oosternijkerk € 172.994. Aan het einde van het boekjaar zal het complex Lou Sânen fase 2 te Oosternijkerk afgesloten worden.

In *Tabel 3. Specificatie winstneming.* is de winstneming op basis van de Percentage of Completion-methode na actualisatie per boekjaar en grondexploitatiecomplex gespecificeerd.

Tabel 3 Specificatie winstneming

Complex (bedragen x €)	Totale winst-neming	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Betterwird fase 1A, Dokkum	256.537	4.355	28.361	48.866	11.172	29.079	56.433	78.272
PDV fase 3, Dokkum	-	-	-	-	-	-	-	117.699
Trije Terpen, Dokkum	2.024.647	1.024.123	293.251	534.424	34.895	137.953	61.353	436.287
De Kampen fase 2, Engwierum	5.968	965	1.626	285	18	3.073	13.959	34.981
Nieuweweg, Marrum	402.301	198.601	13.736	102.158	14.650	73.156	91.332	75.952
Lou Sânen fase 2, Oosternijkerk	n.v.t.	n.v.t,	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	**3.521.016**	**1.228.404**	**336.974**	**685.733**	**60.735**	**243.262**	**223.076**	**743.192**

De totale winstneming van de grondexploitatiecomplexen tezamen bedraagt na actualisatie € 3.521.016. In de voorgaande boekjaren is een tussentijdse winst ten bedrage van € 2.777.824 genomen. Aan het einde van het boekjaar 2023 zal een tussentijdse winst ten bedrage van € 743.192 genomen worden.

Risico's

Er is geen bestemmingsreserve voor de mogelijke risico's gevormd. Jaarlijks worden de mogelijke risico's geïnventariseerd en gekwalificeerd. Het betreft onder andere het risico van kostenstijging en rentestijging. Tevens is het mogelijk om specifieke risico's aan specifieke grondexploitatiecomplexen toe te kennen. Op basis van de inventarisatie en kwalificatie van de mogelijke risico's wordt een bedrag ten laste van de algemene reserve gereserveerd. In *paragraaf Weerstandsvermogen* zal nader worden ingegaan op de inventarisatie en kwalificatie van mogelijke risico's.

Vaststellingsbesluit

De raad der gemeente;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 27 september 2022

gelet op artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de gemeentebegroting voor het jaar 2023

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad
van de gemeente Noardeast-Fryslân gehouden op 3 november 2022.

griffier voorzitter